

572

“Sitt se on siitä niinku jääny ja tavallaan on vieläki...”

(yksinhuoltajanainen lehden tilaamisesta, 44, työtön)

Tutkimus Keski-suomalaisen ei-tilaajien mediakäyttäytymisestä

Erkki Hujanen
Sivulaudatur-työ
Jyväskylän yliopisto
Viestintätieteiden laitos
Syyskuu 1998

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta	Laitos
HUMANISTINEN	Viestintätieteiden laitos
Tekijä	
HUJANEN <u>Erkki</u> Olavi	
Työn nimi	
"Sitt se on siitä niinku jääny ja tavallaan on vieläki..." Tutkimus Keskisuomalaisen ei-tilaajien mediakäyttäytymisestä.	
Oppiaine	Työn laji
journalistiikka	sivulaudatur-työ
Aika	Sivumäärä
syyskuu 1998	130+liite
Tiivistelmä - Abstract	
<p>Sanomalehtien rooli arkipäivän osana on muuttunut. Vielä 1980-luvulla lehtiä tilattiin lähes jokaiseen kotiin, mutta 1990-luvun alun lamavuosien myötä sanomalehdet menettivät levikkiään. Tämä tutkimus kartoittaa, jätettiinkö lehti pelkästään työttömyydestä aiheutuvan rahanpuutteen takia vai luopuivatko ihmiset sanomalehdestä kulttuurisen muutoksen johdosta? Löytyykö taloudellisen syyn takaa muutos myös <i>elämäntyylessä ja mediakäyttäytymisessä</i>. Onko suomalaisittain tuttu, aamuisin kotiin jaettava päivälehti menettämässä asemansa <i>ihmisten ajankäytössä</i>? Mitkä ovat <i>ei-tilaajan tuntomerkit</i>?</p> <p>Ennakkotietojen mukaan sanomalehdettömiä talouksia asuu eniten kerrostaloalueilla, joissa tulot ovat pienet, koulutustaso matala ja ihmiset asuvat vuokralla. Toisaalta myös kantakaupungissa tilataan vähän sanomalehtiä. Siellä asuu vuokralla paikkakuntaan heikosti sitoutuneita nuoria opiskelijoita sekä yksinäisiä eläkeläisiä. Toisaalta joillakin Helsingin Sanomat täydentää maakunnallista lehteä tai korvaa sen kokonaan. Tällaiset tilaajat ovat yleensä hyvätuloisia, korkeasti koulutettuja, tiedonnälkäisiä, eikä maakuntalehti riitä heille sisällöltään ainoaksi sanomalehdeksi.</p> <p>Tähän tutkimukseen sisältyy elementtejä vaikutus-, käyttötarkoitus- ja vastaanottotutkimuksen perinteestä. Työn lähtökohtia löytyy myös <i>yleisö- ja lukijasuhdetutkimuksista</i>. Tutkimuksessa selvitettiin kyselylomakkeilla perustietoja Keskisuomalaisen ei-tilaajista ja heidän mediakäyttäytymisestä. Lomakkeita jaettiin 1000 kappaletta Jyväskylän Huhtasuon alueella sekä ydinkeskustassa. Vastausten perusteella valittiin 12 erityyppistä ei-tilaajaa syvähaastatteluun, jotka tehtiin ihmisten kotona.</p> <p>Tutkimuksen mukaan tyyppillinen ei-tilaaja on elänyt nuorena tai elää edelleen irrallista elämää. Hän ei ole oppinut tilaamaan lehteä. Hän on usein nuori, joka on jäänyt ilman työtä tai hän hakee vielä paikkaansa työmarkkinoilla. Muualta muuttaneena ei-tilaajalla on löyhä identiteettisuhde paikkakuntaan tai maakuntaan ja siksi myös alueen päivälehteen. Ei-tilaajan tuntomerkkeihin kuuluvat käytännönläheiset ja elämykselliset harrastukset. Tietoa ei-tilaaja hankkii laajalta ystäväpiiriltään tai tyytyy ilmaisjakelulehden antiin. Uutistarpeen sekä viihteen nälän täyttää televisio. Toisaalta tietoa hankitaan Helsingin Sanomista, eikä alueellisista maakuntalehteä pidetä riittävänä lukupaketina. Ei-tilaajilla on yleensä hämärä käsitys sanomalehdestä ja sen sisällöstä. He eivät yksinkertaisesti kohtaa lehden sivuilta asioita, jotka koskettaisivat heitä henkilökohtaisesti. Uutisaines seurataan televisiosta tai radiosta. Tarvittavat tieto hankitaan harrastelehdistä. Elämyksiä luetaan viihdelehdistä tai kirjoista.</p> <p>Tutkimus sivuaa ns. kansalaisjournalismin olemusta ja sen vaatimuksia lehdelle sekä toimittajille. Tutkimuksessa kysytään, ovatko toimittajat käsittäneet tehtävänsä väärin, jos yleisö ei kohtaa tai kohtaa huonosti sanomalehden sisältöjä.</p>	
Asiasanat	
sanomalehti, elämäntyyli, mediakäyttäytyminen, kansalaisjournalismi	
Säilytyspaikka	
Viestintätieteiden laitos, Tourulan kirjasto yleisö	
Multa tietoja	

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	3
2. YLEISÖ- JA SANOMALEHTISUHDE-TUTKIMUS.....	6
3. TUTKIMUSASETELMA JA -MENETELMÄT.....	9
3.1. Tutkimuskysymys.....	9
3.2. Lomakekysely.....	12
3.3. Syvähaastattelut.....	14
4. EI-TILAAJAN ARKI JA MEDIA.....	19
4.1. Tilaajaprofiili.....	19
4.2. Elämänvaiheet.....	25
4.3. Elämäntyyli.....	35
4.4. Mediakäyttäytyminen.....	50
4.4.1. Lehtilukutavat.....	50
4.4.2. Välineiden tärkeysjärjestys.....	58
4.4.3. Muut tiedotusvälineet.....	79
4.4.4. Mediajulkisuus, oma elämä ja tavat.....	84
4.5. Keskisuomalaisen tuotokuva.....	91
4.6. Keskisuomalaisen tilaaminen.....	112
5. EI-TILAAJIEN TUNTOMERKIT.....	120
6. KOHTI KANSALAISSJOURNALISMIA.....	126
Lähteet.....	130
Liite.....	131

1. JOHDANTO

Taloudelliselta kannalta ja markkinatalouteen perustuvan näkemyksen mukaan voidaan pelkistetysti sanoa, että lehtikustantaja on ensi sijassa rahallista voittoa tavoitteleva organisaatio. Mistä lehden kustantamisen voitto sitten syntyy? Tulokset kertyvät yksinkertaistaen siitä, että kustantaja myy yleisönsä mainostajalle. Parhaisiin katteisiin kustantaja pääsee tavoittamalla mahdollisimman suuren yleisön mahdollisimman pienin kustannuksin. Huomattava osa tuloksista tulee tietenkin myös yleisön eli lehden lukijoiden tilausmaksuista.

Mistä lehti saa sitten yleisönsä? Jälleen keskeinen vastaus löytyy kulutusyhteiskuntaan perustuvasta kaupallisesta lähtökohdasta: sanomalehti kilpailee ihmisten ajankäytöstä. Lehti on kulttuurihyödyke ja ajanvietetuote, jonka yleisö ostaa, jos yleisö kokee lehden tarpeellisenä tiedonsaannin tai viihteenjanon täyttäjänä omassa elämäntyylissään. Tuskin kukaan tilaa lehteä hyväntekeväisyyttään. Ja ehkä aatteellinen palo on aika lailla ohentunut sitten siitä ajasta, jolloin lehdet syntyivät ajamaan jotain poliittista aatetta, ja jolloin lehteä tilattiin, kun kannatettiin lehden edustamaan suuntausta.

Aikamme kuvaaminen kulutusyhteiskunnaksi tarkoittaa sitä, että nykyajan "aate" ja elämän sisältö rakentuvat kuluttamisen ympärille. Tämän ajatuksen mukaan elämäntyyliperustuu tuotteiden ja tavaramerkkien varaan. Tavaroiden ja palvelujen ostaminen sekä omistaminen määrittelevät elämää. Kotona ovat sellaiset matot, sellaiset verhot ja sellainen sanomalehti, kuin ihminen itse haluaa. Siis tuotteet, maut ja kulutustottumukset määrittelevät elämäntapaa. Sanomalehden kustantajan kannalta olennainen kysymys tällöin on, kuuluuko aamuisin kotiin jaettava seitsemänpäiväinen sanomalehti kohdeyleisön elämäntyylisiin, makuihin ja tapoihin (vrt. esim. Fairclough 1997, Ridell 1998)

Sanomalehti on tarinaa

Sanomalehden tarpeellisuutta ihmisen arkielämässä voidaan lähteä pohtimaan psykologisesti tarpeilla. Ihmisen perustarpeitaan tyydyttävät ruoka, juoma, lämpö ja ehkäpä toisen ihmisen kosketus. Lehti ei kuulu perustarpeisiin, mutta lehti voi esimerkiksi tarjota tietoa ja synnyttää tunteita kaikille ihmisille kuuluvista perustarpeista. Kulttuurin kannalta sen sijaan väitän, että sanomalehti on ilmoitusta, tarinan kertomista jostakin, joka koskettaa ihmistä. Lehti on ihmisen puhetta toiselle. Joka aamu ilmestyvä lehti tarkoittaa, että jollakin on jotain ilmoitettavaa. On siis kerrottavana jokin tarina. Sanomalehti on ollut viimei-

set pari vuosisataa yleinen tapa tehdä “kalliomaalauksia” ja kertoa tarinoita - viestittää jostakin asiasta. Jos lehden “ilmoitus” tai “tarinat” eivät kiinnosta tai ihmiset eivät osaa tai eivät halua ottaa niitä vastaan, niin miksi näin on? Ne ovat lehden kustantajan ja lehden tekijöiden yhteisiä perimmäisiä kysymyksiä.

Tiedotusvälineiden diskurssi eli puhe voidaan nähdä pääasiassa neljän osallistujaryhmän vuorovaikutuksena. Taustalla vaikuttaa lehden omistajan valta. Toinen perusryhmä muodostuu lehden tekijöistä eli pääasiassa toimittajista, kolmas yleisöstä ja neljäs muista tahtoista. Nämä muut tahot ovat yleensä julkisen elämän edustajia, asiantuntijoita ja organisaatioita sekä myös mainostajia, jotka valtaosaltaan puhuvat tai heistä puhutaan lehden sivuilla.. He ovat juttujen lähteitä, “ilmoittajia”, jotka puhuvat yleisölle. Toki ajoittain yleisö siirtyy vähäksi aikaa tähän muuhun tahoon, jos heitä esimerkiksi haastatellaan lehden palstoilla kansalaisina.

Sanomalehden kannalta on olennaista, minkälaisia identiteettejä nämä ryhmät saavat tiedotusvälineissä, mikä on ryhmien suhde ja miten se on muuttunut ja muuttuu tulevaisuudessa. Voidaan myös kysyä, miten suhteet välittävät aikamme arvoja. Tällöin päädytään lehden viestintätyyliin, eli “jutellaanko” lehden sivuilla yleisön vai asiantuntijoiden ja organisaatioiden kanssa, ja kohtaavatko lehden ja yleisön maailmat.

Sanomalehden viestintätyyli edellyttää lehden sisältöjen sekä niiden tuottamisen selvittämistä: mitä on toimittajien ammattikäytäntö ja toisaalta, mikä on mainostamisen käytäntö. (On huomattava, että pyrin tässä tutkimuksessa käsittelemään sanomalehden kokonaisuutena. En siis pelkkänä journalistisena tuotteena, koska sitähan sanomalehti ei koskaan ole ainakaan yleisölle. Lähden tässä siis liikkeelle siitä, että kaikki mikä lehteen painetaan tekstinä tai kuvana on “joukkoviestinnän tekstiä”. Kolariuutinen tai pääkirjoitus on yhtä lailla ilmoitusta ja tarinaa toiselle ihmiselle kuin rivi-ilmoitus myytävästä Timo-perunasta tai koko sivun värikäs mainos gsm-puhelimien hintavertailusta).

Ihmisen arkeen

Yleisön kannalta olennaista ovat ne tavat, joilla joukkoviestinten tekstejä kulutetaan ja vastaanotetaan. Median kuluttaminen Suomessa on perinteisesti liittynyt kotiin perheen pariin, ja näin lienee edelleen. Suomalaisittain sanomalehti tilataan kotiin aamuisin ja luetaan ehkä kaikkein useimmiten aamulla. Olohuoneen parhaalle paikalle pääsee televisio,

jota seurataan illasta toiseen yksin ja yhdessä.

Jotta median kulutustapoja arkielämässä voitaisiin tutkia, on tutkimuksen mentävä yksityisen alueen arvoihin, käytäntöihin, tapoihin ja tärkeysjärjestyksiin. Vaikeaksi ja monimutkaiseksi selvitystyön tekee yhteiskunnallinen muutos, joka on hämärtänyt perinteisiä luokkajakoja. Rakenteellinen sekä henkinen muutos näkyvät pirstoutumisena, yhteiskunnan hajoamisena erilaisiin alakulttuureihin. Pirstoutuminen ja poukkoilu näkyy myös median käyttötavoissa.

Monimuotoinen yleisö ja media kohtaavat näkyvimmin toisensa individualismin eli yksityisen elämän alueella. Televisio-ohjelmien henkilökohtaistumisesta käy esimerkiksi prinsessa Dianan kuolema ja hautajaiset. Kuinka intensiivisesti väki keskittyykään suremaan prinsessan poismenoa ja viimeistä matkaa. Tuskin mikään muu ohjelma maailmassa on pysäyttänyt niin laajaa yleisöjoukkoa. Ohjelman suosio perustui yleiseen, mutta samalla yksityiseen asiaan eli kuolemaan, joka jokaisen ihmisen täytyy kohdata viimeistään läheistensä sekä itsensä kohdalla.

Yleisön ja median yhteisten yksityisyyksien ohella molemmat osapuolet kohtaavat toisensa epämuodollisuudessa. Sitä on esimerkiksi jutteleva puhekielen käyttö tiedotusvälineissä. Suositut ohjelmat simuloivat yksityiselämässä käytettyjä puhe- ja viestintätapoja. Mainoksissa yksityisyys ja epämuodollisuus ovat vielä enemmän käytettyjä keinoja - ja ehkäpä juuri siksi mainokset vetoavat laajan yleisöjoukon tunteisiin.

Sanomalehden on vaikea sen välineluonteen johdosta päästä yksityisyyden alueille, koska lehden vastaanotto ei perustu näkö- ja kuuloaistimukseen niin kuin radion tai television. Lehden vastaanotto vaatii kulttuurin, jossa on omaksuttu erityiskyky eli lukeminen ja lukemalla ajattelu. Televisiossa tarinaa kertova ihminen tulee fyysisesti enemmän läsnäolevaksi olohuoneeseen kuin lehden sivulta. Näin television tai radion voi väittää perustuvan enemmän ihmisen syvempiin fysiologisiin ja kaikille yhteisiin vastaanotto-ominaisuuksiin. Toisen ihmisen kuuntelu tai kuvan katselu eivät ole niin kulttuuriin eli historialliseen aikaan ja asuinpaikkaan sidottuja erikoistaitoja, kuten esimerkiksi tietyn sanomalehden lukeminen on.

Onko sanomalehti siis vieroksunut yleisön yksityisyyttä sekä epämuodollisuutta turhan pitkään ja menettänyt sen takia yleisönsä muille ajankäytön muodoille? Vai kohtaako lukija

oman elämänsä ja arkensa sanomalehtien sivuilta, jotta innostuisi ostamaan lehden ja jaksaisi myös viipyä lehden sivuilla vapaa-aikanaan? Lehden on muistettava tässä tavoitteessaan oma vahvuutensa. Painettu väline voi parhaimmillaan paljastaa syvällistä tietoa ja kertoa uutisia, joihin lukija saa perehtyä rauhassa.

Samalla voidaan kysyä, onko lukija/tilaaja jäänyt pelkäksi kuluttajaksi sanomalehden näkökulmasta. Mikä rooli tavallisella ihmisellä on lehden sivuilla, jos hän puuttuu jutuista ja esiintyy pelkästään mainosten kohteena sekä kuluttajana? Eikö hän olekaan kansalainen, joka voisi omilla päätöksillään ja valinnoillaan vaikuttaa elämiseensä?

Jos yleisö ei kohtaa tai kohtaa huonosti tiedotusvälineiden muut osallistujaryhmät, ovatko toimittajat silloin käsittäneet tehtävänsä väärin? Toimittajathan tuntuvat puhuvan usein vain neljännen “muun tahon” kanssa tai keskenään. Silloin lehden tekijät jäävät pelkästään päätöstentekijöiden juoksupojiksi ja elinkeinoelämän markkinointiviestijöiksi. Lehti edustaa tällöin osaa valtarakenteesta, johon yleisön yksityisyys ja epämuodollisuus eivät ylety, ei tunteen eikä älyn tasolla.

Kansainvälisessä tiedotustutkimuksessa sekä myös käytännön lehtityössä onkin ryhdytty vaatimaan kansalaisjournalismia, jossa toimittaja luopuu ulkopuolisen tarkkailijan asemasta ja sen sijaan pyrkii olemaan edustamiensa ihmisten resurssi. Jyväskylän ja Keski-suomalaisen näkökulmasta kansalaisjournalismi voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että Huhtasuon asukas voi olla yhtä lailla uutisen lähde, aihe ja arvokas kommentoija omine mielipiteineen kuin yliopiston pitkälle oppinut tutkija, poliitikko tai virkamies. Silloin huhtasuolainen tai muu lehden lukija ei jää pelkäksi tekstien kuluttajaksi, harmaaksi yleisömassaksi vaan on osa aktiivista julkisyleisöä (Ks. kansalaisjournalismista esim. Heikkilä, Kunelius sekä Glasser, Graft 1997)

2. YLEISÖ- JA SANOMALEHTISUHDE-TUTKIMUS

Sanomalehtien kustantajat ja tiedotusvälineiden omistajat ovat aina olleet kiinnostuneita yleisöstään ja omasta yrityskuvastaan. Yleisradio on jo vuosikymmeniä tutkinut tai tutkituttanut omaa olemustaan, yleisöään ja näiden suhteita kehittääkseen ohjelmapalveluaan.

Finnpanel Oy seuraa nykyään jatkuvasti television katseluun käytettyä aikaa. Samoin monet kulttuuritapahtumat sekä teatterit selvittävät säännöllisesti yleisönsä. Myös mainostajat haluavat erityisen paljon tietoa tiedotusvälineen kohderyhmästä. Lukijat, heidän omi-

naisuutensa ja suunnitelmansa ohjaavat ilmoittajia.

Lehtikustantajista esimerkiksi Turun Sanomat selvitytti kestotilauksensa vuosina 1994 sekä 1995 lopettaneiden syyt. Oli selvää, että lama-aika ja korkea työttömyys johtivat taloudet miettimään rahankäyttöään, jolloin usein ensimmäisenä luovuttiin kotiin tilattavasta lehdestä. Toisaalta on perusteltua kysyä, menettääkö sanomalehti muutenkin asemaansa suomalaisen tiedonhankinnassa ja ajankäytössä. Rahankäyttöhan on suhteellista; ihminen kaivaa tarvittavat setelit sanomalehtensä tilauslaskuun vaikka kiven alta, jos kokee lehden välttämättömäksi elämässään (Snellman-Rannikko 1996).

Turun Sanomien selvityksessä nousi esiin viisi tilauksensa keskeyttänyttä ihmistyyppiä

- Työväestön lapsiperheet
- Keskustan sinkkunaiset
- Yksin asuvat eläkeläisnaiset
- Snobbailijat
- EU-kysymysten käsittelyn linjaan suivaantuneet tilaajat

Sanomalehtien lukemista on tutkittu ja mitattu vähintään 1940-luvulta lähtien Suomessa. Keskeisiä kysymyksiä ovat olleet, miten säännöllisesti ja miten usein lehteä luetaan, mikä on lukemiseen päivittäin käytetty aika ja mitkä aihealueet lehdissä kiinnostavat. Lehtien lukijakunnan rakennetta ryhdyttiin selvittämään, kun Lukijakuntatutkimukset käynnistyivät 1960-luvulla. Lukijakuntatutkimuksia seurasivat Kansalliset Mediatutkimukset (KTM), josta tuorein ilmestyi syyskuussa 1997. Sen lukemisselvityksen mukaan etenkin sanomalehtien liitteiden lukijamäärät kohosivat. Sanomalehtien lukijamäärät eivät sinänsä vähentyneet tilastollisesti merkittävästi, vaikka laskivat usealla lehdellä.

Myös media- ja journalismintutkimuksen puolella median ja yleisön suhteesta on haettu tietoa ja analyysiä. Käsitteinä erotetaan *lukemistutkimus* sekä *lukijatutkimus*. Lukemissilmiotä on selvitetty määrällisenä sekä laadullisena. Alan keskeisin väitöskirja Suomessa on edelleen Jorma Miettiselältä, jonka työssä yhdistyivät lukija- ja lukemistutkimus sekä käytännölliset ja akateemiset intressit. Miettinen käytti 1980 valmistuneessa väitöskirjassaan *obsläs-menetelmää*, jossa lukija käy haastattelijan kanssa läpi lukemansa kohdat. Miettisen väitöskirjan yksi olennainen merkitys oli, että se osoitti lukijan omat motiivit ja tarpeet lukemistahtumassa. Miettinen erotteli sisältökohteita, jolloin olennaiseen osaan nousi

informatiivisuuden ja elämyksellisyyden ristiriita. Miettinen laski myös lehtisisältöjen käyttöasteita (Hemanus 1988, Miettinen 1980).

Mediatutkimuksessa puhutaan laajemmin myös *käyttösyöttökäytöksestä (uses and gratifications research)* eli mistä syystä ihmiset lukevat lehtiä ja mitä käyttötarkoitusta ne palvelevat. On tehty myös *asennetutkimuksia* (lehtitalot ja tiedotusoppineet) eli miten ihmiset suhtautuvat eri tiedotusvälineisiin ja miten he arvottavat niitä eri tehtäväalueilla. Sanomalehtien Liiton 1970- ja 80-luvulla tekemät asennetutkimukset osoittavat, että ihmisten kokema sanomalehden merkitys ei ole muuttunut kovinkaan paljon, vaikka television painoarvo onkin kasvanut. Asennetutkimukset kiteytyvät kysymyksiin, mikä on sanomalehden tuotokuva sekä mikä on suomalaisten suhde sanomalehteen.

Ihmistyyppien ja ihmisryhmien arkipäivää on selvitetty syvemmin yhteiskunta- ja kulttuuritieteissä. Etenkin sosiologit ja kulttuurintutkijat ovat olleet kiinnostuneita arjen ilmiöistä. Jollekin ryhmälle ominaista elämänmuotoa on tutkittu analysoimalla ryhmän arkielämässä merkityksellisten asioiden ja objektien symboliikkaa, mikä heijastaa myös heidän maailmankuvaansa ja keskeisiä arvoja. Syvimmälle kulttuurin tutkimus ihmisen arjen näkökulmasta menee etnografisessa tutkimuksessa, jossa tutkija osallistuu ja havainnoi perusteellisella kenttätyöllä kulttuuria ja elämänmuotoja niiden sisältä käsin.

Yksi tuoreimmista tutkimuksista median ja arjen suhteesta on Pertti Alasuutarin raportti Radio suomalaisten arkielämässä (Alasuutari 1993). Tutkimuksessa etsittiin mahdollisimman erilaisia radiosuhteita. Nämä suhteet pyrittiin tekemään ymmärrettäviksi osana kunkin elämäntapaa ja arkea. Alasuutari löysi lähes 500 erilaista yksityiskohtaisesti kuvattua kuuntelutilannetta. Tutkimuksessa paljastui, että radio onkin huomaamaton, usein taustalla soiva väline.

Alasuutarin mukaan radion kuuntelu tai kuuntelemattomuus on siten vähäisessä määrin elämänorientaatiota, arvoja tai identiteettiä ilmaiseva aktiivinen valinta. Toisaalta radion kuunteluun liittyy intiimejä, maun, arvojen ja henkilökohtaisten mieltymysten alueita. Tämän vuoksi radiosuhteen tutkimuksessa ei jääty pelkästään tutkimushaastattelujen kielen varaan, sillä kieli ei kuvaa pelkästään todellisuutta. Intiimejä makuja tai arvoja haastatelussa paljastaa etenkin nauru.

Pertti Hemanus (Hemanus 1988) arvioi kymmenen vuotta sitten, että sanomalehtisuhteen

tutkimuksessa “huomio tulee todennäköisesti kohdistumaan itse lukemistapahtuman mahdollisimman kohdeherkkään kuvaamiseen, erittelemiseen ja ymmärtämiseen”. Tässä tutkimuksessa laitan nimenomaan ihmiset itse syvähaastatteluissa kertomaan lukemistottumuksistaan ja kuvaamaan suhdettaan lehteen omassa arjessa.

3. TUTKIMUSASETELMA JA -MENETELMÄT

3.1. Tutkimuskysymys

Maakuntakeskeisyys voimistui sanomalehdissä 1960-luvulta lähtien Suomessa. Samaan aikaan sanomalehdet siirtyivät välittämään maailmankuvaa, jossa koko ihmiskunnan ongelmat nähtiin aikaisempaa enemmän yhteisinä. Tähdättiin täyden palvelun lehdiksi. Puhuttiin maailman supistumisesta pieneksi kyläksi. Viimeistään 1980-luvulla sitoutumattomuus voimistui ja puoluesuuntaisissa lehdissäkin lähdettiin siitä, että lukija itse muodostaa mielipiteensä ja maailmankuvansa uutis- ja kommenttipalstoilta (Ks. Salminen sekä Löyttyniemi 1988.)

Samaan aikaan huomattavat yhteiskunnalliset muutokset ovat heijastaneet sanomalehden kysyntään ja lukemistapoihin. Esimerkiksi koulutustason nousu, entistä laajempi vapaa-aika tai työttömyys ovat muuttaneet mediakäyttäytymistä. Yhteiskunnallisten yhteyksien selvittäminen jää tässä raportissa kuitenkin ohuemmaksi; tämän selvityksen kiinnostus kohdistaa siihen, miten ihmiset itse selittävät lehden kysyntä- ja lukemistapojaan sekä niiden muutoksia arkielämässään.

Pyrin tässä tutkimuksessa Alasuutarin radiosuhde-tutkimuksen tavoin etsimään sanomalehden lukijasuhdetta, jolloin keskityn seuraavaan kysymysten sarjaan: Mikä oli yleisön, tarkemmin ei-tilaajien suhde Keskisuomalaiseen esimerkiksi vielä 1960- ja 1970-luvulla? Oliko suhde silloin läheisempi? Mitä identiteettiryhmää lehti edustaa? Tunteeko ei-tilaaja lehden omakseen ja “löytääkö” hän itsensä lehden sivuilta? Yhtyvätkö lehden ja ei-tilaajan maailmankuvat? Miten paljon ei-tilaaja samastuu lehteen, kokee sen omakseen? Onko lehti sellainen tavaramerkki, jota ei-tilaaja kuluttajana haluaa ostaa ja “kantaa päällensä”? Antaako lehti tulevaisuuden rakennuspuita tai luoko se peräti uusia trendejä lukijansa elämään?

Journalismin tutkimuksessa tiedotusvälineiden yleisösuhteen tutkiminen on jakaantunut

kolmeen pääsuuntaan (Tiihonen 1995, ks. myös Pietilä 1997):

- Vaikutustutkimus
- Käyttötarkoitustutkimus
- Reseptio- eli vastaanottotutkimus

Vaikka media- ja journalismintutkimus tuntuu hämärältä lehdenteon operatiivisen johtamisen kannalta, yliopistollinen tutkimuskäytäntö on syytä pitää lähtökohtana, jos halutaan syvää tietoa lehden kehittämistyöhön. Keskisuomalaisen ei-tilaajien tutkimuksessa kahden jälkimäisen tutkimusperinteen avulla uskon päästävän parhaisiin tuloksiin.

Käyttötarkoitustutkimus antaa vastauksia, miksi lukija ei "käytä" Keskisuomalaista eli miksi hän ei tee lehdellä mitään. Tai käyttääkö hän sitä jollakin tavalla, mutta ei kuitenkaan tilaa lehteä kotiinsa? Ei-tilaajalta kysytään, miten hän käyttää yleensä tiedotusvälineitä ja mitä hän hakee niistä: tietoa, viihdettä tai kenties pakoa todellisuudesta? Mikä tekisi juuri Keskisuomalaisesta kiinnostavan ei-tilaajan näkökulmasta?

Olennaista on se, minkälaisen käyttöarvon sanomalehti tarjoaa. Suurinta se lienee silloin, kun lehden sisältö liittyy ihmisen henkilökohtaiseen elämäntilanteeseensa ja palvelee sitä. Samalla haen esimerkkejä, mikä on sosiaalisen yhteisön vaikutus. Miten haastateltava selittää käyttöönsä kodin, työkavereiden tai ystäväpiirin kautta.

Reseptio- eli vastaanottotutkimus puolestaan kertoo Keskisuomalaisen aseman ja merkityksen ihmisen arkipäivässä. Kansainvälinen vastaanottotutkimus on suuntautunut yhä enemmän "kulttuurisen kulutuksen" selvittämiseen. Tiedotusvälineiden käyttö ymmärretään yhdeksi kuluttamisen muodoksi, jonka rinnalla kulkevat esimerkiksi ruokailutottumukset, vaatevalinnat, kotien kalustaminen tai harrastukset. Tällöin joudutaan tarkastelemaan yleisesti tiedotusvälineiden merkitystä lukijoiden elämäntavassa. Vastaanottotutkimuksissa on selvitetty nimenomaan, kuinka tiedotusvälineiden tekstit nivoutuvat osaksi perhe-elämää, ja miten erilaiset ihmiset lukevat ohjelmiin erilaisia merkityksiä.

Eväitä lukijasuhteen tutkimiseen saadaan myös semiotiikasta eli yleisestä merkkitesteistä. Sen mukaan jokainen lehtikirjoitus, kuva ja ilmoitus sisältävät merkkejä, jotka lukija käsittelee omien motiiviansa pohjalta. Voidaan kysyä, mitä merkkejä Keskisuomalainen jättää antamatta ei-tilaajille.

Tutkimussuuntaukset johtavat ihmisen arkielämän ja päivärytmin selvittämiseen. Keski-suomalaisen ei-tilaajien syvähaastattelussa hankin vastauksia juuri arkipäivän käytännöistä ja kokemusmaailmasta. Tutkimus luo perusteellisen mutta myös käytännönläheisen kuvan ei-tilaajien arvoista, elämäntyyleistä ja makusuuntauksista. Yksi tutkimuksen keskeinen konkreettinen apu lehteä tekeville ja markkinoiville on *ei-tilaajatyyppien ryhmitteily*. Tämä nostaa esiin erityyppiset ”hahmot” jotka eivät tilaa Keski-suomalaista ja kertoo hahmoja yhdistävät keskeiset piirteet. Pyrin myös selvittämään ei-tilaajien mediakäytön historiaa. Pitkän aikavälin muutos on nimittäin olennaista huomata, sillä kulttuuriset muutokset (esimerkiksi tapa lukea sanomalehteä) tapahtuvat tunnetusti hitaasti.

Vaikka tarkennan tässä analyysin Keski-suomalaisen tilaamiseen ja tilaamatta jättämiseen, on tärkeää tietää, miten Keski-suomalaisen ei-tilaajat seuraavat muita viestimiä ja mikä lehden tilaamatta jättämistä lopulta selittää. Täyttävätkö televisio, radio ja esimerkiksi ilmaisjakelulehdet kenties tiedontarpeen? Vai kaipaavatko ei-tilaajat jotain, kun heille ei kolahda joka aamu lehteä postiluukusta?

Sanomalehden tulevaisuuden kannalta keskeinen kysymys on myös se, voiko lukeminen johtaa voimakkaampiin tiedollisten ahaa-elämysten ohelle tunne-elämyksiin kuten television katseleminen. Sanomalehden olemassaolon yksi oikeushan on perinteisesti perustunut sen kykyyn vedota lukijaan. Puhutella häntä tiedoilla tai elämyksillä.

Lehden omat ennakkotiedot kertovat, että Keski-suomalaisen ei-tilaajia Jyväskylässä on keskimääräistä enemmän kerrostaloalueilla, joissa ihmisten tulot ovat pienet ja ihmiset asuvat vuokralla. Myös kantakaupungissa tilataan vähän Keski-suomalaista. Siellä asuu paikkakuntaan heikosti sitoutuneita opiskelijoita, mutta myös pienituloisia sekä eläkeläisiä. Ei-tilaajat näyttäisivät siis luokittuvan pienituloisiin ja matalasti koulutettuihin sekä liikkuviin, usein nuoriin ihmisiin (Mervola 1996)

Keski-suomalaisen kannalta on uhka, että molempien osuus väestöstä lisääntyy lehden ydinlevikkialueilla. Siksi suuntasin ei-tilaajien tutkimuksen näihin kahteen ryhmään. Esimerkkikohteiksi valitsin yhteistyössä Keski-suomalaisen kanssa Huhtasuon (sisältää myös Pupuhuhan, Kangasvuoren ja Varikon alueet) sekä ydinkeskustan.

Toisaalta Jyväskylästä löytyy alueita, joilla Helsingin Sanomat tai muut valtakunnalliset tiedotusvälineet täydentävät Keski-suomalaista. Näillä alueilla ihmisryhmät ovat yleensä

hyvätuloista ja korkeasti koulutettuja, joille maakuntalehti ei riitä sisällöltään pelkäksi sanomalehdeksi. Ja jos he päätyvät vain yhteen tilattavaan lehteen, on se Helsingin Sanomat, ei Keskisuomalainen (Mervola 1998)

Kaikkiaan tämä tutkimus pyrkii olemaan kartoittavaa perustutkimusta, jossa haetaan tietoa ei-tilaajista, mutta myös tutkimusmenetelmistä ja jatkotutkimusten mahdollisuuksista. Työn keskeinen osa on kuvausta siitä, miten ihmiset itse selittävät elämäntyyliään ja mediakäyttäytymistä sekä sanomalehden käyttöä niiden osana. Samalla tutkimus omalla tavallaan täydentää ja syventää tehtyjen tai tekeillä olevien muiden tahojen (markkinatutkimuslaitokset) selvityksiä ei-tilaajista, lehden lukijoista sekä lukemistavoista. Keskeinen lähtökohta on ollut Keskisuomalaisen sisäiseen käyttöön tehty edellinen ei-tilaajatutkimus (Keskisuomalainen ja Tietoykkönen 1996)

3.2. Lomakekysely

Tutkimus aloitettiin esikartoituksella, jossa tutkimuskohteeksi valittiin lehden päämarkkina-alueelta Jyväskylän kaupungista kaksi levikiltään matalapeittoista aluetta Huhtasuo ja ydinkeskusta. Konkreettinen tutkimustyö käynnistyi lomakekyselyllä. Keskisuomalaisen jakelun yhteydessä toimitettiin tuhannelle (1 000) ei-tilaajalle Huhtasuon ja ydinkeskustan alueella yliopiston logolla varustettu saatekirje ja kysymyslomake (ks. kuva 1 sekä liite 1) palautuskuorineen, jonka palautusmaksu oli maksettu. Lomakkeet tiputettiin ei-tilaajien luukuista huhtikuun lopussa 1997. Vastausaikaa annettiin runsas viikko. Palautusintoa motivoitiin arvonnalla, jossa palkinnoksi asetettiin tuhannen markan lahjakortti.

Lomakekyselyssä hain ei-tilaajien demografisia perustietoja eli ketä tilaajat ovat iältään ja sukupuoleltaan. Myös koulutus, ammattiasema ja -ala kiinnostivat, samoin Jyväskylässä asumisaika. Lisäksi asumismuoto ja talouden koko selvitettiin. Tulotason määrittelyn jätin tietoisesti pois, koska tutkimuksessa haluttiin jättää taloudellinen asema sivuun lehdestä luopumisen selittäjänä. Halusin siis kaivaa esiin muita kulttuurisen kuluttamisen ohjaajia kuin tutkittavien taloudellinen asema.

Ei-tilaajien perustietojen ohella lomakkeen loppupuolen kysymyksillä hain vastauksia mediakäyttäytymisestä. Nämä kysymykset tarkensin Keskisuomalaiseen, sen imagoon, tilaushistoriaan sekä syyhyn, miksi ei enää tilaa lehteä. Kysyin myös mitä tyypillisiä lehden sisältöosia kaipaa, kun lehteä ei tule kotiin.

Lisäksi selvitin kuvaa ei-tilaajien muiden tiedotusvälineiden käytöstä. Tilattavia aikakauslehtiä tiedusteltiin avoimella kysymyksellä sekä iltapäivälehtien ostamista tarkemmin. Lopuksi kysyin 17 eri tiedotusvälineen tärkeysastetta ei-tilaajalle.

Kuva 1. Lomakekyselyn saatekirje

Jyväskylän yliopisto
Viestintätieteiden laitos

Jyväskylä 28.4.1997

ARVOISA VASTAANOTTAJA

Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitoksella tehdään sanomalehtien lukemiseen liittyvää tutkimusta. Tässä tapauksessa selvitetään Jyväskylässä asuvien suhdetta sanomalehti Keski-suomalaiseen. Samalla selvitetään sanomalehden merkitystä ihmisten elämässä yleensä. Tutkimusta johtaa professori Raimo Salokangas ja sen suorittaa filosofian maisteri Erkki Hujanen.

Pyydämme Sinulta nyt vastauksia oheiseen lyhyeen kysymyslomakkeeseen. Lomakekysely muodostaa tämän tutkimuksen ensimmäisen vaiheen. Vastauslähetys on ilmainen.

Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastanneiden henkilöllisyys jää vain tutkijan tietoon, eikä vastanneiden henkilöllisyys käy mitenkään ilmi tutkimustuloksista.

Tutkimus jatkuu haastatteluilla, joihin valitaan pieni osa lomakkeeseen vastanneista henkilöistä. Haastatteluun valittuihin otetaan erikseen yhteys ja pyydetään heidän suostumustaan jatkotutkimukseen. Vastaajan nimi ja osoite tarvitaan tätä mahdollista yhteydenottoa varten. Vastanneiden ja yhteystietonsa ilmoittaneiden kesken arvotaan 1 000 markan lahjakortti.

Lomake tulee palauttaa oheisessa vastauskuoressa. Viimeinen palautus- ja postituspäivä on maanantai 5. toukokuuta.

Kiitoksia avusta,
Erkki Hujanen
FM, tutkija Jyväskylän yliopisto

Lomakehaastattelujen otos kohdistettiin siis kahdelle alueelle, jossa Keski-suomalaisen levikkipeitto on alhainen. Huhtasuo edustaa tyypillistä lähiöaluetta. Ennakkotietona oli, että siellä vallitsee korkea työttömyys, ihmisten koulutus- ja tulotaso jäävät kohtalaisen alhaiseksi. Valtaosa ei-tilaajista asuu kaupungin vuokra-asunnoissa. Ydinkeskustassa oletettiin ennakkotietona olevan yksinasuvia ei-tilaajia. He ovat opiskelijoita, nuoria liikkuvia ihmisiä tai eläkeläisiä.

Lomakkeita palautui noin 1,5 viikon aikana 179 kappaletta, mikä merkitsee tämänkaltaisessa kyselyssä kohtalaisen hyvää 17,9 prosentin vastausinnokkuutta. Osa vastanneista ydinkeskustan alueella paljastui Keski-suomalaisen tilaajiksi. Lisäksi hylkäsin muutaman epäselvinä, epäluotettavina, puutteellisina tai nimettöminä. Analysoitavaksi jäi Huhtasuon lähiöalueelta 98 sekä ydinkeskustasta 22 ei-tilaajan vastauslomakkeet. Lomakekyselyn tulokset selviävät tarkemmin luvussa 4, jossa käsittelen rinnan myös syvähaastattelujen antia.

3.3. Syvähaastattelut

Pyrin luomaan esikartoituksella ja lomakekyselyllä kokonaiskuvan ei-tilaajista. Lomakkeiden vastauksista sain esiin tarkemmin e-tilaajien taustamuuttujat eli ikä- ja sukupuolijakautuman, ammattiaseman, koulutustaustan jne. "Yhteiskuntaluokan" ohella merkittävää on myös ikäluokka ja sukupuoli, sillä ne määräävät elämäntapaa usein vähintään yhtä paljon kuin perinteinen luokka.

Lomakekyselyn jälkeen siirryin syvähaastattelujen valmisteluun. Pyrin kartoittamaan kyselyn vastauksista Keskisuomalaisen ei-tilaajien peruspiirteitä, joihin syvähaastattelut kannattaisi keskittää. Haastattelujen kohderyhmäksi valitsin nuoret aikuiset (19-35 -vuotiaat) sekä aktiivisen työikäisen väestön (36-60-vuotiaat). Nämä kaikki ikäryhmät edustavat lehden mahdollisia tilaajia lähivuosina. Yli 60-vuotiaat jätin tietoisesti vähemmälle huomiolle, koska heidän mediakäyttäytymisen muutoksilla ei pidemmällä tähtäimellä ole merkittävää asemaa sanomalehden kannalta. Silti haastattelin muutamaa eläkeläistä puhelimitse.

Lomakekyselyssä ja etenkin syvähaastattelussa on kyseessä niin sanottu ositettu tai teoreettinen otanta: Haastateltavaksi valitsin Keskisuomalaisen ei-tilaamisen kannalta relevantin otoksen jyvaskyläläisiä. He edustavat kirjavan kokoelman kaupunkilaisia eri ikäryhmistä, perhekoosta, sukupuolesta, ammanteista ja koulutustaustasta. Otos on perusteltu, koska haen sillä erilaisia malleja, ei yleistä, koko alueen väestö kuvaava piirrettä. Samalla pyrin murtamaan yleisiä ennakkomielikuvia sanomalehtiä tilaamattomista ihmisistä.

Haastateltaviksi valitsin 15 ei-tilaajaa. Yksi haastateltavista oli tilaaja, jolta halusin vertailupohjaa. Hänen haastatteluunsa en viittaa tässä tutkimuksessa. Kaksi henkilöä haastattelin pelkästään puhelimesta, koska toinen oli haluton tapaamiseen ja toiselle tapaaminen ei sopinut matkakiireiden takia. Heihin viittaan lyhyesti raportissa, joten tarkempaan syvähaastatteluun ja analyysiin tutkimuksen kannalta jäi 12 Keskisuomalaisen ei-tilaajaa. Huh-tasuon lähiöalueella heistä asuu yhdeksän ja ydinkeskustassa kolme. Myös muilta taustamuuttajiltaan haastateltavat pyrkivät edustamaan kattavasti lomakekyselyn tuottamaa kuvaa ei-tilaajista. Aikaisempiin vastaaviin syvähaastattelututkimuksiin viitaten voi sanoa, että 12 henkilön noin tunnin haastattelu tuottaa ison määrän puhetta.

Haastateltavat:

HUHTASUO

NAISET	MIEHET
19, työtön, ei koulutusta, ei ammattia parisuhteessa	35, perheenisä, 2 lasta postityöläinen, ay-aktiivi
22, kotiäiti, 1 lapsi, yo, ompelija	44, poikamies (<i>HS ja Tiedonantaja</i>) paperityöläinen
32, perheenäiti, 2 lasta, lähihoitaja (<i>HS</i>)	56, perheellinen mies (lapset aikuisia)
40, sinkku, leipomotyöntekijä	autosähköasentaja, työtön
44, yksinhuoltaja, 3 lasta, eronnut ravintolaesimies, työtön	
46, yksinhuoltaja, 3 lasta, eronnut siivooja	

YDINKESKUSTA

NAISET	MIEHET
23, yliopisto-opiskelija (valtio-oppi) (<i>HS</i>) Pohjois-Pohjanmaalta	33, poikamies (<i>HS</i>) yo, opistotutkinto, painotyöntekijä
29, arkkitehti (opiskellut Pietarissa) (<i>HS</i>) parisuhteessa, työtön	

Syvähaastattelujen päätteeksi tarkensin kaksi aluetta:

- ei-tilaajien elämänpiirin ja elämänsisällön selvittäminen
- median kulutustavat ja Keskisuomalainen sen osana

Lähtökohtani oli, että lehti on yksi "tavara" ja tuote muiden ostosten joukossa. Lehti tilataan, jos se koetaan jollakin tavalla tärkeäksi osaksi arkea. Ajatuksen mukaan ihminen viestii tavaroillaan ja tuotteillaan myös arvojaan. Pyrinkin etsimään piilomerkityksiä ja

tiedostumattomia syitä siihen, miksi ihminen ei tilaa lehteä ja miksi lehti ei mahdu arkipäivän kulkuun. Makutottumukset, symbolit ja tapa toimia paljastavat arvoja ja kertovat identiteetistä. Olennaista on median käyttö; miten tyydyttää tarpeitaan medialla ja mikä asema sanomalehdellä on tarpeiden tyydytyksessä.

Lähestymistavassa haastateltaviin sekä itse haastatteluissa luotin ensi sijassa omaan persoonani viestijänä: Perusideana oli vain kuunnella ihmisiä; miten he itse selittävät pääteemojen aihepiirejä. Tavoitteena oli saada ihmiset puhumaan, ajattelemaan ja selittämään omaa käyttäytymistään. Tämä korostuu myös raportin tuloksissa; en kysy niinkään miksi vaan *miten*.

Sovelsin keskeisiä haastattelumetodeja kolmelta eri ammattialalta, joista kahdesta ensimmäisestä minulla on aikaisempaa työkokemusta. Jälkimmäiseen perehdyin kirjallisuuden kautta (Ellonen, Karstinen, Nykänen 1996):

- a) tieteellinen teemahaastattelu
- b) journalistinen haastattelu
- c) poliisin kuulustelutaktiikka

Näiden kolmen eri alan haastattelukäytännön yksi yhteinen osamenetelmä (ei suinkaan ainoa) on, että haastateltava rohkaistaan itsenäisesti kertomaan asioistaan ja samalla varoitaan keskeyttämästä häntä ainakaan liian suggeroivasti. Sovelsin sitä niin, että pyrin välttämään johdattelevia kysymyksiä. En myöskään puuttunut liian hanakasti keskusteluun, jos haastateltavalla tuntui riittävän puhetta. Annoin sijaa siis kuuntelulle sekä avoimille kysymyksille, mutta tarkensin kyllä sopivissa väleissä suljetuilla kysymyksillä (haastateltava joutui antamaan selkeän yksilöidyn vastauksen).

Tieteellisenä peruslähtökohtana pidin Sirkka Hirsijärven ja Helena Hurmeen Teemahaastattelu-kirjan (Hirsijärvi-Hurme 1985) antamia oppeja. Lähestyin syvähaastatteluun valittua puhelimitse, viittasin lomakekyselyyn ja kerroin toiveistani saada ”jutella tarkemmin noin tunnin verran”. Olennaista tässä suostutteluvaiheessa oli, että kerroin avoimesti, mitä olen tekemässä. En halunnut tehdä tilanteesta liian hankalan, pelottavan tai virallisen kuulosta. Haastattelun pyrin sopimaan haastateltavan kotiin rauhalliseen ajankohtaan.

Kohteet suhtautuivat haastattelupyyntöön ystävällisesti. Vastaanotto oli myönteinen sekä rohkaiseva jatkamaan samanlaisia haastattelusarjoja ja jopa syvempää etnografis-tyyppistä kenttätutkimusta ihmisten parissa. Vain muutama kieltäytyi haastattelusta. Yksi ilmoitti olleensa vastaavantyyppisessä haastattelussa äskettäin, yksi ei halunnut osallistua ja muutama vetosi kiireiseen aikatauluunsa. Yksi oli matkoilla.

Haastattelujen aihe- ja kysymysrunkona käytin seuraavaa listaa. Vaikka annoin haastateltavan ohjata omalla puheellaan tilannetta, seurasin listaa ja kävin kysymyksissäni läpi sen kaikki kohdat.

a) Henkilöhistoria ja elämänvaihe

Perustieto lomakekyselystä. Juttelulla haetaan tarkennukset ikään sekä opiskelu-, työ- ja perhetaustaan. Muuttohistoria eli alueeseen sitoutuminen selvitetään tarkemmin.

b) Elämänpiiri

Osallistuvan havainnoinnin metodilla. Tutkija kirjaa ylös haastattelun jälkeen olennaiset havainnot haastateltavan kodista. Tehdään kodin ulkopuolella muistinvaraisesti. Ennakkotiedot saatu kysymyslomakkeesta. Verrataan siihen.

c) Päiväjärjestys

Juttelunomaisesti keskustellaan haastateltavan sekä talouden arkipäivän toimista. Olennainen huomio "kulttuuriseen kuluttamiseen".

-milloin herätään

-mitä tehdään päivän mittaan

-milloin mennään nukkumaan

-mitä harrastetaan.

d) Mediakäytön historia

Kysytään muistinvaraisesti päälinjat:

-mitä lehtiä tuli lapsuuden kotiin

-mitä eri lehtiä tilannut itse aikuisiässä talouteensa

-mihin muutokset liittyneet; syyt ja seuraukset

-miten television, radion ja muiden viestimien käyttö muuttunut

f) Mediakäyttäytyminen, joka painotetaan lehtien lukemiseen

Ennakkotiedot kysymyslomakkeesta. Tietoja verrataan.

-mitä lehtiä tilataan

-miten, missä ja milloin lehtiä luetaan

-käyttötarkoitus: mitä lehdistä luetaan; mitkä asiat kiinnostavat ja mitä seurataan, hakeeko tietoa vai viihdettä

-mikä on suhde sanomalehteen ja sen sisältöön; tunteeko tai samaistuu asioihin ja ihmisiin, joita lehdessä esiintyy

-miten muita viestimiä seurataan.

Haastattelut toteutin touko-kesäkuussa 1997. Litteroin itse syvähaastattelut kesän ja syksyn aikana suorasanaiseksi tekstiksi, jossa huomioin myös äänenpainoja, naurahduksia ja taukoja. Nauhojen perusteellinen kuuntelu osoittautui aikaa vieväksi, useita viikkoja kestäväksi työksi, mutta samalla antoisaksi. Lukemattomat edestakaisin kelaamiset palauttivat haastattelutilanteeseen ja tekivät haastateltavat tutuiksi. Samalla syntyi ahaa-elämyksiä.

Äänenpainojen tai jopa noenverbaalisten (hermostuneet eleet) merkkien ylöskirjaaminen olisi hyödyllistä haastattelutilanteissa. Esimerkiksi äänenpainon nouseminen kuvaa varmuutta tai haastateltavan innokkuutta kertoa asiasta. Toisaalta epäselvä mutina tai äänenpainon lasku kertoo, että haastateltava jostakin syystä välttelee puhumasta aiheesta. Näiden kirjaaminen kuitenkin 12 haastattelusta olisi vaatinut huomattavan ylimääräisen työn. Koemielessä olen kirjannut haastatteluosuuksiin vain naurun tai naurahdukset. Pertti Alasuutari havaitsi Radio suomalaisten arkipäivässä -tutkimuksessaan, että nauru puheessa kuvastaa intiimiä asiaa. Näin minunkin mielestä. Raportin haastattelulainauksissa voi pohtia, mihin intiimiin asiaan nauru liittyy.

Kirjasin raporttiin mielestäni olennaisia osuuksia kunkin haastateltavan puheesta. Puheen määrä vaihtelee paljonkin eri haastateltavilla; joku puhelias nainen puhua pulputtaa polveilevasti, mutta yksinäiseltä, tupakkaa ketjuna polttavalta vanhalta pojalta saat suurinpiirtein lypsää vastauksia.

Ei-tilaajien puhe esitetään tässä todellisena vuoropuheluna, jossa puhujan tunnistaa kirjaimesta H (haastateltava). Esiinnyn haastattelina kirjaimella T (tutkija). Perinteisesti sosiologisissa haastatteluissa haastateltavasta annetaan tunnistamisen välttämiseksi vähän tietoja. Vaikka korostin haastateltaville luottamuksellisuutta ja tietojen salaisuutta, pidän tulkintojen kannalta tärkeänä, että tässä tutkimuksessa olen kertonut jonkin verran taustatietoja

haastateltavista.

Haastatteluosuuksissa on kursivointia sekä lihavoitua, joilla pyrin kohottamaan puheesta asioita ja termejä esiin. Erityisesti esimerkiksi tiedotusvälineiden nimet, muut erisnimet, ohjelmat ja paikannimet olen lihavoinut.

4. EI-TILAAJAN ARKI JA MEDIA

4.1. Tilaajaprofiili

Lomakekyselyn perusteella Keski-suomalaisen ei-tilaajat eivät tilaa myöskään muita 1-7 kertaa viikossa ilmestyviä sanomalehtiä. Lähiössä peräti 84,2 prosenttia ei-tilaajista tulee tai väittää tulevansa toimeen ilman kotiin tilattavaa maksullista sanomalehteä. Ydinkeskustassa tilaamattomuus ei ole niin yleistä (katso taulukko 1).

Taulukko 1. Talouteen tilattavat muut sanomalehdet.

SANOMALEHTI	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
Helsingin Sanomat	6,9 %	50,0 %
Keski-Suomen Viikkolehti	5,0 %	4,5 %
Muu sanomalehti	4,9 %	4,5 %
Ei mitään lehteä	84,2 %	40,9 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	101	22

Yksi ei-tilaajista, jolle ei tule mitään sanomalehteä oli 40-vuotias yksinasuva vilkas nainen. Hän oli järjestyksessä toinen syvähaastateltavista ja asetti heti alkuun vastakysymyksellään haastattelijan pohtimaan sanomalehti-sanon etymologista alkuperää, jota vuosia toimittajana itsekin työskennelleenä en itse asiassa tuntenut. Mieleen nousi ajatustulkinta, että sanomalehti on jo yleisnimeiltään tälle henkilölle etäinen, arvokas ja toisaalta jotain vanhaa edustava. Jopa negatiivisessa mielessä vanhahtava, että hän vierastaa lehteä sen takia? Pitäisikö sanomalehti-sana nykyaikaistaa?

H: Hei, ku sinä oot tutkija nii mulle tuli semmonen mieleen nytte ku,

sää olit soittanu että sää tuut tänne niin, semmonen että tuo sanomalehti niin lähteekse jostakin se *sanoma*, niin lähteekse se jostakin uskonnollisesta, jostakin semmosesta vai mistä se *sanomalehti* tulee?

T: Yhm (yskäisee)-em minusta tuntuu että se tuota se sanoma on niinku, suomalainen sana joka on keksitty joskus satavuotta sitten, se on ehkä suomennettu ruotsin kielestä, sanoma sanotaan sanottu, ei se ei siinä varmaan mitään niinku uskonnollista.

H: Niin mä aattelin että ku puhutaan että sitä tuuaan jotain, sanaa sanomaa (naurahtaa) nii mulle tuli mieleen että mistähän se muuten on lähtösin. Vai sanasta vaan.

T: Niin ei se välttämättä oo uskonnollinen, mutta kyllähän niillä yhtymäkohtia voi olla.

H: Tuli vaan mieleen semmonen (naurahtaa).

T: Niin, eikö se, onhan se vähän ollu perinteisesti tämmöstä vakava-henkistä se sanomalehti, tärkeistä asioista kirjoitettu.

H: Niin.

T: Että siinä on tärkeä sanoma.

H: Niin.

Nyky-suomen Sanakirja toteaa sanoma-sanasta, että se tarkoittaa muun muassa *sanomista, sanottua, ilmoitusta, uutista, viestiä, tietoa, julistusta* mutta myös *uskonnollista sanomaa* tai muuta *sanomaa* jostakin asiasta ja tapahtuneesta.

Helsingin Sanomat pääkilpailija

Edellinen ei-tilaaja kertoo tilanneensa useammin Helsingin Sanomien sunnuntainumeroa kuin Keski-suomalaisista. Sinkkunaiselle valtakunnallinen lehti edustaa ”jotain semmoista erilaista”. Helsingin Sanomat nouseekin kotiin tilattavana seitsemänpäiväisenä yleislehtenä Keski-suomalaisen kilpailijaksi molemmilla tutkimusalueilla, vaikkakin lähiössä valtakunnallista lehteä tilataan vähän, eikä sitä koeta tärkeäksi. Ydinkeskustassa Helsingin Sanomat sen sijaan korvaa Keski-suomalaisen erittäin monella (katso taulukko 1).

Lähiössä asuvilla Helsingin Sanomien tilaajilla korostuu jonkinlainen Keski-suomalaisen vieroksuminen ja Helsingin Sanomien kokeminen enemmän omaksi, vaikka lehdessä on paljon itselle vierasta tai hyödyttöä tietoa:

T: Sulle on se Hesari (*Helsingin Sanomat*) tullu viikonvaihenumero, mitä sää oot siitä tykänny sitte?

H: No kyllä mä tykkään että onhan siinä sitte paljo kyllä, paksusti sitä, asuntoa sun muuta, sen puolen mikä nyt ei mulle sillai oo mutta, onhan siinä ihan sitt siinä on aika hyviä *sunnuntaijuttuja* niitä, semmosia,

jostakin asioista.

...

T: Joo, mikä siinä Hesarissa, mitkä jutut sua kiinnostaa siinä?

H: Niin no ehkä se että siinä on kuitenkin niinku sillai, *laajemasti* sillai jo-mitä niinku tapahtuu, tiedot, että, jos jotain oikein kiinnostavaa on sieltäkin päin ni, kyllähän sitä täältä voi kuitenkin sitte, jos jotain, on siinä, kuitenkin jotain semmosta. Jotain semmosta (naurahtaa) *erilaista*.

T: Mitä sinä *Helsingin Sanomista* luet pääasiassa?

H: No sisäpolitiikkaa ja ulkopolitiikkaa ja kotimaan, ja yleensä kaikki.

T: No se on tullu sulle aika kauan?

H: On se kaksyt vuotta ainakin, enemmänkin.

T: Minkä takia sää oot sen tilanu?

H: (miettii) Mun mielestä siinä on niinku *enemmän juttuja* ja, niinku sunnuntain Hesarissa, ja hyvä ristikko ja.

T: Teeksä ristikoita enemmänkin?

H: Oon mää niitä, mä aika paljon teen.

Yhteistä Helsingin Sanomia lähiössä ja keskustassa tilaaville näyttää olevan tietoperusteinen ja älyllinen orientoituminen sanomalehteen, jota kuvastaa esimerkiksi nuoren, Helsingin Sanomia lähiössä tilaavan perheenäidin kommentti kotiin tilattavista aikakauslehdistä:

T: Teille tulee *Tieteen Kuvalehti* myös?

H: Joo.

T: Minkä takia ootte sitä tilannu?

H: No kun mies lukee sitä. Kyllä minäkin sitä luen. Se lukee muuten niin vähän ni me ajateltiin, tulee ees joku lehti mitä sekin lukis. Ku ei me kumminkaan välitetä noista aikakauslehdistä.

T: Minkälaisia juttuja, mitkä siinä kiinnostaa Tieteen Kuvalehessä?

H: No minä luen siinä kaikkea mitä *lääketieteessä* on tapahtunu ja, ja mitä muuta juttuja minä. Kyllä minä sen melkolaillla luen, tarkkaan.

Samainen perheenäiti sanoo lukevansa tarkkaan ja keskittyneesti myös Helsingin Sanomat. Hän kokee lukutuokion jonkinlaiseksi "omaksi ajaksi", kun perheen isä vie pienen tytön päivähoitoon ja äiti saa rauhassa lukea lehteä ennen omaan työhön lähtöänsä. Huomattavaa on, että häntä kiinnostavat asiapitoiset uutiset heti aamutuimaan:

T: Tota, mitä sinä aamulla luet siitä *Hesarista*?

H: (Naurahtaa) No kyllä minä sen luen *alusta loppuun* mutta.

T: Alusta loppuun?

H: Joo o kyllä minä sen luen, mutta tuota en minä kaikkea tietysti otsikot luen kaikki, paitsi taloussivuja mä en niinku lue. No ne ensimmäiset sivut missä on ne pääaiheet mä luen sitte, jonkun verran luen niitä ulkomaan sivuja ja sitten niitä erilaisia teemasivuja mitä siinä on tors-

taisin on niitä ruokaohjeita niitä minä kattelen ja, kuluttajasivu jotain jossa on jotain missä on hintavertailuja tämmösiä mää ainakin luen ja, mitäs muuta no kotimaan nää pääuutisjutut. Sitten telkkariarvostelut mitä on tulevia elokuvia, ne on arvosteltu ne ohjelmat ne minä luen.

....

T: Sinä ilmeisesti sitten tykkäät lukea lehteä paljon?

H Joo kyllä mää tykkään, ei sitä oikeen osaa olla ilmankaan ku sitä on tottunu, ku ei aina ei aina pysty keskittymään noihin uutisinkaan just tää lapsen hoito on esteenä niin, pitäs syöttää puuroo tai muuta niin ei voi sillain aatella että millon ne tulee, se on mahdottomuus mutt sen *lehden voi lukea aina sillon kun aikaa*, samat jututhan sielläkin on.

Helsingin Sanomien lukijoille tuntuu tieto-orientoitumisen ja uutisten lukemisen ohella olevan yhteistä, että he hakevat ja lukevat sanomalehdestä ammattialansa juttuja:

T: No entä *Hesari* mitä sää luet siitä?

H: Yyh no mää lue siitä öö miä luen kulttuurisivut ööh ja sitten mää miksäkä niitä nyt oikein voi sanoa yleensä sitten kaikki mua kiinnosta kaikki just niinku rakentamiseen liittyy se yleensä aina jos niinku tämmönen tai sanotaan just jos sen selaa aamulla sitten muistaa yleensä mitä siellä on ollu, että öää taloussivuja en oikeestaan lue ollenkaan joskus on miettiny että mitähän nekin tarkoittaa se on mulle täysin outo viidakko ää ja sitten sitten tietysti sunnuntaina luen työpaikat hyvinkin tarkkaan ja se on ehkä semmonen osa joka säilyy pitempään, ett jos lehti heitetään pois niin työpaikat miä yleensä kyllä jätänkin sitten, ja sitten mä luen asumis sitä osaa kanssa ihan noin niinku mua vaan kiinnostaa aina mitä asunnot maksaa ja missä ja mitä on myytävänä ett ehkä se semmosta vähän niinku *ammattiin liittyvää hommaa* omalla tavallaan sitten.

T: Yy yh

H: (Miettii) Ett sen katon ei olla ostamassa asuntoa mutta se on vain semmonen jotenkin se tulee aina katottua (yskäsy) ja sitten näitä onko se nyt sunnuntain vai lauan-sunnuntain lehessä taitaa olla justiin kaikkiin ruokasivut ne miä yleensä katon aina ja luen ja niistä yleensä säilytän tai merkkeän ylös koko sivun, niin silleen niinku en mitenkään voi sanoa että aina lukisin jonkun ilman muuta että luean aina sitä mikä kiinnostaa.

T: Minkälaiset asioita sinä niinku oikein tarkemmin luet *Helsingin Sanomista*?

H: Yleisöosastokirjeet (naurahtaa), tietysti, kauheeta *päivähoitokeskustelua* siellä viimeks on käyty ja sitten mä luen tietysti nää on mun omaa alaa elikkä *Helsingin vanhustenhuollosta* kaikki nää jutut mitä siinä on, viimeks on ollu näistä vanhainkodeista ja laitoksista, ja siitä kun on henkilöstöä vähennetty ja, ne mä luen tietysti kaikki tommoset ja sitte nää *terveydenhoidolliset uutiset* luen.

T: Minkä tyyppisiä luet *Hesarista*, onko siellä joku mikä kiinnostaa?

H: No tota, kyllä tää *maailmanpolitiikka* ja, tota sitten, no tietysti tiedesivut ja tota, just tälläset luontojutut ja oon oikeestaan vähän tota *sisäpolitiikkakin* vähän seurailen, mutt en oo urheilu-uutiset hyppään ihan yli, ja ei mua oikeestaan vaikka nyt oon kauppiksenkin käyny pitäs taloussivutkin kiinnostaa mutt en mää oikein oo jaksanut niitäkään, joku joku tämmönen yksittäinen talousjuttu saattaa joskus, sattua silmään, mutta tota, tämmöset mitä nyt on tapahtunut maailmalla, maailman politiikka ehkä on se mielenkiintoinen aihe silleen että tota tietysti teeveehjelmat.

Vastakohtana enemmän epätietomaisesta mediaorientoitumisesta löytyy useita esimerkkejä. Osa haastateltavista jopa korostaa, että ei ole seurannut eikä seuraa uutisia. Mediasta haetaan enemmänkin elämyksellistä viihdettä.. Toisaalta keskeinen oma elämänmuutos ja uusi elämänsisältö antaa pontimen tilata aikakauslehden, kuten kävi nuorelle kotiäidille. Hän on saanut juuri vauvan ja suunnittelee tekevänsä niitä vielä muutaman lisää. Siksi tietopainotteinen mediakäyttö suuntautuu Vauva-lehteen:

T: Kun asuit kotona oliko jotain sarjoja mitä seurasitte, kaikki?

H: Noo, silloin kun tuli *Dallas* niin sitä katto kaikki (naurahtaa). Ja nytte *Kauniita ja rohkeita* silleen, ei mitään erikoista.

...

T: Millon sinä rupesit lukemaan *Keskisuomalaista* ja mitä luit siitä, onko jäänyt mieleen, onko jotain asioita mitä seurasit?

H: No varmaan telkkariohjelmia ja sarjakuvia (naurahtaa). Silloin varmaan sitte ku minä lukemaan oon oppinut niin silloin mää on aina kah-tonu sitä, mutta *en* minä silleen niitä *uutisia* lukenu mutta.

...

T: Valitsetko sinä kumman kanavan, kun sieltä tulee kahdelta kanavalta (*YLE 1* ja *MTV 3*) uutisia?

H: Mää en oo ikinä kattonu sitä ykkösen (naurahtaa).

...

T: Sitten on tämmönen kun *Vauva* tulee?

H: Yyh nytte on, tilasin kun raskaana oli niin sitte.

T: Onko siellä tämmösiä opastavia juttuja?

H: Yyh, siinä on kaikkea *lapsen hoitoon ja lapsijuttuja* sitte. Kuitenkin lapsi sitten kiinnostaa.

Keskisuomalaisesta luovuttu äskettäin

Lomakekyselyn mukaan monet ei-tilaajista tuntevat Keskisuomalaisen jollakin tavalla, koska he ovat tilanneet lehteä jossakin vaiheessa elämäänsä. Lehteä ei ole kuitenkaan

ryhdytty tilaamaan vakituisesti tai siitä on luovuttu. Yllättävän paljon etenkin lähiössä löytyy asuu ihmisiä, jotka eivät ole koskaan tilanneet Keskisuomalaista. Osa heistä on syntyperäisiä jyväskyläläisiä tai ainakin Keski-Suomesta kotoisin (katso taulukko 2).

Taulukko 2. Keskisuomalaista tilattu aikaisemmin.

	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
kyllä	65,3 %	63,6 %
ei	29,6 %	36,4 %
ei vastausta	5,1 %	0,0 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Keskisuomalaisesta luopuminen ajoittuu selvästi viime vuosiin. Varsinkin ydinkeskustassa lyhytaikaiset tilaukset lienevät yleisiä, ja niinpä lehteä joskus tilanneista ei-tilaajista puolet ilmoitti luopuneensa lehdestä vuoden sisällä. Samoin lähiössä valtaosalle lehti oli tullut kolmen viimeisimmän vuoden sisällä (katso taulukko 3, lehdestä luopumisesta tarkemmin luvussa 4.5.)

Taulukko 3. Keskisuomalaista tilattu viimeksi.

VIIMEKSI TILATTU	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
alle vuosi sitten	43,8 %	50,0 %
1-3 vuotta sitten	35,9 %	35,7 %
yli 3 vuotta sitten	20,3 %	14,3 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	64	14

Keskustassa asuva nuori opiskelijamies on tilannut Keskisuomalaista alle vuosi sitten. Hän kiteyttää luopumisensa lomakekyselyn avoimessa kysymyksessä numero 16. *Miksi luovuit Keskisuomalaisesta? sekä 17. Jos et tilaa Keskisuomalaista niin miksi et, kohtaan muu syy:*

“Ilmaisjakelut (muun muassa ilmainen kokeilujakso Kauppalehdestä, Suur-Jyväskylän lehti), kirjastot ym tuntuvat täyttävän *uutisnälän*”. Nuori jyväskyläläissyntyinen sairaala-töntekijä siirtynyt Helsingin Sanomiin. Hän perustelee luopumistaan: “Hinta-laatu -suhde ei toimi. Luettavaa ei aina nimeksikään”.

Muita tyypillisiä vastauksia olivat muun muassa seuraavat: “Kirjasto on nurkan takana...”, “Ostin teksti tv:n. Saan kaiken tiedon sähköisistä viestimistä”.

Paljastui myös yksilöllisiä syitä, jotka liittyvät toimitukselliseen sisältöön. Joitakin ärsyttää “puolueellisuus”, toista “huonot urheilutoimittajat”. Eräs keski-ikäinen nainen oli suivaantunut lehteen, kun “toimittaja kirjoitti itseäni koskevasta asiasta vain oman ja toisen osapuolen näkökulman mukaan: virheellistä tietoa. En tarvitse lehteä, jossa asioista kirjoitetaan kuulopuheiden perusteella”.

4.2. Elämänvaiheet

Ketä ei-tilaajat ovat? Käyn tässä luvussa läpi keskeiset taustamuuttujat. Ei-tilaajien joukko jakaantuu lähiössä aika tasaisesti eri ikäluokkiin ja eri elämänvaihetta eläviin. Eniten ei-tilaajia lomakekyselyn perusteella löytyy työikäisistä ryhmistä, joista enemmistöä edustaa nuorten aikuisten ikäryhmä. Tyypillisin Keskisuomalaisen ei-tilaaja Huhtasuossa on siis iältään 21-30 vuotta.

Ydinkeskustassa vastaava nuorten osuus korostuu selkeästi. Lomakekyselyyn vastanneista ei-tilaajista peräti 72,9 prosentin ikä vaihteli 21-30 vuoden välillä. Molemmilla alueilla naiset nousivat enemmistöön, mikä kertonee toisaalta naisten viitseliäisyydestä vastata kyselyyn. Etenkin lähiössä vastaaja itsensä tai perheensä puolesta olikin yleisemmin nuori nainen (katso. taulukot 4 ja 5).

Huhtasuon ei-tilaajien elämänhistoriassa korostuu alhainen koulutustaso. He ovat käyneet kansakoulun tai peruskoulun jo ajat sitten. Osa on hankkinut ammattikoulutuksen, mutta opistotason koulutus alkaa olla harvinaisempaa. Ylioppilaiden sekä yliopisto-opiskelijoiden osuutta lähiön ei-tilaajien joukossa nostaa kyselyyn vastanneet henkilöt, jotka asuvat Varikon opiskelija-asunnoissa

Taulukko 4. Ikä

IKÄRYHMÄ	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
15-20 v	7,1 %	4,5 %
21-30 v	32,7 %	72,9 %
31-40 v	25,5 %	4,5 %
41-50 v	21,4 %	9,1 %
51-60 v	9,2 %	4,5 %
61-v	4,1 %	4,5 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Taulukko 5. Sukupuoli.

SUKUPUOLI	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
mies	39,8 %	40,9 %
nainen	60,2 %	59,1 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Ydinkeskustan ei-tilaajat poikkeavat Huhtasuon väestä selkeästi koulutukseltaan. Valtaosa keskustan ihmisistä on vähintään ylioppilas. Monet ovat valmistuneet yliopistosta tai opiskelevat siellä parhaillaan. Ammattikoulun käyneitä ei-tilaajia lomakekyselyyn ei ilmaantunut ollenkaan (katso taulukko 6).

Taulukko 6. Koulutus.

KOULUTUS	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
kansakoulu tai peruskoulu	38,4 %	12,5 %
ammattikoulu	20,5 %	0,0 %
opistotaso	17,9 %	12,5 %
ylioppilas	13,4 %	41,7 %
yliopisto tai korkeakoulu	9,8 %	33,3 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	112	24

Leimaa-antavaa Huhtasuon ei-tilaajille on työttömyys. Heistä on sitoutunut yhteiskuntaan vakinaisen työn muodossa vain 16,3 prosenttia. Lähiön ei-tilaajien joukossa myös opiskelijoiden sekä eläkeläisten osuus kohoaa suureksi. Ydinkeskustassa ei-tilaajista puolet on opiskelijoita, joista usea ilmoittaa samaan aikaan käyvänsä lyhytaikaisissa tai määräaikaisissa töissä, mikä lisää opiskelijoiden epäsäännöllistä elämäntyyliä ja tuonee näin myös sattumanvaraisuutta median kulutukseen (katso taulukko 7):

T: Minkälainen on sun normaalia arkipäivä?

H: Se on hankala sanoa koska mulla ei oikeen oo semmosia normaalia päiviä mutta, yleensä se mennee silleen että aamupäivä, aamupäivä koulussa (luennot yliopistolla) ja iltapäivällä töihin tai sitten yöksi töihin (*RAY:n* peliautomaattien hoitajaksi), mutta tota eipä siinä harrastukset on vähän jääny koska se on niin epäsäännöllistä tää mun elämä.

Taulukko 7. Työtilanne

TYÖTILANNE	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
töissä, vakituinen työsuhde	16,3 %	17,4 5
töissä, määrä-lyhytaikainen	14,3 %	17,4 %
työtön	34,7 %	8,7 %
kotiäiti/-isä	3,0 %	0,0 %
muu, työharj, eläke,. opisk.	31,7 %	56,5 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Työttömyys näkyy useiden lomakekyselyyn vastanneiden sekä haastateltavien vastauksissa perusteluna sanomalehdestä vieraantumiseen. Työttömyys saattaa vähentää myös nuoren koulutetun kiintymistä paikkakuntaan ja varmaankin samalla myös paikkakunnan sanomalehteen:

H: ...mutta se on niinku hirveen vaikee tilanne enkä miä usko että että *Jyväskylätä* töitä löytyy, miä en niinku jaksa usko siihen ja muutenkin nää pienet kaupungit nää on vähän hankalia.

Taulukko 8. Ammattiryhmä ja -asema.

ASEMA TYÖMARKKINOILLA	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
johtava asema	3,1 %	4,6 %
yrittäjä	4,1 %	0,0 %
toimi-/virkahenkilö	12,2 %	13,6 %
työntekijä	45,0 %	9,1 %
opiskelija/koululainen	22,4 %	59,1 %
eläkeläinen	7,1 %	13,6 %
muu, ei vastausta.	6,1 %	0,0 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Lomakekyselyssä ammattialaa kyseltiin myös työttömiltä. Samoin osa opiskelijoista ilmoitti ammattialansa, jolle opiskelee. Ei-tilaajien ammattialat vaihtelevat lähiössä paljon. Eniten väkeä sijoittuu teollisuuden ja rakentamisen aloille sekä julkiselle sektorille (katso taulukko 9; "muu" ja "ei vastausta" osuutta varsinkin ydinkeskustassa nostavat opiskelijat, joilla ei ole selkeää ammattialaa tai he eivät sitä ilmoittaneet) Vapaalle akateemiselle opiskelulle yliopistossa on luonteenomaista epävarmuus tulevasta ammatista. Opiskelijoiden lyhytjänteistä sitoutumista paikkakuntaan kuvastaa myös heidän itsensä pyrkiminen useisiin eri opiskelupaikkoihin, jolloin sijoittuminen tietylle paikkakunnalle saattaa ratketa sattumanvaraisesti:

T: Mites sää päätit lähtee valtio-oppia opiskelemaan?

H: No se oli tota (huokaisee), mää en vielääkään tiejä siihen järkevää syytä mutta tota noin niin, ajattelin ny lähtee kokkeileen ett minkälaiset

on yliopiston pääsykokeet ja sitten *satuin pääsemään sisälle* mää en oikeen etes tiijä mistä mää oon saanu ajatuksen lähtäe valtio-oppia lukemaan mutta, kai se oli semmonen yleinen yhteiskunnallinen semmonen, ett jotakin sinne suuntaan halus lähtäe lukemaan. Niin sitten satuin pääsemään tänne.

Taulukko 9. Ammattiala, jolla töissä, josta työtön tai jolle opiskelee.

ALA	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
teollisuus, rakentaminen	22,4 %	22,7 %
kauppa	12,2 %	9,1 %
majoitus, ravitsemus	10,2 %	4,6 %
liikenne, kuljetus	9,2 %	0,0 %
julkinen (kunta, valtio)	23,5 %	9,1 %
muu, ei vastausta	22,5 %	54,5 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Moni ei-tilaajista on kotoisin Keski-Suomen ulkopuolelta. Ydinkeskustassa heidän osuus nousee 80 prosenttiin, mutta myös Huhtasuossa ei-tilaajista on kolmannes muualta tulleita. Keskustassa asuville on tyypillistä, että he ovat muuttaneet paikkakunnalla lähivuosina, jolloin jyvaskyläläinen identiteetti on heillä todennäköisesti ohut. (katso taulukot 10 ja 11)

Taulukko 10. Syntymäkunta.

SYNTYMÄALUE	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
Jyväskylä, mlk tai Muurame	39,8 %	18,2 %
muu Keski-Suomi	25,5 %	4,5 %
muu Suomi	32,7 %	77,3 %
ulkomaat	2,0 %	0,0 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Taulukko 11. Asumisaika Jyväskylässä

AIKA	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
alle 1 v	9,2 %	27,3 %
1-3 v	15,3 %	31,8 %
4-7 v	14,3 %	18,2 %
yli 7 v	61,2 %	22,7 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Kaupungin ydinkeskustassa keskeinen ei-tilaajien ryhmä on nuoret, jotka ovat kotoisin Keski-Suomen ulkopuolelta. He elävät liikkuvaa elämää ja tuntevat olonsa kotoiseksi myös ulkomailla. Poikamies kertoo käyvänsä vähintään kerran vuodessa jossakin ulkomailla. Yliopistossa opiskeleva nuori nainen puolestaan on juuri lähdössä puoleksi vuodeksi opiskelijavaihtoon Englantiin. Pietarissa opiskellut arkkitehtinainen arvelee palaavansa vielä töihin sille suunnalle:

H: mä oon hakenu jonkun verran töitä, ja, ja tuota, mutta miä niinku uskon että minun kohalla se asia on sillä tavalla että *lähtö tulee tonne takasin pian tässä*, niin ku minun työt todennäköisesti tulee tavalla tai toisella liittymään *Venäjään* tai tohon itään koska, ehkä se, tilanne on ihan hirvittävä siis vastavalmistuneitten kohalla töitä ei kerta kaikkisesti vaan ole eikä harjoittelupaikkoja elikkä minun ainut tämänönen ylimääräinen on kieli jolla minä sitten ratsastan.

T: Niin. Se on erikois-tai-taito.

H: Niin ja niin jyllää että se on niinku ja sitte tietysti se että maan tuntemus ja sen kulttuurin tuntemus niin se on ainut semmonen niinku millä minä pystyn niinku tai joka on mulla enemmän ku ehkä jollakin toisella sitten.

Monet ovat muuttaneet usein vuokra-asunnoista toiseen, eivätkä he ole varmoja Jyväskylään sijoittumisestaan. Nuorilla on takanaan koulutusta tai he hankkivat sitä Jyväskylässä tähtäimessään työ- ja asuinpaikka jossakin suuremmassa kaupungissa. Sitoutuminen paikkakuntaan on siis löyhä:

H: Mää oon ehkä, mulla on suunnitelmissa kyllä että mä en *Jyväskylään* jää, että *mää lähen kyllä tonne etelään, Etelä-Suomeen*, että tota.

T: Minkä takia sinne?

H: Noo (miettii) ehkä se on jonkunlainen jonkulainen kuitenkin, *juuret* enemmän siellä sitä voi olla että tässä iässä alkaa jo pikkasen hakeutu-

maan jonnekin semmoseen paikkaan missä ehkä aikoo sitten olla jonkun verran pitempään niin, että se voi olla joku *Lahden* seutu, tai ehkä *Helsingin* seutukin mutta, jos saan sieltä.

T: Tota mikä sinusta tulee sitte ku sinä valamistut?

H: (mieltii) En kyllä tosiaankaan tiijä jossain välissä halusin tulla toimittajaksi ja viime vuonna mä haen lukemaan journalistiikkaa mutta tota, en päässy ja sitten nyt mulla on *taas vaihtunut suunnitelmat* ja, ja ja, en tiijä vielä että etes valmistunku täältä päin vai vaihanko allaa vielä ennen.

T: Mitä sää nyt suunnittelet?

H: *Nyt mä aattelin oikeustiedettä (Helsinkiin).*

T: Mikä siinä kiehtoo?

H: Ajattelin että se vois olla vähän konkreettisempaa mitä tämmönen, pelkkä perinteinen valtio-oppi tai jokin, että pääsis ainakin työtehtävissä sitten henkilökohtaiseen kontaktiin ihmisten kanssa silleen, että ei nyt tulis ihan pelkkää paperinpyörittelijää johonkin virastoon.

Kun nuorille koulutetuille kansainvälisyys ei ole enää vierasta, he vertaavat helposti elämäntyylejä Jyväskylässä ulkomaisiin. Maailmalta imetyt vaikutteet ja harrastukset eivät voi olla heijastumatta myös mediankäyttöön.

T: Minkälainen tää (*Jyväskylä*) on ollu paikkakuntana?

H: Eiii musta tää on yllättävän virkeä sillalaila että ei niin suuri järkytys ku minä oisin voinut kuvitella koska mä olin niin ku valmis sopisompaankin sopeutumisrulianssiin sitten, on ollu pitkästyttävää kyllä miä sen myönnän ja tää on ollu ja miä oon kaivannu minulla on semmonen viha-rakkaus -suhde tuohon *Venäjään* ett on minulla ollu sinne ikävä, mutt ei sen tän kaupungin takia ollu ikävä.

T: Mitä mitä sää oot täällä kaivannut sitten, enemmän?

H: (Huokaisee) Oikeestaan semmosta tietynlaista tai yleensä Suomessa se ei oo pelkkä tää Jyväskylä vaan se on semmonen koska se on se elämä tuolla *Pietarissa* kauhee hetkistä ja siellä tapahtuu aina jotain se on niinku kaupunki elää niinku 24 tuntia vuorokaudessa, ett täällä se täällä menee kaupat kiinni täällä niinku elämä pysähtyy omalla tavaltaan niinku tai sanotaan ett se elämä menee muualla tästä, koteihin, ett siellä oli sitt tää sanotaan tää suomalainen tai sanotaan minkä minä otin tai omaksuin sieltä tämmönen että ihmisten luokse voi mennä vaan kylään, soitetaan vaan että myö tullaan nyt ett voi vaan mennä täällä on jotenkin tää suomalainen että aina pitää järjestää ja ...

T: ...niin, niin....

H: ...vähän tämmöstä jäykkää tää touhu ja sitten kaikkee kaikki tämmöset *kulttuririennot* on musta kalliita vaikka miä kyllä saan kyllä ku olen työtön niin sitten siellä saa halvemmalla lippuja mutta siltikin ja se kaikki tämmönen ja sitt se tarjonta on niinku *rajotettua*, ett joku Pietari ko siellä pyörii kaikki esimerkiksi oopperamaailman teokset kaikki pyörii koko ajan.

Nuoren elämänvaiheita on myös saattanut seurata irrallisuus jo lapsuudesta lähtien. Hän on ehkä syntynyt yksinhuoltajalle tai jäänyt avioerossa toiselle vanhemmista eli yleensä äidille. Nuori muuttaa kotoaan varhain, ammattikoulutus jää heiveröiseksi ja hän tyytyy rakentamaan elämäänsä yhteiskunnan tukien varaan.

Myös koko ikänsä Jyväskylässä asuneella 35-vuotiaalla miehellä identifioituminen Keski-Suomeen vaikuttaa jostakin syystä vieraalta. Taustalla saattaa vaikuttaa vanhempien siirtolaisuushistoria tai jokin myöhemmin työkaveripiirissä vahvistunut käsitys Keski-Suomesta. Hän korostaa olevansa jyväskyläläinen, mutta epäilee koko maakunnallisen identiteetin olemassaoloa, mihin laukaalaissyntyinen vaimokin saa tyytyä:

T: Minkälainen suhde sinulla tähän *Keski-Suomeen*?

H: Mulla ei oo Keski-Suomeen, mää mä oon sanonut tässä ei oo oikeestaan kauankaan töissä puhuttiin siitä, mulla on karjalaiset vanhemmat siirtokarjalaiset nyt ne on 80-vuotiaita.

T: Niin ne on tullu tuolta luovutetusta *Karjalasta*?

H: Niin, niin niin ne on siirtoväestöä siirto-siirtopaikka oli Keski-Suomi, että mä mulle ei oo niinku semmosia mää vaikka mää oon täällä nyt tietysti ikäni asunu mä en silleen koe itteeni keskisuomalaiseksi, mun mielestä Keski-Suomi on ehkä ainoa, jos tää läänijako (huokasee) täytynyt tehdä jotenkin sillä lailla ois yks lääni hävitetty niin kyllä mä veikkaan että tää Keski-Suomi ois hävitetty kyllä varmaan se ois joka ois hävitetty, *tää on täys sekasotku ihmisiä* mitä mää tunnen työelämästäkin kahenkymmenen vuoden ajalta ne on *Pohjanmaalta* tai ne on jostain *Savosta* ja *Hämeestä* ja että mää sitten oikeestaan perusjyväskyläläisiä vaikka mää oon täällä ikäni ollu niin tunne juurikaan montakaan ne kaikki on kuka on *Keiteleeltä* ja kuka on helvetti mistä hyvänsä että...

T: ...joo...

H: ...sen mä on huomannut tuolla kaveripiirissäkin että ei niissäkään *ei oo tämmöstä keskisuomalaista identiteettiä* jos sanottas näin, se on nyt ihan sama kuu....

T: ...semmosta ei oo olemassakaan?

H: Voihan se olla jollakin ihmisellä mutta ei se mulla ainakaan mulla silleen ainakaan eikä tällä meidän perheellä.

T: Onko vaimo mistä päin kotosin?

H: Vaimo vaimo on tosta *Laukaasta* kotosin, ehkä sillä voi olla vähän enemmän, mutta en mää tiijä se kuuntelee minua, minun ajatuksia (naurahtaa) tästä asiasta.

T: Joo.

H: Mulla ei oo silleen kerta vanhemmat nehän haikaili aikanaan sillon kun olin penska sitä vanhaa Karjalaansa ja ja tota, aina muistelevat niitä aikoja kun nyt ikää on tullu vielä paljon lisää niin.

T: Mistä päin ne on?

H: Äiti äiti on *Uudeltakirkolta*.

T: *Kannakselta*?

H: Kannakselta. Ja isä *Sortavalasta*. (hiljaisuus) Että he on tuota niin sitä kautta. Minä kyllä jyvaskyläläinen tietysti olen, kyllä muistan mainita tästä asiasta.

Maakunnallinen identiteetti tuntuu vieraalta myös keski-ikäiseltä naiselta, joka lähti Jyväskylästä nuorena 16-vuotiaana tyttönä Keski-Eurooppaan, aluksi Sveitsiin ja sitten Saksaan töihin. Hän meni siellä ulkomaalaisen kanssa naimisiin, sai lapsen ja eron jälkeen muutti taikaisin äitinsä luo Jyväskylään. Koko maakunta-identiteetin pohtiminen nostaa hänellä vain huokauksia esiin, eikä vastauksia tunnu löytyvän:

T: Koitko sinä ite olevas niinku keskisuomalainen?

H: No-yy (naurahtaa ja miettii, ei osaa vastata)

T: Miltä sinusta tuntuu tämä (suur)lääniasia?

H: Pahalta emminä ainakaan haluais, kyllä sen *Keski-Suomen* vois pitää Keski-Suomena.

T: Mitä se sun mielestä se keskisuomalaisuus on?

H: (miettii ja huokaisee) no ainahan siinä on omat, jokaisella kulttuurierosa ja tapasa (mutisee ja naurahtaa) erilaista, sanotaan Keski-Suomi on omien maisemien suhteen niin poikkeaaahan se muista.

Erityisen huomattavaa ei-tilaajien elämäntilanteessa on, että heistä monet asuvat yksin. Lähiössä lomakekyselyyn vastanneista puolet on yksinäisiä. Keskustassa sinkkujen osuus nousee lähelle 80 prosenttia (katso taulukko 12)

Taulukko 12. Talouden koko.

HENKILÖIDEN MÄÄRÄ	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
1 henkilö	51,0 %	77,3 %
2-4 henkilöä	49,0 %	22,7 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Yksin asumisen tai muun irrallisuuden rinnalla löytyy toisaalta myös nuoria ei-tilaaja perheitä, jotka ovat vakiintuneet lähiöön. Nuori äiti on esimerkiksi mukana Pupuhuhta-projektissa. Hän sanoo kuuluvansa projektiin "talon asukkaiden puolesta". Äiti haluaa korostaa asuinalueen positiivisia puolia ja soimaa lehdistöä alueensa negatiivisesta mai-

neesta. Projektissa on tavoitteena alentaa työttömyyttä, lisätä viihtyisyyttä. Meneillään on muun muassa peruskorjaukset taloissa. Myös puistojen ja liikenneväylien ilmettä on kohennettu. Asuinympäristön ohella elämäänkiinnittymisessä korostuu “työn syrjä”:

T: Minkälaisia tulevaisuuden suunnitelmia, teillä on?

H: Jaa a, no pitäs yrittää pysyä siinä työn syrjässä kiinni minun, mies nyt onneks on.

T: Niin tää ei oo vakipaikka sulla?

H: Ei oo mää yritän nyt saada (naurahtaa) joskus sen vakituisen toimen, se on ollu vähän nyt hankalaa. Yritän tosiaan että olis töitä, haen ja, ja *tässä me asutaan vielä pitkään* ja, tässä on tarpeeks tilaa ja tässä on halpa asua. Ei oo mitään suuria suunnitelmia.

...

T: Minkälainen alue tämä on sinun mielestä?

H: No en mää nyt oo siihen mitenkään tyytymätön, musta tää on aika rauhallinen ja, ihan kiva asua ett lähellä palvelut on, tää meiän talo nyt on ihan kunnollinen.

...

T: Onko siellä (*Pupuhuhta*-projektissa) puhuttu tiedotusvälineistä?

H: No kyllä siinä mielessä ku joskus oli tämmönen kirjotus että Pupuhuhta on joku kaamee paikka ja (naurahtaa) siellä ei voi kukaan asua ja nii, tästä oli että miten tiedotusvälineet voi leimata jonkun asuntoalueen niin että kukaan ei halua tänne edes muuttaa enää.

T: Oliko se *Keskisuomalaisessa*?

H: (Huokaisee) Kyllä se tais olla. Ei se kyllä *Helsingin Sanomissa-kaan* ollu. Ett niinku tämmösestä oli sitten keskustelua ett miten niinku nyt joku *Kuokkala* voidaan leimata ihan niinku tällai.

Myöskään opiskelijoiden irrallisuus ei tarkoita, etteivätkö he viihtyisi Jyväskylässä. Lähes kaikki kiittelevät paikkakuntaa mukavaksi ja sopivan kokoiseksi. Pohjois-Suomesta Jyväskylään yliopistoon tullut nuori nainen sanoo, että hän jyvaskyläläistynyt muutamassa vuodessa. Nopeaa sopeutumista edesauttavat laaja ystävä- ja työkavereiden joukko, joita “näkee aina kaupungilla”. Romanttisiin kotihaaveisiin kuuluu jopa, että hän voisi asettua Jyväskylään vanhempana:

T: Meinaatko perustaa *perheen*?

H: Meinaan minä sitten aikanaan kuhan tuon urakehityksen oon saanu vauhtiin (naurahtaa).

T: Onko niinku mitään aluillaan jo?

H: Ei oo ei oo tosiaankaan. Että ihan tässä reissumielellä muutama vuosi pitäs olla. Määkin oon nimittäin asunu kyllä avoliitossa tossa yheksäntoistavuotiaana ja, ja semmosta.

T: Minkälainen sun perhe olisi?

H: Perhe. No siinä ois, hyyhm, kolme lasta ja kaks koiraa, ja tota puu-

talo, ja sitten tota mies ois semmonen joka vois huolehtia siitä talosta että mä voisin käy sitten niinku työreissuilla niin tuolla Euroopassa, pyörähtelemässä.

T: Missä se puutalo olis?

H: Se ois vaikka täälä (*Jyväskylässä*) jossain järven rannalla.

4.3. Elämäntyylit

Pyrin kartoittamaan tutkimuksessa mediakäyttäytymisen rinnalla ei-tilaajien elämäntyylejä. Siksi jo lomakekyselyssä kysyin asumismuotoa. Syvähaastatteluissa käytin aikaa usein perustellisestikin harrastusten ja vapaa-ajan sekä muita elämäntyylejä säätelevien arkipäivän tapojen selvittämiseen. Mielestäni elämäntyilien kartoitus kertoo, millaisia ei-tilaajat ovat ihmistyyppeinä.

Koti ja tavarat

Ihmisen elämään asettautumista määrittelevät koti, työyhteisö sekä sosiaalinen verkosto. Kotiin sitoutumiseen ja rauhoittumiseen kuuluu olennaisesti, että sinne hankitaan kotielämään liittyviä välineitä ja tavaroita. Jos yhteinen koti hajoaa seurustelukumppanin kanssa “laitetaan hackmanit jakoon”, kuten yksi haastateltavista kuvaa eroaan naiskumppanista.

Ei-tilaajille on erittäin yleistä, että asutaan vuokralla. Huhtasuossa ei-tilaajista 76,5 prosenttia asuu (kaupungin) vuokrahuoneistossa. Keskustassa vuokra-asumien kuuluu kuvaan lähes poikkeuksetta. Vuokra-asumiseen etenkin keskustassa voi nähdä kuuluvan jonkinlaisen irrallisuuden; ei haluta ainakaan vielä sitoutua asumiseen tietyllä paikalla niin voimakkaasti, kuin asunnon omistamiseen kuuluu (katso taulukko 13)

Taulukko 13. Asumismuoto.

	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
omistusasunto	23,5 %	9,1 %
vuokra-asunto	76,5 %	90,9 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Toisaalta merkille pantavaa on, että jopa sosiaaliuella maksettavaan kaupungin vuokra-asuntoon tahdotaan liittää itsenäisyyden, aikuisuuden ja pysyvemmän kodin merkkejä. Asunto sisustetaan ja siellä pyritään elämään nuoren poikaystävän kanssa kodinomaisesti. Rinnalla paljastuu toisaalta nuoruus, hetkellisyys, asuntoon ja alueeseen sitoutumattomuus.

“Ruokapöytä siisti, siniset tapetit ja sävysävyyn kynttilänjalka. Leivänpaahdin uudehko, samoin kahvinkeitin. Tyylikkään oloisia *keittiövälineitä* roikkuu tiskipöydän seinällä. Valokuvajulisteita seinällä. Tiskipöydällä sätkätupakkapussi.

Parvekkeella kuivumassa levitettävällä muovisella kuivaustelineellä pyykkiä, *farkkuja ja t-paitoja*. Myös penkit ja pöytä, jossa lasipurkki tupakantumppeja täynnä. Makuuhuoneessa puinen, siististi petattu parisänky. Kirjahylly, jossa näyttää olevan paljon jännityskirjoja ja muuta viihdekirjallisuutta. *Sähkökitara* pystyssä hyllyä vasten.” (tutkijan havainnot)

Nuorella koulutetulla parilla on vuokra-asunnossa myös merkkejä kodista mutta myös vauhdista ja sitoutumattomuudesta:

“Vuokra-asunto kaupungin keskustassa. Saatu pankin kautta. Kohtalaisen tilava noin 50 neliötä, kaksio; makuuhuone, jossa ei mitenkään leveä *parisänky*. Päällä virkattu vaaleja peitto. Iso sekarotuinen lauhkea *koira*, saksanpaimenkoiraa ja collieta. Tulee vastaan, mutta tottelee hyvin emäntää. Eteisessä miehen *bootsit*.

Olohuoneessa koko seinän täyttävä kirjahylly, jossa paljon kirjoja, lehtiä, videoita ja musiikkia. Myös tietokone ja työpöytä. Samassa hyllyssä televisio, sitä vasten pieni pehmeä sohva(levitettävä)sänky. Olohuoneeseen kuuluu keittiöosa. Ruokapöytä on iso tumma puinen, tuolit myös vanhat puiset. Kahvinkeitin keltainen termospullomalli.” (tutkijan havainnot)

Nuorella lähiön lapsiperheellä, joka on juuri vaihtanut isompaan omistusasuntoon, näyttää olevan olennaista asunto sinänsä, ei niinkään sen sisustus:

“Iso 103 neliön (“talon isoin”, perheenpää eli isä huomauttaa) omistusasunto on lähiöalueen reunassa, jossa luontoa ympärillä. Lapsilla omat makuuhuoneet, joissa normaalisti paljon lasten ikään liittyvää tavaraa. Istumme olohuoneessa. Normaali tv-pöytä, tumma jo kulunut iso nahkainen sohvakalusto, jossa puiset käsinojat. Kirjahylly tummaa isoa levyä, jossa (viihde)kirjoja kohtalaisen paljon. Videoita myös (ilmoittaa, että siinä ei ole edes kaikki).

Televisio on uudehko ja näyttää teknisesti hyvin varustetulta. Olohuoneessa myös kuluneet ruokapöytä ja tuolit. Tavaraa on hieman siellä sun täällä. Asunto jonkin verran kulunut käytössä, samoin huonekalut. Mattoja vähän. Yleisilme sekavahko, käytännön oloinen, ei mitenkään tiptop-siisti tai puhdas” (tutkijan havainnot)

Mediakäytön kannalta on merkittävää, että itsenäistymisvaiheeseen kodin yleisimpien tavaroiden sekä television, radion ja videoiden hankkimisen ohella liittyy sanomalehden tilaaminen, vaikkakaan ei ensisijaisena hyödykkeenä, joka nuoren täytyy saada omaan asuntoonsa:

T: Minkä takia sä sillon tilasit (määräaikainen *Keskisuomalainen*), muistatko sää?

SS: Minusta oli, *kiva ruveta, lukeen*, emmä tiijä.

T: Olikosää just niinku muuttanu omaan asuntoon?

H: Ei kyllä mää olin jo asunut, mutt sitt mä *olin muuttamassa tonne Kangaslammelle*, tota niinku sinne, sinne *omaa asuntoon*. Sitten tota. Sitt emmä tiijä se oli vaan hetk-ellinen mielijohde.

Myös sinkkunainen kuvaa irrallista asumistaan. Itse hän tilasi lehden vasta ensimmäisen kerran yli 30-vuotiaana, kun osti oman rivitaloasunnon.

T: Tilasitko sillon lehtee (nuorena alle 20-vuotiaana tuli hotellin keittiöön töihin *Jyväskylään*, asui siskonsa luona)?

H: No se tuli varmaan mun siskolle sillon ett en mää ite kyllä tilannu.

T: No muistatko millonka oot ensimmäisen kerran tilannu?

H: Ai ite?

T: Niin.

H: Noo (naurahtaa) mää varmaan oon tilannu, sanomalehteä, varmaan tänne (noin 33-vuotiaana ostamaansa omaan rivitalo-asuntoon).

T: Tänne?

H: Niinku mää oon asunu aina semmosessa paikoissa (nauraa), siellä on ollu muitakin ihmisiä nii enmää sitä ite oo koskaan tilannu.

Kaiken kaikkiaan koti on ollut naisen paikka ja valtakunta. Se näkyy naishaastattelujen vastauksista, mutta myös miesten puheesta. Miehin kiinnostus on perinteisesti ollut usein muualla kuin perheen parissa:

RP: Ku meilläkin (entinen aviomies ja hän), oli niin erilaiset sillä tavalla, elämä, mää oon ollu aina semmonen *perhekeskeinen*, sitten toinen on, liike-elämän mies, kovasti haluaa mennä ja, ja sellanen, meillä oli aina siitä ristiriita että ku, tuntu ett se niinku, se kotia tuleminen on ku tervanjuontia se kotona oleminen on ku tervanjuontia, ja lasten kanssa oleminen ja minun kanssa eläminen se se on niinku semmosta tervanjuontia.

Kuluttaminen

Syvähaastattelujen perusteella ei-tilaajat seuraavat vähän lehti-ilmoituksia, vaikka ainakin

osalla kulutus korostuu elämänsisältönä. Tuotteet ja tavarat haetaan yleensä niin, että mennään markettiin ja päätetään ostoksista siellä. He tekevät vähän ostopäätöksiä tai heräteostoja ilmoitusten perusteella etukäteen. Ehkä tämä kuvastaa ei-tilaajien jonkinlaista hetkellistä elämäntyyliä, jossa päivittäiset ratkaisut jätetään eteentulevan tilanteen varaan.

- T: Miten tota, tuommoset tarjoukset esimerkiksi ruokatarjoukset seuraatteko niitä päivittäin?
 H: En, en seuraa ollenkaan (naurahtaa).
 T: Eli ei niistä mainoksistakaan mitkä tulee?
 H: No *en minä ruokaa osta mainosten perusteella*. Mää ostan ne siellä kaupassa.
 T: Eli et kaipaa siihen paikallista lehteä?
 H: En, en kaipaa. *Prisma* on sen verran halpa että siellä ei niinku mitään yllätyksiä pääse sitte ku sinne menee.
 T: Mites muuten tavarahankinnat, vaatteet ja muut tavarat?
 H: Noo sieltä osittain ostetaan sitten keskustassa, mua aikaa niin minä käyn yksin yleensä kiertelemässä sitten.
 T: Eli et siihenkään seuraa ilmoituksia?
 H: En mä en, mä oon hirveen huono mainosten, lukija.

Sinkkunainen on tyypillinen esimerkki, joka ei hae tavaraa ilmoitusten perusteella. Hänen ostoskäyttäytymisessään näkyy myös taloudellisuus, kun nainen epäilee mainosten vain houkuttelevan hänet ostamaan sellaista, mitä hän ei todellisuudessa tarvitse:

- T: Leheessä on aika paljon mainoksia, minkälaisen sinä kuvaisit itseäsi niinku kuluttajana ja ostajana?
 H: Mä ohitan ne. Niinku nyt minä erittelen noi mainoslehet.
 T: Ett sää et lue niitä ollenkaan?
 H: No en...
 T: ...sua ei tarjoukset kiinnosta?
 H: Ei, ei kiinnosta, sitte, ku on vähän rahaa ja muutenkaa mä en oo mikää kauhee tavarankerääjä, ja ku on vähän rahaa niin ja sitte *ku mä jotain tarviin niin sitt mä lähen niinku hakemaan sitä*, tämmönen.
 T: Mistä kaupoista, minne sinä meet sitä hakemaan?
 H: No tota (miettii) tuosta *Prismalta* mä nyt haen teitysti mitä saan sieltä, jos jotain, jos jotain erityisempää, se nyt riippuu tietenkin mitä tarviin mutta, mulla on bonuskortti (naurahtaa) niin ei siinä, näitä soskopaikkoja, jos on jotain sellasta mitä niistä saa, mutta ei se niinku ratkase että mä löyän sen, mitä mä halua, tai postimyynnistäkin josku jotain sitten vaatteita.
 T: Entäs ruoka?
 H: No tosta Prismasta enimmäkseen, joskus lähikaupasta jotain pientä.
 T: Että siinäkään et tartte sitten, lehti-ilmoituksia, että millonka on maksalaatikko tarjouksessa?
 H: Ei, ei, kyllä mä ostan sitä mitä mun tekee mieli syyä (naurahtaa)

sitten tai se että, mitä yks ihminen syö nii ei siinä oo mitään järkeä lähtee, se tulee kalliiks jos kattoo tuota kannattaa ostaa, hyppää kaikki paikat ja ostaa aina hirveesti ylimäärästä.

Kotiin liittyy etenkin nuorelle työntekijäperheellä yhdessäolo, jossa korostuneessa asemassa on kuluttaminen, tavaroiden hankkiminen automarketista yhdessä kotiin (ks. haastattelusta ostoksiin käytetty rahasumma, tapa ilmaista se vihellyksellä ja käsien läimäytyksellä sekä verbillä “porotetaan”). Ruokaostosten tekeminen selitetään hyvin miehisesti kuuluvan vaimolle, jolloin isälle jää “ainoastaan kuskailu”:

T: Hän (vaimo) hoitaa kaupan ja tuo ruokaa?

H: Hän hoitaa kaiken tämmösen ja, ja mitä niinku on, että mulle ei kuulu, ainoastaan kuskailen sitten autolla, me kyllä ostetaan yleensä tavarat viikonlopuks, käyvään perjantaina tehdään yks kauppareissu ja.

T: Marketiin?

H: Marketiin ja 500-600 pannaan rahaa aina se on sen verran meillä menee me on laskettu 550-600 viikonlopun nyt tais mennä vähän yli kuuensaana, mennään tonne *Keljoon* ja auto täyteen kamaa ja (viheltää ja läimäyttää käsiä) porotetaan tänne ja sitt vaimo hakee vaan tosta lähikaupasta jotain täydennystä jotakin maitoo lapsille ja tämmösiä näin. Keskustassa tulee käytyä erittäin vähän, kyllä meille on tuo **City-market** tullu *semmoseks paikaks missä me*.

Kaupassa käynti on siis yhteinen tapa, joka yhdistää puolisoita. Tarjousten perässä ei kuitenkaan “juosta”:

T: Mitenkäs kauppareissut?

H: No tehdään yhdessä sitte ku emäntä tulee (töistä illalla). Sittehän se meneekin *Kauniita ja rohkeita* katellessa (nauraa).

T: Missä työ käynte kaupassa?

H: *Prismasta* me enimmäkseen.

T: Mites tuota tämmöset tarjoukset ja muut?

H: Ei niitten perässä oikein juosta. Prismasta saa siis, kaiken ja se on lähellä tossa ja kun autolla käy niin, se on niin heleppoa sitten.

T: Siihen ei tartte sanomalehteä tarjouksia varten?

H: Ei tartte, tuleehan nuita luukun täydeltä.

T: Mainoksia?

H: Niin. Ei siihen tartte.

T: Miten, käytkö sinä kaupassa vai käykö mies kaupassa?

H: No me on käyty, yleensä käyään yhdessä?

T: Tässä lähellä vai?

H: *Prismassa* yleensä käyää.

Perheen ja parisuhteen yhdistävästä tavasta käydä ostoksilla kertovat vastakohtana yk-

sinäisten ihmisten ostostottumukset. Esimerkiksi eronnut poikamies ei käy enää niin paljoa marketeissa kuin kävi avovaimonsa kanssa.

T: Miten sulla on tapana käydä kaupassa, ostoksilla?

H: Yyhm, mää on nyt tässä asunu vasta mitä mää on asunu kuukau-
puoltoista kuukautta, niin tota tota, kyllä mää marketeissa kävin, jon-
kun verran sillon ku mä asuin tota, tota tota ton tyttöystävän kanss niin
me käytiin melkein sillein viikon ostokset ostamassa marketissa aina
kerralla (asui *Kuokkalassa*, ja muutti erossa keskustaan). Mut nyt mää
on kyllä silleen että mä käyn tossa niinku keskustassa ihan kävellen,
että en lähe autolla kauppaan, *Minimani, Anttila*.

Toinen esimerkki sattumanvaraisemmasta ostoskäyttäymisestä on yliopisto-opiskelija, joka
raahautuu kauppaan vasta kun kaappi on tyhjä. Ruokatarjousten perässä ei siis juosta:

T: Miten käyt ruokakaupassa?

H: Satunnaisesti (naurahtaa). Tossa *Pyökkäsellä*, tuo K-kauppa tossa,
siinä minä ylleensä käyn ja silloin tosiaan ku ei löy kaapista enää
mittää.

T: Seuraaksää näitä ruokamainoksia?

H: En.

T: Entäs muut tavarat, vaatteet ja tämmöset?

H: No, nykyään en kyllä seuraa niistäkään mittää mainostelua että tuo-
ta, ennen sitä kahteli ehkä vaatemainoksia sun muita mutta nykyään
kun tuo butjetti sen verran pieni niin sitä ei enää riitä mielenkiinto
semmisiin, ett ei nuita mainoksia kauheesti tuu luettua.

Harrastukset ja vapaa-aika

Osalle ei-tilaajista tuntuu olevan tyypillistä kiinteä suhde johonkin harrastukseen tai harras-
tuksiin, joista kerätään elämyksiä ja jotka muodostavat keskeisen osan elämänsisältöä.

Tyypillistä harrastuksille tuntuu olevan käytännönläheisyys, eikä harrastusten ja sanoma-
lehden välillä näytä löytyvän yhtymäkohtia. Tieto käytännönläheisestä harrastuksista hae-
taan menemälle itse tietolähteeseen tai harrastusporukkaan kursseille. Jäsenlehdet korostu-
vat elämässä.

T: No miten nää matkat näihin kansallispuistoihin (kiertää vaeltamassa
puistoissa) *Suomessa*, haetko sää niihin liittyvää tietoa tiedotusväli-
neistä?

H: No tota, aina sillon kun sitä on että tota sitä *joutuu* melkein *Metsä-
hallituksesta* sitten, *käymään* niinkun tossa mikä on tuolla se, onko se
nyt *Tapionkatu* vai *Tellervonkatu* vai mikä se oli siellä siellä jonkun

verran, ja sitten nykyään tulee, missähän mulla on se semmonen kansallispuistoista Suomen, tämä (näyttää Metsähallituksen opas) tähän tän saa ilmaseks *R-kioskilta*, että tää on aika hyvä opus.

T: Niin joo se on se Metsähallituksen.

H: Joo, täältä pystyy tota varaan kaikki mökit sun muut ja. En sen kummemmin.

T: Saako näistä harrastuksista sitten tietoo näistä *harrastelehistä*?

H: Joo se on nehän ne ainoot semmoset rivimiehelle on semmoset, tiedonvälineet. Mää oon kyllä ite ollu kouluttaja että mää kyllä sitä kautta saan tietoo.

T: Sukellus...

H: ...kouluttaja. Se käyttää vaan niillä *kouluttajapäivillä*, sieltä kautta pyörii.

...

T: *Latu ja Polku* tulee eli se on tuommonen eräretkeilyyn liittyvä?

H: Niin se joo se on eräretkeilyyn. Se on kanssa *jäsenlehti* ett siinä näkkee, sitä tietoa.

T: Ooksää saanu sanomalehestä koskaan mielenkiintosa juttuja näihin harrastuksiin liittyen?

H: Onhan niissä joskus mutta minusta niissä on aika vähäsen sen tyyppistä juttuja. Nyttähän on tainu pikkusen enempi tainu niitä olla.

T: *Keskisuomalaisessa*?

H: Niin Keskisuomalaisessa, eihän siinä aikasemmin oo ollu oikeestaan nehän on ihan satunnaisia mitä on ollu. Joku *Jouko I. Järvi* on kirjottanut jotakin *Afrikan* matkailua, mutta eihän niissä oo paljo ollu.

Työttömäksi jääneellä ja työelämästä syrjäytyneellä 56-vuotiaalla asentajalle harrastukset ovat muodostuneet jopa keskeiseksi elämänsisällöksi, joka näkyy myös harrastelehtien tilaamisena. Mies lukee "lainaston" lukusalissa harrastelehtiä sekä "viikkolehtiä" - ei sanomalehtiä. Hän kertoo myös, että harrastukset määräävät hänen päivärytmiänsä. Mies herää jopa neljältä, jos tiedossa on lähtö vaikkapa melomaan.

T: Teille tulee harrastelehtiä?

H: Niitä tulee kansa mulle. Justiin tuli tämmönen (näyttää lehteä).

T: Eli sen on, *Meloja*. Jaa, onko tullu melottua?

H: No jonkun verran.

---(perusteellista keskustelua melonnasta, jota haastattelija oli myös kokeillut paria päivää aikaisemmin, mies tietää aiheesta ja innostuu siitä puhumaan sekä kyselemään enemmänkin)---

T: Sitten teille tulee *Kamera* ja *Suuri Käsityö* ja ja?

H: Niin, se tulee ainakin, emmää. Sitten tulee *Urheilusukeltaja* haluatsää kaikki nimet sinne (naurahtaa ja näyttää lomaketta) Urheilusukeltaja ja *Luonnonkuvaaja* ja, *Latu ja Polku* taitaa tulla kans, nuita harrastelehtiä muita ei tuukkaan.

Yksinäisellä vanhalla pojalla harrastukset sen sijaan jäävät mökillä oleskeluun sekä satunnaiseen lintujen bongailuun ja kalastukseen “kuuella verkolla ja kahdella katiskalla”, kuten hän asian tarkasti ilmaisee. Mies ei esimerkiksi matkustele juuri ollenkaan. Hän pitää harvoin yhteyttä sukulaisiin. “Mutsin” luona sentään poikkeaa kerran viikossa. Kaverit ovat “tuttuja tuolta kaupungilta”. Yksinäisen miehen elämässä korostuu tietty valittu ravintola, joka on “kuin toinen koti”:

T: No mitkä sun harrastuksia on?

H: Eiii mulla oo oikein minkään näköstä, on mulla mökki tuolla *Leivonmäellä* ja, bongaamassa käyn joskus (toisessa yhteydessä kertoo myös kalastavansa kuuella verkolla ja kahdella katiskalla mökillä, kavereiden kanssa)

T: Lintuja?

H: Yyh. (taukoa) Ja kaljoilla aika usein sitten.

T: Missä päin käyt kaljoilla?

H: *Ylä-Ruthilla*, se on ihan kuin toinen koti melekeen (naurahtaa). En mä näissä kuppiloissa (*Huhtasuossa*) oo käyny, moneen vuoteen nytten.

T: Mikäs näissä, kiikastaa?

H: Ee mää tiijä. Se on porukka varmaan semmosta.

...

T: Käytkö teatterissa, elokuvissa tai konserteissa?

H: Oo mää joskus jossain rock-konserteissa. Kaks-kolome kertaa vuossa. Aika vähän.

T: Onko Ruthilla (ravintolassa, jossa käy usein) kavereita, pelaatko shakkia tai jotain?

H: En pelaa shakkia. En mä osaa pelata enkä viitti opetella. Ohan se nyt tyhmää kapakassa istua (naurahtaa). Mää en oikein tajua.

Harrastukset ovat siis monella elämyksellisiä. Keski-ikäinen pariskunta seuraa tarkkaan omaa harrastustaan televisiosta. Vaikka mies on työtön ja luopunut Keskisuomalaisen tilaamisesta rahaa löytyy omaan autoon ja matkailuun. Saman harrastuksen parissa tavataan samanhenkisiä muita ihmisiä :

T: Puhuit matkustamisesta, että se on kanssa mielenkiintonen harrastus?

H: No joo, se halapa harrastus käy ulukomailla, ku kattelee telekkarista.

T: Niin telekkarista?

H: Niin mutta kyllähän myö nyt *Norjassa* käyään monta kertaa vuossa. Ja monestiki *Lapissa*. Meillä on *kotimaan matkailu* harrastuksena. Taloudellisista syistä (naurahtaa).

T: Ihan autolla?

H: Niin omalla autolla.

...

T: Minkälaiset on viikonloput?

H: No sitten lähetään, meillä on asuntovaunu sitten lähetään perjantaina sinne rymytään siellä.

T: Minnekä te sillä ajatte?

H: Se on tuolla *Uraisilla* paikoillaan koko ajan.

T: Ainiin se on siellä paikoillaan koko ajan?

H: Yy sinne on sikäli heleppo mennä. Siellä sitten ollaan hiihetään ja, tehään mitähän tehään.

T: Se on semmonen niinku lomapaikka.

H: Niin siinä on *Kyynämöisen* rannalla on semmonen, ootko kuulu?

T: En en ihan varmaks tiijä.

H: *Keski-Suomen karavaanareitten* alue, toinen, toinenhan on *Lintulahessa*.

T: Aha joo joo.

H: Siinä on hieno hiekkaranta.

T: En kyllä tiijä sitä paikkaa.

H: Se on ku mennään *Multialta* Uraisille sen tien varressa.

T: Niin se on tämmönen, siellä on muitakin sitten?

H: Niin siellä on paljon, *paljon niitä ihmisiä*.

Myös sinkkunaisella elämänrytmissä korostuu meneminen. Hän harrastaa paljon erilaista. Monasti ne liittyvät kuitenkin sosiaaliseen kanssakäymiseen toisten ihmisten kanssa eli hän käy pelaamassa sählyä tai jalkapalloa työporukan kanssa. Kulttuuritapahtumiin lähdetään hetken innostuksesta, kun joku tuttavista soittaa ja pyytää:

T: No miten sä saat tiedon jos sua kiinnostaa jokin konsertti tai tapahtuma?

H: No tuota, tosta Jyväskylän (*Suur-Jyväskylän lehestä*) sitt mä nään sitä *Keskisuomalaista* (töissä) ja sitt *joku soittaa hei lähetääkö* ootko huomannu siellä on semmonen (naurahdus) ja sitt onhan noita muitakin *ilmoitustauluja* sitt tuola näkee aina sitten että, tienposkessa ilmoitetaan.

Nuorella, enemmän kotiin ja työpaikkaan sitoutuneella perheenisällä harrastuksissa korostuu vastuullisuus itsestä ja yhteisön asioista, joka sai hänet innostumaan ay-toiminnasta:

T: Mites harrastuksia?

H: No harrastuksia, mä on *ammattiyhdistysliikkeessä* aktiivisesti jos sitä harrastukses voi sanoa, siin-siinä oon ja sitt mä oon pelannu jonkun verran *jääkiekkoa* että, sitt ku nuo polvet on ollu vähän paskana,

kuntopyörän polokeminen on mulle tullu semmonen legendaarinen 40 minuuttia joka päivä ja tämmöstä näin, ja tässä *jalottelua* tässä ympäristössä, tuo ay-liike vie kyllä nyt se on vieny vähän liikaakin.

Nuorella perheellä elämänsisältöä saattavat sen sijaan ohjata ajoittain paljonkin kouluikäisen lapsen tai lasten harrastukset. Esimerkiksi yksinhuoltajanainen kertoo asuvansa ainakin vielä jonkin aikaa nykyisessä asunnossaan asuinalueella “tytön harrastusten takia”. Perheenäiti puolestaan käy mielellään pojan urheiluharrastuksia tukemassa:

T: Ohjaako, määrääkö poika (14-vuotias) mitenkään teidän harrastuksia, tulemista tai menemisiä, mennäänkö sen jääkiekkoharrastuksen mukana?

H: Mennään joo kyllä mutta se on ollu ihan kivaakin, kyllä, pelejä käyään kattomassa talvisin ku niitä on viikoloppuna ja iltasin on ollu mahdollisuus käy, ja tota sitten, kyllä se viihtyy hirveen hyvin että sille ei tarvii mitään.

T: Saako hänen harrastuksista riittävästi tietoa, sanomalehdistä?

H: Siitä kortteliekokostahan *Suur-Jyväskylän lehti* vissiin ilmoittelee ja, no ei tossa lehdessä (*HS*) kyllä siitä oo mutta en mä nyt tiijä, ei oo niin kaivannukaan, silloin ku ite käy välillä kahtomassa niin pysyyhän siinä mukana.

Akateemisella nuorella naisella korostuu spesifi kulttuuriharrastus. Hän on harrastanut lapsuudessaan musiikkia ja käy edelleen innokkaasti kuuntelemassa klassista musiikkia, jonka syvällisimmistä “pienimuotoisista” jutuista hän on perillä. Hän viittaa saavansa tietonsa osittain “sisäpiirin” jutuista sisareltaan. Naiselle sanomalehti ei siis ole ilmoitusvälineenä korvaamaton:

T: Minkä tyyppisiä konsertteja käyt kuuntelemassa?

H: Klassisia konsertteja, oikeistaan kaik-sillä tavalla klassista musiikkia etupäässä, mutta kaikki oikeestaan mitä on tarjolla mää on aika kaikkiruokanen, siinä mielessä. Kaikki oikeestaan seuraan mitä on tarjolla ja sitt tietysti mun *siskon kautta* joka on aktiivisesti tässä musiikkielämässä mukana hänen kauttaan tietysti aina, sitten tämmösiä pienimuotosempiakin juttuja, *sisäpiirin tapahtumia* sitten aina tietää aina kanssa.

Nuori perheenäiti rentoutuu vapaa-aikanaan enemmän kotikeskeisesti. Kuvaan kuuluvat viini, elokuvat ja ruoka, joista haetaan jonkun verran tietoa tiedotusvälineistä:

T: Mites te rentoudutte?

H: Jaa, me voiaan vähän ottaa tota viiniä ja, kahtoa hyvää elokuvaa.

T: Minkälaista viiniä?

H: (Naurua) No kesällä valkoviiniä ja, talvella punaviiniä.

T: Ostatteko kaupasta vai teettekö ite?

H: *Alkosta* haetaa, tulee niin vähän juotua että ei kannata ite tehdä.

T: Seuraatko tällasia ruokaan tai juomaan liittyviä juttuja?

H: Seuraan joo kyllä minä niitä *viiniarvosteluja*, katon.

T: Mites toi ruuan valmistus, teetkö ite?

H: Teen joo totta kai, kyllähän nyt kodinhoitaja (nauraa) tekee ite ruokaa (nauraa), kotipalvelussa töissä, kyllä mää teen totta kai joskus tilataan pizza mutta oisko kerran kuussa.

T: Sen alan juttuja seuraat sitten?

H: Kyllä joo kyllä minä seuraan, oikeen neuroottisesti kaikkee *lisäainejuttuja* ja tämmösiä (nauraa) mistä on löytyny mitäki.

Myös akateemisen opiskelunsa päättäneellä, noin 30-vuotiailla elämä alkaa rauhoittua raisujen opiskeluvuosien jälkeen. Parisuhteessaan haetaan enemmän säännöllisen kodin tapoja, eikä esimerkiksi viikonloppuisin enää mennä villisti:

H: *Ruokaa* me laitetaan se on semmonen *yhteinen harrastus* ...(ei saa selvää) viikonloppuna kun on aikaa niin sitten jotenkin enemmän kiinnittää huomiota siihen asiaan, kaupassa me yleensä käyään, ihan just sen takia että tai me käyään autolla sitten oli se sitten lähellä tai kaukana se kauppa mutt sen takia ett ostetaan esimerkiks koiralle ruoka isommissa erissä niin sitä ei oikein viiti aina polkupyörän tarakalla sitten kuljetella niin että aika pitkälle niinku viikonloppusin on käyty kaupassa niinku ostoksilla ett viikolla haetaan jotain ihan, jos on joku tarve, sitten pientä.

T: Joo.

H: Mutta että eiiii, me nukutaan kyllä yleensä saunotaan, aika *semmosta rauhallista*, ulkona me käyvään aika vähän nykyään että ei oikein sitten.

T: Niin ravintoloissa?

H: Niin, kapakoissa ett hyvin oikeistaan....

T: ...kuitenkin jonkin verran.

H: No sanotaan ett tänä talvena oon käyny montahan kertaa (mieltii) mun mies kävi oikeistaan opiskelukavereittensa kanssa useammin mutt paljohan mää oon oisinko mää ollu kaks kertaa ett ei tosia-jostain syystä en vaan en tiijä onko, ehkä sitä tuli tuolla opiskeluaikana sitten rellestettyä sen verran.

Nuorten sitoutumattomien harrastukset sen sijaan saattavat muuttua hyvinkin nopeasti. Suosikkilaji liittyy keskeisesti kaveripiiriin; sitä siirrytään harrastamaan, mitä ystävätkin harrastavat - osaamatta lajia välttämättä sen syvällisemmin. Nopea poukkoilu vapaa-ajanviettötavoista toiseen näkyy puheessa:

- H: Mää, lenkkeilen ja sulkapalloa ja lukemista. Ja laskettelua talvisin.
 T: Saaksä näitä asioita tietoa niinku lehdistä sitten, onko niitä lehdissä?
 H: No en mä lue mitään tommosta.
 ...
 T: Mitä te harrastatte sun poikakaverin kanssa?
 H: No mitä, me vaan, tai just ostettiin rullaluistimet.
 T: Aha.
 H: Niillä vähän, yritetään.
 T: Harjotella.
 H: Joo, ja sit me käyään pelaan sulkapalloa ja kävelyllä...
 T: ...kahestaan.
 H: Joo. Sen kanssa aina käyvään, ja yks sen, toisen kaverin kanssa.
 T: Missä te käytte?
 H: Tossa *Seppälän hallilla*.
 T: Joo, ooksä kova pelaan?
 H: Noo, emmä nyt tiijä, oon mä jo aika kova (naurahdus)

Harrastuksen muoto napataan julkisuudesta tai ainakin mediassa esiintyvistä uusista nuorisoharrastuksista ollaan tietoisia. Tietoa ei kuitenkaan välttämättä etsitä, vaan se tuntuu tulevan itsestään eteen. Harrastus voi tänään olla sulkapallo, mutta huomenna jo vaikkapa rullaluistelu tai rullalautailu. Vapaa-aika ei keskity tiivisti yhteen muotoon. Nuoren elämään voi kuulua eräänlaisia vastakohtia, kuten lähiöpubissa istuskelu tai laskettelu. Vaikka työttömän nuoren rahavarat lienevät vähäiset, löytyy jostakin rahaa kohtalaisen kalliisiinkin harrastuksiin, kun niihin nimeomaan halutaan sijoittaa tai ne nyt juuri sillä hetkellä katsotaan kuuluvan omaan elämään:

- T: Onks tommosesta just semmosesta mitä sä harrastat niin, löytyykö niistä lehdistä juttuja tai televisiosta?
 H: Eipä paljo. Tai en mä sitt vaan osaa kattoo, mutt en mää hirveest, no laskettelusta ja lumilautailusta ja näistä niin nyt oli aika paljon.
 T: Missä sä oot lasketellut?
 H: *Laajavuorella* ja sitten *Rukalla* oon käyny, *Himoksella*.
 T: Sulla on vehkeet.
 H: Joo.

Vapaa-aika ja huvittelu ovat nuorelle hyvin sosiaalinen tapahtuma, jossa tavataan tuttuja kavereita. Usein suosikkipaikaksi valikoituu ystäväpiiriin mukaan yksi tai muutama paikka. Näin myös ravintolavalinnassa näkyy paljolti pyrkimys yhdenmukaisuuteen muiden nuorten kanssa:

- T: No, tota, miten te huvittelette?
 H: No, ravintolassa, ollaan.
 T: Mikä on paras ravintola?

H: Paras ravintola.

T: *Jyväskylässä.*

H: No, (yskäsy) en mä tiijä paras mutt semmonen missä mä käyn eniten on tuo *Pupujussi.*

T: Niin, se on tässä *Pupuhhdassa.*

H: Joo. (tauko) Se johtuu ehkä ihan siitä ku täältä päin melkein *kaikki sitt siellä käy.*

T: Kavereitakin.

H: Niin, *kaikki kaverit* suurinpiirtein ja, kaikki (huokaisu).

T: Mikä, mikä siellä on paras ilta millon siellä on menoa?

H: No, perjantaisin tai lauantaisin. No, sitten no *Ostari* on aika hyvä.

Nuorempien kaupunkilaisnaisten ravintolakäyttäytymisessä näkyy jonkinlainen tasa-arvoisuus tai samanlaisuus miesten kanssa. Kapakassa saatetaan istua oluella “miesten lailla poikaporukassa” ja pelata biljardia:

T: Miten sinä huvittelet?

H: Käymällä baarissa.

T: Onko jotain suosikkia, juomaa?

H: Olut, keskiolutta juon joo, ja sitten istun lähinnä pubeissa kavereit-
ten kanssa, se on mun huvittelutapa.

T: Mitä te juttelette?

H: (huokaisee) no jos ollaan tyttöporukalla niin tietysti miehistä ja, mutta aika paljon minä oon kyllä poikaporukallaki että, no sitte me saatetaan pelata biljardia tai jotaki, ihan jutella vaan, musiikista ja kai-
kesta.

Poikamiehen “bailaamisesta” ohjaa sattumanvarainen paikanvalinta, vaikkakin joitakin kiinnekohtia kaupungilla on. Myös illanviettokohteen valinta tehdään usein hakematta tietoa tapahtumista esimerkiksi etukäteen lehdistä:

T: Minkälainen sulla on tavallinen viikonloppu?

H: Noo perjantai-ilta on melkein niinku semmosta lepäilemistä että ei niinku sen kummemmin jossain kaverilla saatan käydä kääntymässä ja, lauantaina nyt jotain siivoomista kaupassa käyntiä ja, illalla bailaamaan ja, sunnuntai onkin sitten semmosta elbaamista taas että tuota.

T: Missä paikoissa käyt täällä?

H: No mä oon käyny *Tiffanyssa*, tossa tossa sitten no *Arctiassa* kävin viime viikonloppuna, ja tuota eri noissa pubeissa tossa ja sitten *Freeti-
messa*, missä milloinkin, *ei oo mitään vakiopaikka.*

T: No seuraatko lehdestä niitä tietoja mihin kannattais mennä?

H: En oikeestaan tosta *Suur-Jyväskylän lehestä* luen sen sen just sen palstan, niinku mitä bändejä saattaa olla jossain tai jos on jotain eri-
koistapahtumia mutt en sen sen kummemmin.

Syöminen ulkona ravintoloissa jää vähäiseksi tässä haastatuilla. Monet sanovat käyvänsä pizzalla. Muuten ruokaa laitetaan mieluummin itse. Yksi haastateltavista muistaa seuraavansa jonkin verran City-lehdestä ravintoloiden uusia tuulia. Nuorilla korostuu pikaruoka:

T: Käytkö sää syömässä ulkona?

H: Käyn mää aika paljon mutt se ei oo semmosta ulkona syömistä vaan lähinnä pika, *pikaruokan* syömistä siis silleen että ku aika kiire kiire välillä nii käy nappaamassa jotakin.

T: Eli hampurilainen, pizza?

H: Niin joo sen tyylistä että harvemmin tulee silleen oikeesti ulos lähettyä syömään. Ett jos haluaa juhlia niin mieluummin sitte laittaa ite ruokaa.

T: Käytkö syömässä ulkona?

H: No joskus *Kuokkalan* keskustassa, lounaalla nyt ensinnäkin, varmaan pari kertaa viikossa ja sitten, jossain *Rossossa* saatan käydä viikonloppuna, tai *hampurilaisella* tai jollain tälläsella, ei sen kummemin.

T: Seuraatko tämän alan juttuja lehdistä, ravintolakulttuurin tai tällaisen vapaa-ajanvieton?

H: No joo mä otan sen *City-lehden*, melkein aina otan sen mukaan kyllä ku vaan se tulee se uus ja, ja tota tota, sen mä nyt luen ainakin, se on semmonen *ravintolakulttuurilehti se tulee prälättyä*.

Matkustaminen

Matkustaminen harrastuksena ja keskeisenä elämänsisältönä korstui vain muutamalla haastateltavista. Etenkin lähiössä asuville matkustaminen näyttää jäävän vähäiseksi tai ainakin tavoitteet asetuvat lähelle - ensi sijassa taloudellisista syistä. Suosikkikohde nykyään tuntuu olevan Tallinna tai Ruotsinlaivat:

T: Mites tämä matkustaminen sitten?

H: Noo eii (nauraa) ooo paljoo matkustettu kyllä, ei oo rahaa matkustaa. Enkä mää muutenkaan välttämättä mää enemmän ehkä tykkään lähtee tonne mehtään sinne.

T: Käytkö sää paljon matkoilla, ulkomailla ootko käyny?

H: En, yhen kerran ulkom-tai pitemmällä etelässä niinku. *Tallinnassa* käyn aika usein.

T: Entä kotimaassa?

H: No, *Helsingissä* kaverin luona, en muuten.)

T: Onks teillä tarkoitus lähtee matkoille millonkaan?

H: Jaa no jos mulla on töitä niin saatetaan, saatetaan me nyt jonnekin, ehkä yrittää jos me *Tallinnaan* mentäs käymään.

T: Tallinna kiinnostaa?

H: Niin jotain tämmöstä, *hyvin pientä*, ei tuon tytön kanssa eikä sitä viiti mihkään jättää, ei kovin kauas sen kanssa viiti mennä, jotain *help-poo ja yksinkertasta*.

T: Miten ootteko miehen kanssa nyt matkustanu?

H: Ei me varmaan laivaa pitemmällä reissulla (naurahtaa).

T: Eli tuolla laivalla, *Ruotisinlaivalla* vai *Tallinnan*?

H: Ruotsin.

T: Onko tarkoitus matkustaa?

H: No ei, laivalle joskus, me käyään sitten tuola miehen kotona (*Kan-kaanpäässä*).

T: Joo eikä oo haaveissakaan?

H: No *haaveissa* tietysti ois *jos ois rahaa* niin oishan se kivaa lähtee jonnekin (naurahtaa).

T: Minnekkä?

H: Ulkomaille (naurua) jonnekin lämpöseen.

T: Seuraatko niitä mainok-ilmotuksia niistä?

H: Joo kyllä aina joskus tulee kattottua voi että ku ois kiva lähtee (naurua), noin halpa matka halpa ja halpa mutta.

T: Mites tää ilmoituspuoli mainospuoli, nyt ootte *Hesaria* (sunnuntain irtonumeroa) ostanu sen matkan takia?

H: *Matkan takia ollaan joo ostettu Hesaria*.

T: Minne te ootte menossa?

H: Me ollaan nyt suunniteltu, alunperin suunniteltiin että lähettäs *Keski-Eurooppaan* vaimon sukulaisten luo, ne asuu *Saksassa* ja, mutt sinne sinne sitt meiän ei oikein tuolla autolla viittis lähteä, nyt on vähän tultu siihen tulokseen että me (ei saa selvää) *Kreikkaan*, yheks viikoks. Että tuota niitä matkoja nyt ei tässä vielä oo, kyllä me aateltiin ottaa semmosella lyhyellä aikavarotuksella.

T: Mites tommonen matkustaminen, ootko matkustanu, sulla on tuollanen matkamuistopaita?

H: En oo en oo ulkomailla vaikka onkin tämmönen paita tää on, tuotu minulle, tai pojalle alkujaan mummosa toi, mää en oo käyny paljo ulkomailla siis etelässä en lainkaan.

T: Jaa, eli et näitä matkailmotuksia kahtelee sitten?

H: En en, en sillä tavalla että mää oon vähäsen kattonu, mutta en sillä tavalla, kun en oo ollu vielä, en oo kauheen innostunu vielä ollu

T: Tekiskö mieli jonnekin matkalle?

H: Kyllä mää meinaan viiskymmentä ku minä täytän, mä täytän nimitäin nelkytseittämän ens kuussa, niin viiskymmentä niin kyllä mää tarkoitus on että niin kyllä mää viimestään sitten. Useesti me ollaan tuolla pohjosessa, ku meillä on siellä semmonen, mökki.

T: Kesämökki?

H: Niin, sellanen, tuolla *Ranualla*. Niin siellä, yleensä ollaan oltu viikko aina kesästä, kesällä. Ett *Lappi* on niinku mulle semmonen paikka

mitä mää minnekään mää on ollu aina melkein, ihan, ja tykkään niinku Lapista.

T: Vaeltamista vai hiihtämistä?

H: Eiku ihan siellä niinku sillai, olemista niin. Ett oo vielä lähteny hiihtämään tai vaeltamaan, mutta, mukavahan se olis joskus, mutta ei sitä lapset on estäny, sen kun lapset on mukava ja on pieniä ei sitä sillä tavalla oo päässy, lähtemään.

Nuorilla sitoutumattomilla matkustaminen on sijaan yleisempää:

T: Matkustatko ulkomailla?

H: Tota, viime keväänä mä olin, *Kanarian Saarilla*. Ja tota oon mä nyt kerran vuodessa ollu melkein aina jossain.

T: Mistä sä saat tiedon näistä matkoista, miten sä hankit se tiedon?

H: Siten että tuota, menen tota tonne matkatoimistoon ja, pyydän sieltä noita hintoja, tai sitten katon niinku tota esmerkiks *Hesarista* tällasia tarjoushintoja niinku matkailusivuilta.

4.4. Mediakäyttäytyminen

4.4.1. Lehtilukutavat

Historiaa

Mediakäytön historian selvittäminen osoittaa, että aikuinen, nuorikin sukupolvi on oppinut lapsuudessaan lukemaan ja seuraamaan lehtiä. Sanomalehti on tullut kaikkien lapsuuden kotiin ainakin jossakin vaiheessa; niin suomalainen tuttu ilmiö tilattava lehti on. Oman asuinalueen lehti on jäänyt mieleen, vaikka olisi muutettu toiselle paikkakunnalle:

H: Heille (miehen vanhemmille) on tullut lehti varmaan niin kauan ne on 80-vuotiaita ihmisiä että niin kauan kun ne on *Jyväskylässä* vuodesta nelkytneljä ollu varmaan se lehti on tullu. Eliikkä meille on tullu se *Keskisuomalainen* sen muista, ja sitten on tullut jotain tämmösiä *Apu*, *Apua* mä muistan aina luettiin ja ja, tais olla *Valitut Palat*, ne mä muistan selkeestä. Ja minulle sitten joskus penskana tilattiin *Aku Anka*, mutta se nyt ei monen monen vuoden historia ollu sitten kun se muutaman vuoden, ne nyt on semmosia en nyt muista että ois muita lehtiä ollu niinkun lapsuudesta tavallaan.

T: Sä oot *Itissä* asunut, lapsuuden koti oli siellä, niin mitä lehtiä sinne tuli?

H: No joo ni, mulle on hirveen pienestä varmaan tullu ihan jostain, kymmenenvuotiaasta lähtien tullu toi *Tekniikan Maailma* oli ainakin

yks semmonen, tietysti *Kouvolan Sanomahan* on se *sanomalehti* min-kä kanssa on oikeestaan tullu niinku, *elettyä*. Ja sitten, mitä meille nyt tulee lehti, *Katso* on tullu aina, ja tota tota, siinäpä ne. No *Etelä-Suomen Sanomat* on nyt semmonen kans mitä tuli tietysti Iitissä aina luettua mutta meille ei oo koskaan tullu Etelä-Suomen Sanomat.

T: Se oli Kouvolan Sanomat.

H: Kouvolan Sanomat oli niinku se, se on se Iitin suurin, tämmönen päivälehti.

T: Miten sää nuorena sitä luit?

H: No, miten minä nyt. Mua tietysti kiinnosti kaikki luontojutut ja tuommoset tiedejutut silloin kerättiin kavereitten kanssa lehtileikkeitä ja, sitä oli ja tietysti sarjakuvat ja tälläset, emmä tiijä sen kummemmin, että tota (mieltii) kaikki semmoset kiinnostavat.

T: Mitä sanomalehtiä on tullu lapsuuden kotiin, muistaksää sen tässä yhtäkkiä?

H: Yym no *meillä on aina tullu kotiin sanomalehti* siis aina.

T: *Mikkelissä?*

H: Mikkelissä aina ja se oli *Länsi-Savo*, muita meille ei oo...

T: ...te asuite kaupungissa?

H: Kaupungissa voi sanoa että kaupungissa on asuttu, se on tullu meille aina ett miä en koskaan sen takia minulle esimerkiksi tuolla *Pietaris-sa* oli vaikeeta ku ei voinu tulla lehtee, se oli ehkä ku mä tulín tänne niin se kuuluu tähän mun *Suomen* elämään että mulla on aamulla lehti.

Toisaalta lapsuuteen ja nuoruuteen on saattanut liittyä irrallisuutta, joka ei ole opettanut kiintymään yhteen lehteen:

T: Sää oot siellä *Ruotsissa* (lapsena) ollu, muistatko sitä aikaa, että tilattiinko sinne mitään lehtiä?

H: Eiii muistaakseni tullu mitään lehtiä, eih, ostettiin aina semmonen mikä se on *Aftonbladet* niinku sama ku *Ilta-Sanomat*, se mää muistan, samantapanen semmonen iltapäivälehti, mutta *ei meille tullu mitään sanomalehtee*, en ees muista oisko meille tullu mitään aikakauslehtee, tuskin koska ei meiän äiti ja iskä silleen niinku osannu ruotsia, silleen enemmälti.

T: Oliko ne missä töissä siellä?

H: Semmosella alumiinitehtaalla tai semmosella missä oli hirveesti suomalaisia töissä. Me asuttiin semmosella alueella että siellä asu tosi paljon suomalaisia, että oli silleen.

T: Tuliko sulle *Aku Ankkaa* tai lasten lehtiä?

H: Ei meille tullu, on meille joskus sitten täällä Suomessa pienenä *Aku Ankka*.

T: Miten sää muistaksää sen, sen tota niinku sieltä lapsuuden kodista että onko *Keskisuomalainen* tullu koko ajan?

H: Yyyh, ei se mun mielestä oo koko aikaa. Mut ku me niinku ennen muutettiin *ei me ees asuttu aina niinku, että ois voinu tulla Keski-suomalainen*. Ku minä olin ihan pieni. Mut sitten ku se meni, naimisiin nii sen jälkeen, vähän sen jälkeen (tauko)

Haastateltavilta paljastuu monin paikoin, että sanomalehden tilasi takavuosisikymmeninä yleensä isä. Lehti koettiin enemmän miesten tuotteeksi, johon liittyi tieto ja tietäminen. Naisen tehtäväksi jäi enemmän kodinhoito, eikä nainen ehtinyt työkiireiltään istumaan sanomalehden äärelle:

T: Muistatko lapsuuden kotia, tuliko sinne sanomalehtiä oliko televisio?

H: Noo kaikki mahdolliset (nauraa). *Isälle tuli Keski-suomalaiset* ja televisiota seurattiin, isä oli hirveen semmonen, tiedonnälkänen ett sen piti kaikki tieto ahmia kyllä. Ja niin lehestä ku televisiosta televisiosta mitä silloin oli tietokilpailuja ynnä muita se seurasi ja, hyvin semmonen älykäs ties sitte kaikki (naurahtaa), ja sitt teki sanaristikkoja ihan jatkuvasti, tämmösiä ja, matemaattisesti oli. Se oli kyllä sanotaan lapsuudesta ehkä sieltä sitt itselle kyllä tuli kaikki tieto isältä tavallaan. Mut äiti ei taas sitten, se monesti *naisilla* jää jos on paljo lapsia.

T: Hoitaa sitten kotia.

H: Yyhm niin (innostuu) mullahan on niin yks laps vielä (kotona asuu kaksi kouluikästä) mutta se ei asu kotona että aikasemmin (oli silloin itse töissä) ku ajatellaan mun *kiirettä* ett mulla on ollu kolme lasta (naurahtaa)

Tällä nuorena ulkomaille muuttaneella naisella olosuhteet varmaankin vähensivät oppimista sanomalehden lukijaksi. Hän kertoo tehneensä pitkiä työpäiviä, eikä oikein osannut seurata ulkomaisia lehtiä. "Huushollissa" ei edes ollut televisiota, nainen kertoo. Yhteydenpidon sukulaisiinsa Suomeen hän hoiti kirjeitse. Vastaavasti etenkin nykyiset opiskelijat matkustavat ja liikkuvat paljon. He opiskelevat vierailta paikkakunnilla ja usein jaksoja myös ulkomailla:

T: Miten sinä menit nuorena *Sveitsiin*, miten siellä seuraisit tiedotusvälineitä?

H: Joo siinäkin on ehkä koko mun *elämäntilanteeseen myös alku että minä en oikein lehteä tilaa* koska eihän sitä tullu siellä päin ei tullu suomalaista lehteä ei ollu ostettavissa oikeestaan missään, no ehkä sitä *Saksassa* sitten, mutta ei sitä oikein halunnu, sanotaan ne vuodet on hyvin kaikki vähän jäänyt silleen tiedoista mitä tapahtunu niin ulkomailla kuin *Suomessa*. Ja radioo ei tietysti tullu kuunneltua siellä eikä televisiota katottua mutta se on myös se sanotaan Sveitsi varsinkin ku 16-vuotiaana menin niin, siellähän tehään hyvin pitkiä työpäiviä eihän siinä mitään järkee oo kattokkaan televisioo eikä jaksakaan.

Samainen nainen siirtää käytöstapojaan perintönä omille lapsilleen:

T: Ootteko te koskaan, puhunu tai onko lapset sanonu, että pitäis joku sanomalehti tilata?

H: Ei (naurahtaa) ei ne oo oppinu ku sitä ei oo näkyny meiän huushol-
lissa (nauraa). Ehkä on monta asiaa, samaten radio ei oo pyytäny sitä-
kään (nauraa), kahvi kukaan ei juo kahvia meillä ja (naurahtaa) niitä ei
sitten pyydetä ku niihin ei totuta (naurahtaa) pienestä pitäen. Mutt sa-
netaan (vakavoituu ja puhuu tomerasti) ohan lapsilla on stereot tom-
moset niissä on radiot saattaa ihan joskus musiikkohjelman kuunnella
ett on niillä niinku mahdollisuus kuunnella, kyll se keskittyy enemmän
tonne television ja muuten musiikin soittamisen puolelle, tietokone.

Mediakäytön kohteet saattavat kuitenkin muuttua ikääntymisen myötä. Nuorella per-
heenisällä uutiset ovat nousseet sitten villien poikavuosien jälkeen keskeiseen sijaan me-
diakäytössä. Hän haluaa niitä ainakin korostaa puheessaan. Taustasy löytyy aktivoitumi-
sesta ammattiyhdistysliikkeeseen, ja yleensä jonkinlaisesta aikuisuuteen vakiintumisesta ja
vastuullisuudesta:

T: Sanotaan kymmenen, viidentoista, kahdenkymmenen vuoden aika-
na, miten sulla on ajankäyttö muuttunut tiedotusvälineiden seuraami-
sessa?

H: Se on muuttunut viimesen, nyt kun tullu yli 30 ikää on ruvennut
sitten jo niin paljon, kyttään teksti-tv:stä uutisia ja katon uutisia ja tam-
mosiä mitä ei sitten tossa kaksikymppisenä vielä, vielä nuorempana
tullu seurattua, nykyään tulee helevetisti niitä katottua, ett sen mä oon
huomannu että se uutisten *aktiivinen seuraaminen* on se on niinku
lisääntyny hirveesti, että on niinku muuttunut sanotaan että viis vuotta
sitten en niinkään seurannu, nyt oon kyllä tullu semmoseks että mä
ihan katon.

T: Minkä tyypiset uutiset kiinnostaa?

H: Kyllä niinku tää ta-ta niinku yleensä tää ta-nää ammattiyhdistysliik-
keeseen liittyvät tietysti tottakai *tulopolitiikka* ja, siitä kirjottaminen ja
siitä olevat jutut ja, kaikki tuommonen maan, maan sisäiset kuviot ta-
talous tosiaan, niitä seuraan *talousuutisia* niitä kattelen tästä on hyvä
seurata niitä, ne nyt on semmosia ykkösuutisia.

Sanomalehdistä tai median tietotarjonnasta innostuminen liittyy joillakin nuoruuteen.
Edellisellä miehellä peruskiinnostus yhteiskunnallisiin asioihin on perua poikavuosilta.
Myös nuorella yliopistossa valtio-oppia opiskelevalla naisella herätys aikuisuuteen, yhteis-
kunnallisiin asioihin ja samalla sanomalehden lukijaksi on puolestaan tapahtunut lukioiäs-
sä. Ilmeisesti sytykkeenä toimi kouluopetus. Opiskeluvuosinaan hän on tilannut Helsingin

Sanomia:

T: Miten sää lapsuusajalta kotona nää sanomalehdet ja nää lehdet miten sää ite niitä luit ja miten ne jäi mieleen silloin?

H: Jaa a, mää aina oon ollu kiinnostunu sanotaan tälleen niinku politiikasta ja tämmösistä ett mää sen mää muistan että mää seurasin jo pienenä penskana (naurahtaa) tuota niin *Vietnamin sotajuttuja* että mää hyvin tarkkaan seurasin sitä kaikkeen niinku ajan poliitikkoja tälleen niinku karkeesti, tietysti kaikkee *urheilujuttuja* urheilujuttuja tuli luettua mutta ei mitään sen ihmeempää.

T: Joo.

H: Sen mä muistan että 60-luvulla mä jo tavallaan silloin kiinnostun silleen niinku politiikasta ja seurasin muistan hyvin sen aikaset *ministerit ja presidentin vaalit* mitä oli silloin 60-luvulla siellä oli *Virkkusia* sun muita niitä on jääny mieleen, silleen semmosia seurailin, ja urheilu urheilu on sitten varmaankin.

T: Millon sä rupesit lukemaan sanomalehtia (lapsena oli tullu *Aku Ankka, Koululainen, Koiramme ja Me Kaks*, sanomalehdistä *Kaleva* sekä paikallislehdet, isälle *Kauppalehti ja Talouselämä*)?

H: Joskus lukioaikana mä muistan silloin mä vasta oikeestaan aloin lukemaan niitä, silloin kun innostu, siellä mä innostuin tota yleensäkin *yhteiskunnallisista asioista* mutt ei kai sitä sitä ennen luku muuta ku, sarjakuvat.

T: No mitä sinä luit sieltä ensimmäisenä?

H: Ensimmäisenä. No, yy (mieltii) mitähän ne oli, varmaan mitä luki-oonkin siis semmosia artikkeleita.

Lehtien lukeminen nykyään

Vaikka kaikki tässä tutkimuksessa haastatellut henkilöt eivät tilaa Keski-suomalaista, he lukevat paljon tai vähintään jonkin verran lehtiä. Osalla kuluu ajoittain myös kirjoja kohtalaisesti. Sanomalehden lukemiselle on tyyppillisintä, että se luetaan aamuisin tai alkuillasta.

T: Minkälainen sulla on normaali arkipäivä, moneltako sää herää?

H: No mä herään tossa puoliseittämän maissa ja, ja tota tosiaan niin yritän siinä niinku pari kolme ensimmäistä sivua lukea tosta *Hesarista*, noin niinku selaaan läpi.

T: Aamupalan kanssa?

H: Joo, ja tota sitten seittämän maissa yleensä lähen töihin. Ja siellä ei meille tuu mitään lehteä, että tota siellä mää en lue lehtiä mutt mä luen sitten lehen, mä tulen töistä joskus neljän viiden maissa niin mä tota, tota sitten luen yleensä tarkemmin sen Hesarin juttuja.

Myöhempään siihen ei enää kajota, vaan korvaavaksi välineeksi nousee poikkeuksetta televisio, vaikkakin joku saattaa vielä illalla käydän sanomalehden tarkemmin läpi:

T: Sanoit, että töistä tullessa luet vielä mutta, luetko sitten esimerkiksi sängyssä tai myöhään yöllä.

H: En, en oikeestaan, kyllä se silt vaihtuu sitten jossain vaiheessa telkkariin jos mulla ei oo muuta tekemistä niin kyllä mä silt katon telkkaria. En sitten enää.

T: Miten sulla on tapana lukea sanomalehteä, missä ja miten?

H: Mä luen yleensä keittiön pöyän ääressä ko syön aamupalaa tai sitten, jos en kerkii niin sitten iltapäivällä, ku juon kahvia, ja tota noin niin alotan silleen oikein päin en sieltä takkaa niinku monet, alotan tai ekana mä selaan sen koko lehen ja alotan sitten lukeen tai yleensä aamulla mä selaan ja illalla vasta luen.

Tieto-orientoituvalle ja perusteellisesti sanoma- ja aikakauslehtiä lukevalle, akateemisen loppututkimuksen suorittaneelle lehdet ovat välineitä, jotka kulkevat arjen mukana huoneesta toiseen. Tästä nuori arkkitehtinainen antaa polveilevan selitysesimerkin, miten hän lukee Helsingin Sanomia ja Suomen Kuvalehteä:

T: Miten lehtiä luet ja te luette?

H: Yyhm, no, sanotaan näin että, tuo *Suomen Kuvalehtikin* on semmonen että kun se tulee se katotaan läpi, mutt se sitten yleensä, *hilaantuu joku tuonne makuuhuoneen puolelle* (naurahtaa) tai tuohon lehtiläjään joka käyään läpi ehkä noin kerran viikossa ett siitä heitetään sitten kaikki turhat pois, että esimerkiks ainut mitä miä esimerkiks säästän niin on nää ammattipuolen lehet ett nää on ainoita mitä jätetään niinko jemmaan ett tämmösetki niin sanotaan ett niinku tätä sitten viikon aikana luetaan miäkin oon semmonen ett miä luen aina yleensä artikkelin kerrallaan ett en en koko lehtee ota luettavaks, ja samalla tavalla tänkin tää yleensä hajoaa meillä *Helsingin Sanomat*, mies ei oikein tykkää hajottaa (mutisee) miä kun saan sen osiin niin miä tuota niin niin öih öih sitten luen osissa sen yleensä taikka jos siellä on joku juttu niin sen mä otan sitten tosiaan erikseen sieltä että minä voin sitten sen tämmösinä vähän pienempänä lukee että no sitten öö no sitten ne pyörii sanotaanko se on päivällä luettu tää lehti sitten ku tullaan tosiaan sieltä töistä ja kouluista ja muualta nii että se kääntyy tuohon sitä varten sitten ett on *televisio-ohjelmat* tuossa sitten levällään...

T: ...niin...

H: ...sopivasti sitten tuolla lattialla (naurahtaa) tai jossakin muualla, että sanotaan näin että Hesari yleensä kyllä se on semmonen päivän se sitä *käytetään se päivä*, sitten se häviää mutta sitten tämmöset niin (näyttää Suomen Kuvalehteä) ne on yleensä sen *viikon siinä* ett sitten kun uus tulee sitten taas jo edellinen unohtuu, ett nää on taas silt semmosia että että nää on, ää-öö sanotaan niinku nää ammattilehet semmo-

sia esimerkiksi että yleensä mä katon läpi että mitä siellä aina on ja sitt jos minä tarviin jotain tai minä muistan jonkun jutun taikka niin sitt mä etin sen sitte aina, ett jos minä ehdin jotain kohdetta taikka (miettii) jotain semmosia, ett, näitä jotenkin näitä silleen ihan näitä haetaan tai miä haen näistä jotain.

Lukeminen vaikuttaa olevan vanhemmalle sukupolvelle perinteisempi ja keskeisempi tapa seurata asioita ja hakea elämäyksiä. Ehkä syynä ovat lapsuuden kokemukset, jolloin televisio tai elokuvat olivat harvinaisia. Tieto ja viihde haettiin lukemalla.

H: Siinä oli (*Valitut Palat*) kaikennäkösiä siis semmoset mitä mua kiinnosti niin tuommosia tutkimuksiaahan siellä oli helevitin hyviä, lääketieteellisiä tutkimuksia ja ja, siellä oli henkilöesittelyjäkin aika mielenkiintoisia, monestikin mitä mää mielellään luin, luin tota ja sit-hän siinä oli vähän aina tämmösiä amerikkalaisia juttuja katastrofijuttuja niitäkin oli aina jännä kuka oli missäkin loukussa tai palaneesta talosta säily hengissä (naurahtaa) ne niinku kiinnosti sitten kun tosiaan kun tuli niin älyttömästi mainoksia niin mä en enää jaksanut sitä sitten tilata.

lääkkäämpien naisten ja etenkin yksinhuoltajien kohdalla esiin nousee ajatus, että lukeminen on kuulunut enemmän miehen harrastuksiin. Keski-ikäinen nainen perustelee ei-tilaamistaan tai vähäistä lukemistaan työ- tai perheenhoidon kiireillä:

T: Mikä siinä, *Valituissa Paloissa* (tilaa lehteä) on hyvää?

H: Kaikenlaista, sellasta, niinku tietoa, kaikenlaista tietoa, ett sarjat jää lukematta mitä siinä on semmosia sarjajuttuja niinku tosi semmosia niinku sarjajuttuja, enimmäkseen tieto. Ku mää en niinku mää en tiijä onkse se siitä että on elämä niin kiireistä, tavallaan, että ei niinku jaksa keskittyä mihinkään pitkäjänteiseen luet-lukemiseen. Mutt sillon ku mä erosin, mää hain kirjastosta kirjoja ja mää luin vaikka kuinka paljon kirjoja. Sitä mää oon ihmetelly nyt mulla ois vähän enemmän aikaa kun, kun poika muutti tuonne muutti koko, mulla on niinku tavallaan enemmän aikaa nytten, niin minä en sitten tiedä onko tää sitten ku työt on lisääntyneet töissä, niin onko se sitten se että ei niinku jostain syystä on sillä tavalla väsynyt että *ei niinku jaksa keskittyä pitkäjänteiseen luet-lukemiseen*.

T: Joo, millä tavalla ne työt on lisääntyneet?

H: Suoraan sanottuna, siis, puoltoistakertaa enemmän tehhään töitä ku ennen. (yksinhuoltajanainen 46, siivoja)

Myös toinen yksinhuoltajanainen vahvistaa tämän väitteen:

T: Tuleeko siinä aamulla (aamupalaa syödessä) luettua?

H: Ei oikeestaan ett mull-sitt jos minä luen niin minä luen illalla vasta

ku minä menen nukkumaan, sängyssä, ett en minä kesken päivää tun-
tuu että ei niinku ehi, olkoon mitä tahansa.

Perheissä on yleistä, että lapsille, isälle ja äidille tilataan erilaisia lehtiä. Nuorella ei-tilaaja perheellä lähiössä jokaiselle on tilattu oma lehti. Vastauksessa korostuu isän lukuharrastus, vaikka hän ei Keski-suomalaista tilakaan. Ammattiyhdistysaktiivina hän perustelee, miksi lukee “porvarillista” Suomen Kuvalehteä. Hän kokee sen ensi sijassa laadukkaana, ja hakee siitä asiallista, perusteellista tietoa:

T: Teille tulee *Katso, Suomen Kuvalehti* ja *Soundi*.

H: Joo. Pojalle tulee ku se on 14-vuotias se harrastaa aktiivisesti musiikkia kitaransoittoa, sille tulee Soundi. Ja meille tulee tuo Katso-lehti, vaimo tykkää siitä, ja mulle tulee Suomen Kuvalehti. Mä tilaan Suomen Kuvalehtee, niinkun sanon korostetusti oon kiinnostunu politiikasta vaikka se on porvarillinen lehti aika voimakkaasti niin.

T: Niin.

H: Niin siinä on helvetin hyvin kirjotettuja juttuja jotka kiinnostaa silleen niinku ne kirjottaa niin laaja-alasesti ett, korkeatasost-korkeetasosta juttua niin, sen takia oon ihan tilannu sen, helvetin hyvin kirj...

T: ...onks se kauan tullu?

H: Se on mulla-parin vuoden ajan ollu sitä lehtee.

T: Joo.

H: Me töissä on sitä joskus, ollaan sitten selailtu, selailtu tolleen että, mää on jo aikaisemmin tienny ett se on helvetin hyvä niin, mielenkiintosisia juttuja nytkin oli viime viikonloppunkin lehti helvetin hyvä, se on mua niinku kiinnostanu se juttujen taso on korkeatasoinen.

T: Niissä on asiaa paljon?

H: Niissä on asiaa ja sitten se on mielenkiintos-siinä oli semmonen *Oaksesta* tää EU-tuota EU-miehen tuota niin vatsasyöpäjuttu oli se oli pitkä juttu siitä, todella semmonen sytyttävä ja vähän vähän pelottavakin juttu, siis kyll mää tää on tosi mielenkiintonen tää on yks semmonen paljo paljon niinku mitä mää siinä lehessä, se ei oo tämmönen niinku mää en jotenkin *Apua* tai *Seuroja*, mua ei kiinnosta jotkut missin kuviot ei sitten ptkääkään ja niihen kuvia niissä sitten tosiaan on satakymmenen aina.

T: Joo.

H: Kyllä niinku Suomen Kuvalehti on semmonen, niinku se on ollu aina.

Hyvin usein ei-tilaajat viittaavat sähköisiin välineisiin ja perustelevat saavansa tarvittavan tiedon ja uutismateriaalin niistä. Monet huomauttavat, että “samat asiathan niissä (eri tiedotusvälineissä on”. Vahvistusta käsitykselle kysytään myös haastattelijalta:

H: Niin siellä (työpaikan kahvihuoneessa) tuli sitten aina kahvitaulla

kun ootteli siinä kahvin tulemista niin sitten siinä, katoin.

T: Joo, sen kerkeää siinä lukea?

H: Niin sillai, tietenkää mä en oo enää sillä tavalla lukenu enää sitä tarkkaan, ihan totta ku siinä on aika paljon samoja ku uutisissa, vai vai mitä olet mieltä?

T: Joo, kyllähän se niinkin on.

H: *Eikö vaan, että ku uutiset kuuntelee niin niin se riittää?*

4.4.2. Välineiden tärkeysjärjestys

Televisio tärkein

Medioista korostuu (katso taulukko 14) television tärkeä rooli. Televisio kuuluu kotiin:

T: Televisio on niinku tärkeimmästä päästä, sitä seuraatte?

H: Joo se on tuossa, justiinsa kun paljon on kotona niin se on aika *tärkee kapine*. Radioo ei tuu aukastua juuri koskaan.

T: Niin ei juuri koskaan?

H: Ei juuri koskaan, kyllä se (radio) tuossa on. (mies 56, työtön asentaja)

Television merkitystä ja sen osuutta perheen arkielämässä on tutkittu eniten tiedotusvälineiden yleisösuhteen kannalta. Perheelle televisio on yhdessäolon väline. Televisio ei jää pelkäksi tausta- tai viihdevälineeksi, vaan sen seuraamisessa esimerkiksi nuorella perheenäidillä kuvastuu vakavuus ja tiedonhaun merkitys, vaikka hänkin myöntää television olevan tottumukselta lähes aina auki:

T: Ku ootte käyny kaupassa ja syöny, *mitä harrastatte illalla?*

H: No (naurahtaa) tota *televisiotahan sitä katotaan* ja, tytön kanssa ulkoillaan. No eilen käytiin uimahallissa, joskus minä käyn pyöräilemässä. Se on tom-sillä tavalla yhdessä tehään tai sitten pitää jonkun, tuon tytön kanssa ja sitten toinen harrastaa. Kauheesti ei voi semmosta yhteistä tekemistä olla.

T: Televisio on illalla auki niin minkälaisia ohjelmia siitä sitten katotte?

H: Jaa (mieltii) mitähän me siitä nyt katotaan sitten. No nyt sieltä tulee ne lasten ohjelmat nehän me katotaan, viiestä kuuteen tulee lastenohjelmat, no sitten tulee yleensä *Kotimaan katsaus* kyllä me sekin sitten aina toisinaan katotaan. Ei me nyt hirveesti, *se yleensä auki ja sitte, ei me nyt sitä aina ees katota (naurahtaa)* siihen on vaan niin tottunu, ja sitten, no elokuvia me katotaan kumpikin onneks ne tulee sitten vähän myöhempi kun tuo jo nukkuu.

T: Entäs uutiset?

H: Uutiset ja sitt ne ajankohtaisohjelmat, tulee katottua, *A-Studio*, vähän riippuu mitä siellä on aiheet.

Taulukko 14. Eri tiedotusvälineiden tärkeysarvo ja suhteellinen tärkeys Keski-suomalaisen ei-tilaajille.

	TÄRKEYSARVO		SUHTEELLINEN TÄRKEYS	
	HUHTASUO	KESKUSTA	HUHTASUO	KESKUSTA
<u>Sanomalehdet:</u>	arvo (sijaluku)	arvo (sijaluku)	arvo (sijaluku)	arvo (sijaluku)
Ksml	124 (5.)	22 (7.)	5.905 (5.)	3,666 (7.)
HS	56 (12.)	35 (4.)	0.949 (12.)	5,000 (5.)
Kaupparehti	22 (14.)	4 (16.)	0,275 (15.)	0,222 (15.)
Demari	9 (16.)	0	0,106 (16.)	0,0
Kansan Uutiset	6 (17.)	0	0,067 (17.)	0,0
Suur-Jyväskylä	145 (4.)	29 (5.)	8,529 (4.)	7,250 (4.)
K-S Viikkol.	72 (8.)	10 (10.)	1,674 (8.)	0,769 (13.)
.....				
<u>Televisio:</u>				
TV 1	159 (3.)	44 (1.)	15,900 (3.)	44,000 (1.)
TV 2	169 (2.)	41 (3.)	21,125 (2.)	20,500 (3.)
MTV 3	191 (1.)	42 (2.)	21,222 (1.)	21,000 (2.)
PTV	58 (11.)	8 (13.)	1,208 (10.)	0,470 (14.)

<u>Radiokanavat:</u>				
R-Keski-Suomi	118 (6.)	13 (10.)	4,214 (6.)	1,000 (11.)
R-Jyväskylä	113 (7.)	14 (9.)	4,185 (7.)	1,077 (10.)
Radio Suomi	62 (10.)	12 (12.)	1,170 (11.)	0,857 (12.)
Radiomafia	71 (9.)	28 (6.)	1,365 (9.)	4,667 (6.)
Ylen ykkönen	42 (13.)	12 (12.)	0,627 (14.)	1,090 (9.)

Internet	42 (13.)	16 (8.)	0,656 (13.)	1,455 (8.)

<u>Muut mm:</u>				
Teksti-TV	13 (15.)			
Jylkkäri		5 (14.)		
“puskaradio”		5 (14.)		

(Tärkeysarvo saadaan lomakekyselyn kohdasta 25 (katso liite 1) siten, että maininnat A-C kohdissa lasketaan yhteen, jossa “erittäin tärkeä” mainintojen yhteisarvo saa painoarvon 3, “tärkeä” 2 ja “melko tärkeä” 1. Tärkeysarvo on siis painotettujen mainintojen yhteisarvo. Arvot Huhtasuon ja keskustan kesken eivät ole vertailukelpoisia, koska vastanneiden määrä on alueille erilainen. Suhteellinen tärkeys lasketaan siten, että tärkeysarvo jaetaan “ei ole tärkeä” mainintojen määrällä, jolloin “ei ole tärkeä” mainintojen määrä laskee aina suhteellista tärkeysarvoa. Suluissa ilmenee välineen sijoitus asuinalueen tärkeysarvossa.)

Naisella sarjat voivat olla yhdessäolon keino perheenisän kanssa:

T: Entäs sarjoja?

H: Yyy sarjoja seurataan, mitä me nyt katotaan niitä englantilaisia *etsiväsarjoja* katotaan aina lauantaisin yleensä sitten ja, kolmoselta teho-osastoo, mitä nyt muuta muistasin, no sitten joitakin *elokuvia*, no elokuvia yleensä katotaan, mitähän muita sarjoja me katotaan no ruotsalaisia niitä oli vähän aikaa sitten niitä etsiväsarjoja ne ei ollu huonoja.

T: Entäs saksalaiset etsiväsarjat?

H: Ei ää me on niihin jo kyllästetty (naurahtaa) ei niitä enää.

Myös yksinäiselle miehelle televisio, ja sieltä etenkin TV 1 ja TV 2 tarjoaa seuralaisen ajankohtaisuuteen, josta hän saa eväitä keskustelunaiheisiin kaveri- ja työporukan kanssa. Hän kertoo puhuvansa paljon nimenomaan politiikasta kavereiden kanssa:

T: No mitä sää televisiosta katot?

H: No uutiset ja, dokumentteja ja. Aika vähän elokuvia. Enkä mä mitään oikein sarjafilmejä kato, en mitään. Suoria lähetyksiä.

T: Mitkä uutiset ja entäs ajankohtaisohjelmia?

H: Puol yheksän *uutiset*, ja kyllä mää ne (ajankohtaisohjelmat) katon melekeen kaikki ku on mahdollisuus.

T: Seuraatko televisiosta viihdeohjelmia?

H: Oon mää jotain tommosta. Jotain *HPR*:ää (Hyvät pahat ja rumat), en mää viihdeohjelmia. (vanha poika 44, paperityöläinen)

Asiaohjelmista huolimatta lähes kaikilla ei-tilaajien vastauksissa ja puheessa korostuvat television viihdeohjelmien tärkeys. Selkeitä eroja television katselussa on kuitenkin löydettävissä. Esimerkiksi nuori työntekijä isä niputtaa *Kauniit ja Rohkeat* vaimon ohjelmaksi. Nuorta poikaansa hän kuvaa "pöhköpääksi", joka katselee ohjelmaa yhdessä äitinsä kanssa. Perheessä *Onnenpyörä* muodostaa yhdessä pitävän siteen, jossa kaikki saavat samalla visailta toistensa kanssa. Hänestä on ilmiselvästi mukava kehaista vaimoa, kun vaimo osaa hyvin sana-arvoitukset:

T: Minkälaista tää on tää vaimon ja muun perheen tiedotusvälineiden seuraaminen?

H: No vaimohan kattoo *Kauniit ja rohkeat* aina.

T: Aina.

H: Juu, ja tää mejän 14-vuotias poikakin pöhköpää on ruvennut seuraamaan sitä ne kattoo kahestaan sitä.

T: Jaa.

H: *Onnenpyörä* (naurahtaa) katotaan nykään sekin on sen määkin katon

siinä on niin mielenkiintosa arvailuja.

T: Niin näitä sanaleikkejä?

H: Niin sanaleikkejä, sen mää on huomannu itekkin mä polen tuota pyörää tuossa niin mää on aina samalla seurannu sitten.

T: No mikäs siinä kiehtoo?

H: No enmä tiijä siinä, siinä on mielenkiintokset aina, vähän niinku kisaillaan aina keskenään arvaillaan siinä sitten samalla kun siinä on se sana ja, joku ajankohtaisuus tai tietty henkilö niin me siinä vähän niinku keskenäänkin kisaillaan sitten.

T: Joo.

H: Sitä on mukava kahtoo joskus on tuommonen *tuttukin* sattunut olemaan.

T: Niin täältä?

H: Niin täältä *Jyväskylästä*, kyllä Jyväskylästä ei tästä oo kauankaan ku oli Jyväskylästä, hauska nähä että miten ne ihmiset siellä nyt jännittää niitä juttuja, sitt siellä on tosiaan semmosia tosivälkkyjä jota niinku vetää kymmenennolla kaikki, siinä saa niinku naureskella ihmisille...

T: ...joo...

H: ...se niinku kiinnostaa, sitt ne palkinnotkin siinä on helvetin hyviä palkintoja, siitä on tullu vähän niinku semmonen *meiän perhetilaisuus* ett, pienempi tyttö nyt ei osallistu mutta poika nyt, kisaillaan aina ett kuka arvaa ensin, meistä sitten, samaan aikaan kun ne arvaa siellä, vaimo vois mennä millon tahansa kisaileen sinne se tietää melekein kahella kirjaimella aina sen.

T: Mistäs se niin tietää?

H: Emmää tiijä, se on aika, fiksu ihminen. Kyllä mää jään kakkoseks siinä hommassa.

T: Jaa.

H: Ajankohtaisuudessa joskus voitaa sen (naurahtaa).

Televisiokanavista MTV 3 nousi selkeästi suosikiksi ei-tilaajien keskuudessa. Kanavan tärkeyttä selitetään monella tapaa. Nuori perheenisä antaa kanavasta hyvin miehisen kuvan; päällimmäiseksi nousevat räväkkä- ja sensaatiotyyliset ajankohtaisohjelmat sekä urheilu. Huomionarvoista on, että mies kääntää aluksi vastauksen tekniseen uudistukseen eli Nelosen tuloon:

T: *MTV 3* on kansa tärkeä?

H: Joo sitä tietysti katotaan kun sieltä tulee paljon ohjelmia, näitä tämmösiä mielenkiintosa, nyt näky tulevan näky perjantaina tuli tää *Nelonen* elikkä siitä varmaan tulee.

T: Aha ett se näkyy?

H: Nyt tuli joo meille perjantaina saatiin antennit valamiiks, et se nyt tulee koelähetystä tulee koko ajan tavallaan niinku silleen ensimmäinen kuuettahan se virallisesti alkaa mutta se kyllä näkyy kun antenni viritettiin.

T: Mikä siinä tuossa kolmoskanavassa on se, mitä siellä on mielenkiin-

toista?

H: No, mä seuraan kyllä aktiivisesti ajankohtaisia juttuja. Sunnuntaisin sieltä tulee helkkarin hyvät *Sunnuntairaportti* sen mää katon, uutiset, uutiset mä seuraan hyvin aktiivisesti ja urheiluahan sieltä tulee sitt viikonloppuna, sanotaan ett niitä mä seuraan aika lailla, sunnuntai on hyvä urheilupäivä niin sillon tulee mielenkiintosisia urheiluohjelmia, jotain tämmösiä *Karpo*-juttuja näitä sunnuntaina kun suurinpiirtein kattoo siinä niin melkein se kolmonen siinä on.

Keski-ikäisellä pariskunnalla suosikkiohjelmia ovat puolestaan luontosarjat ja matkailuohjelmat, ei niinkään ajankohtaiset uutisohjelmat:

T: Niin, illalla on sitten *Kauniit ja Rohkeat* ohjelmassa?

H: No usseimmiten molemmilla (naurahtaa) kyllä, minä vaan nukun useasti sen aikaa (nauraa), semmonen.

T: No mitäs muuta tullee televisiosta sitten illalla seurattua?

H: No joitain sarjoja tulee katottua ja, mutta vähempi uutisia.

T: Minkä tyyppisiä sarjoja?

H: (mieltii) No vähän kaikkee.

T: Mikä on semmonen paras sarja?

H: Eiii, nämä luontosarjat ehkä, ne ois parasta, ja kaikki matkailu ja tämmöset.

Nuorelle työttömälle naiselle viihteellinen televisiokanava tarjoaa joutenoloon sisältöä. Hän kertoo katselevansa paljon sarjoja ja viiihdeohjelmia myös iltapäivisin. Televisiosarjojen suosikkeihin samaistumista selvittävä kysymys vahvistaa käsitystä, että sarjoja katsomisen yksi syvä motiivi on nimenomaan samaistuminen tähtiin:

T: Sit sinä ilmoitat, että *MTV 3* on tärkeä.

H: Oo

T: Minkä takia?

H: Sieltä tulee parhaita sarjoja ja ohjelmia. Sieltä tulee päivällä niinkun päivälläkin, silleen parempaa kuin jotain ruotsinkielistä ohjelmaa niin ku kakkoselta ja ykköseltä.

...

T: Ketä siellä (sarjoissa) on niinku parhaita tyyppejä. Siellä on komeita miehiä?

H: Niin, niin o. Tossa *Melrose Placessa* se, mikäs sen nimi on *Jake*.

T: Ahaa.

H: Sitten, no ei *Kauniissa ja rohkeissa* oo kovin. Paitsi se *Dylan*.

T: Jaa. No entäs nää naiset, minkälaisia tyyppejä ne naiset on niissä?

H: No Kauniissa ja rohkeissa ne on, no se ei oo niinku yhtään todenmukainen se ohjelma. Oikeen menee hermot kun niin tyhmiä, ne niin kiero- ja kaikissa niissä sarjoissa ne on niin hirveen kieroja, yrittää aina vietellä kaikki miehet. Inhottavia.

T: Mut ei siellä semmosia, että haluais niinku itekin olla jonkin-joku niistä?

H: No onhan ne ku ne on niin nättejä niin kyllä silleen haluais että ois ihailee kaikkii näyttii.

T: Niin

H: Tälleen. Ei nyt muuten.

Yksinhuoltajaäiti sanoo katsovansa televisiota hyvin vähän. Hän vetoaa usein vastuuseen kodinhoidosta ja sen tuomaan kiireeseen. Nainen katsoo *Kauniit ja rohkeat* sen sijaan aina, ja ehkä *Melrose Placen* tai jonkun komediaelokuvan, "jos on aikaa". Hän käy kirpputorilla, mutta muuten hyvin vähän tilaisuuksissa eikä kyläile. "Mä en juo kahvia niin mulla ei oo kahvikuppiseuraakaan", hän ilmoittaa. Nainen sanoo lapsiaan omatoimiseksi, eikä siten suunnitella perheessä esimerkiksi viikonlopun menoja sen tarkemmin, koska kotitöissään riittää menemistä:

T: Miten ilta jatkuu, kun lapset ovat tulleet koulusta?

H: No sitten, televisiota katotaan *Kauniit ja rohkeat* me katotaan (nauraa) tai ainakin minä. Ennen katto kaikki mutta ei lapset enää ehkä niin paljon. Se on mulla on sillai halunnut ainakin katkasta päivän. Lapset kattoo telkkaa, videoita, läksyn luvut tietenkin kavereiden kanssa ovat, sitten harrastavat kaikkee saattavat olla siellä. (poika koripalloa ja pallopelejä, tyttö ollut tanssikoulussa)

T: Onko sulla itellä mitään harrastuksia.

H: Nooh (naurahtaa) nyt minä meinaan kuntosalilla pitäs ruveta kyll käymään.

Osa ei-tilaajista ilmoittaa tekstitelevision tärkeäksi viestintävälineeksi. Teknistä ja hieman hankalakäyttöistä välinettä käyttävät enimmäkseen miehet. Esimerkiks vuorotyötä tekevä, uutisista kiinnostunut perheenisä tarkistaa maailman katastrofit heti herättyään tekstitelevisiosta - ei sanomalehdestä. Mies harrastaa innokkaasti vetopelejä, joista hän kehuu saavansa hyvin reaaliajassa tietoa tekstitelevisiosta.

H: Se vaihtelee (töihin meno) jo kyllä kolmessa vuorossa kun ollaan niin, sanotaan nyt näin kun mä aamuvuoroon meen kuuteen töihin niin mä herään yleensä viieltä ja, mä seuraan hyvin paljon *teksti-tv:tä*.

T: Avaaksä silloin viieltä jo tekstiv:n?

H: Mää, joo mä katon tekstiv:n ensimmäisenä, katon kaikki *pääotsikot* sitt käyn läpi nää mitä siellä on näitä alaotsikoita, ulkomail-ulkomaita mä en niinkään seuraa ellei siellä pääotsikossa oo joku mielenkiintonen *katastrofijuttu*, mutt sitten seuraan sään sieltä tulee ihan tarkka puolen tunnin välein päivitetty *säätieto* ja, sitten kattelen urheilu urheilu, yöllä menee esimerkiks ku mä pelaan aika paljon *Veikkausliigaa* niin ni

NHL-pelejä ja niin edelleen tuloksia ja tämmösiä

T: Pelaat siis vetopelejä?

H: *Vetopelejä* just pelaan tätä, näitä kaikkia mitä on, *pitkäävetoa ja tulosvetoa* ja *Raveja*...

T: ...teksti-tv:stä saa hyvin tuloksia?

H: Teksti-tv:stä etenkin etenkin jos niinku raveja mää jonkun pelaan, sehän on suurin piirtein niinku paikalla olis ett se on koko ajan ajan tasalla olevaa tietoa ett se on kiva se on semmonen lauantai-iltapäivän semmonen mukava viete kun seuraa teksti-tv:tä ku samaan aikaan pelin on päällä.

Nuori akateeminen nainen korostaa mediakäytössään eniten ammattilehtiä eli hän hakee tiedotusvälineistä voittopuolisesti tietoa. Tavoilleen tyyppillisesti hän kykenee analysoimaan pitkään ja perusteellisesti, kylläkin polveilevasti omaa television katselemistaan arki-iltaisin. Esiin nousee, että televisio on hänelle paljon oheisseuralainen, jota ei välttämättä aina seurata tietoisien tarkasta. Vain jotkut ohjelmat ovat pysäyttäneet, ja ne tarjoavat hänelle jonkinlaisen elämyksellisen puolen mediasta:

T: No mitäs sitten kun tulet (alkuillasta nyt työllisyyskurssilta) kotiin niin mitä silloin tulee tehtyä?

H: Öööh (mieltii) no ensin mulla menee kyllä oleiluun aikaa ihan, jotenkin, ja nyt varsinkin kun mää oon yksin niin ei oo sillä tavalla hirveesti mitään tekemistä tai mitään tuommosta kotihommia ei oo tai jos on jotain niin sitt mä pesen pyykkiä heti, jos tarvii siivota yritän siivota, ja koiran kanssa me käyään ulkona melkein on tapana käy niinku suht nopeesti kun miä tuun, koska se on opetettu siihen niin sitten ku hänen rytmin mukaan niinku eletään sitten omalla tavalla, no sitt mä katon, sitt tosiaan se lehti tulee luettua yleensä siinä vaiheessa ku mä keitän kahvit tai teet, ja, luen sitten sen lehen ...sen takia se makoilee tässä (näyttää avaamatonta *Helsingin Sanomia* keittiön ruokapöydällä) ku minä en ole sitä ehtinyt vielä tänä päivänä tekemään mutta...

T: ...niin...

H: ...sitt mä katon telkkarista, yyh illalla kyllä jooonkun verran yy joskus saattaa ett se on mulla auki mutt siinä ei oo esimerkiks ääntä ollenkaan, tämmönen mää oon kyllä (naurahtaa)....

T: ...niin...

H: ...tämmönen kuluttaja mutta katon sitten paljon joitakin täytyy sanoa joitakin semmosia jos niinku voi sanoa olen koukkuun jääny.

T: No mitä ne on?

H: No mä katon *Salaiset kansiot* on mulle semmonen siis jostain syystä se on vain naksahdanu jotain kotimaisia sarjoja, mutt en silleen niitäkin sanotaan näin jos oon kotona niin katon mutt ne ei niinku mun elämää sinänsä määrää katon kyllä, sitt mä katon ööh näitä mikäs tää on tää (mieltii) nää *A-studion* mikä se on tää atlas ja tämmösiä näi nii, mutt sitten on semmosia ett jos ne....

T: ...A-Bros...

H: ...niin *A-Brossia* ja tämmöstä elikkä tulee yleensä tossa niinku illalla mä en kerkee semmosia niinku tai sanotaan näin että miä en, Salaset kansiot on varmaan ainut ohjelma jonka alk-niinku alkuajan miä tiijän, eli minä päivänä se varmasti tulee, mutt jos nyt kysyttäs minä päivänä tulee A-Bros tai tämmösiä niin minä en tiijä minä päivänä ne tulee, ett miä tiijän ett sieltä tulee uutisten jälkeen jotain ett ne niinku sanotaan ett miä osaan aina itteni purjeh-tai osaan purjehtia niinku sinne kanavalla esimerkiks tai etin sieltä mutta mä en välttämättä niinku muista tällä tavalla ett ett monelta ne alkaa.

Hän jatkaa oivasti itseanalysointiaan ja myöntää sen, että televisiosarjan seuraamiseen vaikuttaa ystäväpiiri ja puheenaiheet siellä:

T: No mikä siinä viehättää siinä *Salaisissa kansiossa*?

H: No se on mun mielestä semmonen ööh tai sanotaan että, öö, no koska miä oo sitä mieltä että että, siis mä en usko tämmösiin ufojuttuihin mutt mä oon sitä mieltä että täytyy olla muuta, ja se on sitten omalla tavallaan semmonen se on omanlaisensa näkökulma siihen asiaan, ja sitt ne on niin hulluja ne jutut siis se ei oo vaikk mä on kyllästynyt aikasemmin mä katoin paljon *poliisisarjoja* mutta ne on kaikki niin samanlaisia, kaikk-niitä tulee ihan ylettömästi siis....

T: ...yyh...

H: ... niin se on jotenkin se on jotain mu-vaikka sek in on poliisisarja omalla tavalla mutt siinä on jo-siinä on niinku ne jutut jotenkin, jotenkin erilaisia sitt siinä on se semmonen, niinku se on sarja niin tulee on semmosia juttua on niinku, tai ne asiat on niinku sidoksissa toisiinsa tulee semmonen jos miä nyt jätän tämän kattomatta niin sitt mä en taas ymmärrä mitä seuraavalla kerralla niinku tapahtuu, elikkä siinä hyppii joku tai siinä esiintyy joku hahmo ja mä en tunnekaan sitä sitten...

T: ...niin...

H: ...ett sen takia en tiijä ehkä se on tapakin se mutta, muu-en tiijä mikä siinä on sitten, loppujen loppuks.

T: Joo.

H: Tai ehkä siitä puhutaan sitten, emmä voi (mutinaa) typerä väittää ettäkö ei vaikuttas, ett *ympäristö mitä puhutaan tai mistä puhutaan etteikö se mielenkiinto heräis.*

Saippuaopperoiden tai muiden viihdeohjelmien seuraamista on tutkittu ja analysoitu paljon yhteiskuntatieteissä, kulttuurintutkimuksessa sekä myös media- ja journalismintutkimuksessa. Haastateltavat eivät itse kykene tyhjentävästi selittämään, miksi katsovat tiettyjä ohjelmia. Jonkinlainen salaperäisyys ainakin tuntuu kiehtovan.

H: *Kauniit ja Rohkeat* siihen menee aina hermot mutta se on vaan jotenkin pakko kattoa...

T: (naurua)...

H: ...se vaan aina jää silleen miksei nyt vois tapahtua kaikkea, sitten, no

en mä tiijä ne on hyviä, kiinnostaa. En mä osaa selittää.

T: Yyhm.

H: Jotain niitä *Salaisen kansio* juttuja tai tämmösiä, yrität miettiä että mitenkähän ne menee kun niissä ei oikein oo ratkaisua koskaan.

T: Jaa

H: Saa miettiä.

Toisaalta kuitenkin monet puhuvat vähätellen viihdeohjelmien seuraamisesta. Rinnalla halutaan tuoda esille kiinnostus vakaviin ajankohtaisohjelmiin, jotka yleisen makuhierarkian mukaan pidetään "arvokkaampina" ohjelmina:

H: Niin nii tota, siinä vaiheessa (avaa television) kun tulee *Onnenpyörä*.

T: Onnenpyörä kiinnostaa?

H: Niin, tai se tulee avattua en mä välttämättä saata silloin kattoo ihan silleen sitä mutta silloin mä laitan auki.

T: Arvaako niitä sanaleikkiä, monesti?

H: Kyllä niitä, kyllä muuten (naurahtaa), ihan totta.

T: Se on vähän kun ristisanatehtävä, samanlainen.

H: Niii nii onkin, joo joo. Mä tykkään, ku vaan jaksas, mä meen niin joutuu menemään tavallaan niin aikasin nukkumaan yheksän jälkeen.

Nyt ollaan kun on valosaa niin siinä kymmenen kieppeillä menty mutta, mä tykkäisin niinku *Ajankohtanen Kakkonen, A-Studio*.

Toisaalta televisioviihteesen suhtaudutaan joskus kriittisestikin. Perheenäiti ei jaksa seurata Kauniita ja rohkeita:

T: Katoksää näitä *Kauniita ja rohkeita*?

H: En.

T: Miks?

H: (naurua) Ei riitä siihen kyllä kärsivällisyys, se on toivotonta.

T: Ei kärsivällisyys riitä?

H: Niin, siinä ei oo mitään järkeä. Se on maailman tyhmin ohjelma. Poika kahtoo, että kyllä meillä joku sitä kahtoo että se on melko naurettava (nauraa) tuo poika (nauraa). Aina sille joku kohderyhmä löytyy näköjään. Mää inhoon sitä ohjelmaa.

T: Mikä siinä on inhottavata?

H: Em-musta se on niin se on niin keinotekonen, se on ihan mahdoton, kyllä mä ymmärän mä oon oppinu sen hyväksymään kun nuo dementikot tykkää kauheesti kattoo sitä (rämähtää nauramaan) aina samat tapahuu joka päivä sitä junnataan sitä samaa, ne pysyy hirveen hyvin mukana vaikka...

T: ...dementikot?

H: Niin kato muistissa vähän vikaa mutta ku se on niin hidasta se kerronta, siinä voi että siinä voi pysyä hyvin mukana. Niin minä oon ajatellu että se on hyvä ohjelma sitten heille. On se hyvä että sitä tulee kumminkin, niillä on aikaa kattoo telkkaria, pysyy vielä mukana siinä. Niin, pitäs kattoo työn puolesta jos joku asiakas sitä seuraa.

Sanomalehdistö

Ei-tilaajien median tärkeysasteikossa lehdistä kärkeen nousi ilmaisjakeluna joka kotiin toimitettava Suur-Jyväskylän lehti, jota kehuaan lähes poikkeuksetta hyväksi tiedonlähteeksi paikallisista asioista.

T: Sä oot merkinnyt *Suur-Jyväskylän lehd*en tärkeimmäksi?

H: Joo se tulee kyllä luettua aina sitten.

T: Minkä takia?

H: Siinä on niin hyviä nämä paikalliset uutiset niin hyviä että, sitä näkee aina. Tietää sitten.

T: Miten se näkyy sun niinkun päivittäin elämässä, että kaipaat tommosia tietoja (paikallisista asioista). Mistä sä saat ne silloin sitten?

H: No, siitä *Jyväskylän lehestä* siinä on vaikka mitä, ja sitten kaverin luona käyn lukeen lehen, jos on vaikka jotain hyviä niinkun ilmoituksia vaikka niinkun eläimistä tai annetaan jotain, oon kauheen kiinnostunut niistä, ja sitten jos on jotain työpaikkailmoituksia ja tai yhteen aikaan katoin niitä vuokralla oliko asuntoja (tauko; yskäsy) semmosia mitä tapahtumia yleensäkin on Jyväskylässä mihin mennä.

T: No miten nämä paikalliset, Jyväskylän tai Keski-Suomen asiat niin, mistä sinä niitä saat?

H: Huhutietojen perusteella (naurahtaa). Tuleehan tuo *ympäristölehti ilmaisjakelulehti*, niistähän saa aika paljon tietoo.

T: Ne riittää sitten?

H: No kyllä minun tarpeisiin riittää. Emäntähän on enempiikin selevillä niistä ku, tuo työnkin (kaupungin vuokrataloyhtiössä) puolesta assuu tuossa nurkan takana. Mutta minä en oo niin kiinnostunu.

T: Mites nää paikallisuutiset, kun sulle ei tule *Keskisuomalaista*, mistä sä saat tietoa paikallisista asioista ja tapahtumista?

H: No siitä, siinä on kyllä täytyy myöntää että siinä on hiukan paitsiossa, jollain tavalla, joitakin juttuja tässä on nyt ollu semmosia mitä on jääny niinku paitsioon kun ei oo ihan paikallista, paikallista tietoo, mutta, kyllä sitä niinku kuulee, kuulee töissä ja tuolla kuulee puhuttavan.

T: Miten tarkkaan tään *Suur-Jyväskylän lehen* luet?

H: Mää luen sen joo, sen mää luen tosi tarkkaan se täytyy myöntää sitä on tullu satsattua me melkein kisailaan siitä lehestä keskiviikkona kun se tippuu, että siinä on kyllä ja sittä mä oon nyt lukenut tota, *Jyväskylän, (kaupungin) tiedotuslehteä*, semmostakin (naurahtaa) aika pökökö lehtee ku se onkin mutt mää on sitä lukenu.

Lähiössä joku muistaa myös alueella ajoittain jaettavan Huhtasuon lehd

T: Onko näistä paikallisista, näistä Huhtasuon asioista sun mielestä riittävästi asioita, saako niistä tietoa?

H: No kyllä täällä tulee semmonen *Huhtasuon lehti* tuleeko se kerran kuussa tulee ilmestyy, siitä sitten ainakin saapi, me nyt ei olla niin kauan asuttu mutta.

Huomattavaa on, että joku kokee myös radion tärkeänä paikallisen tiedonsaannin kannalta:

T: Mites tämmöset niinku paikalliset asiat nii, mistä niitä saa, mistä sää ne paikalliset tiedot saat?

H: Keski-Suomen radiosta (*Radio Keski-Suomi*), ja Jyväskylän radiosta (*Radio Jyväskylä*).

T: Radiosta illalla?

H: On, mä kun tuun kotia mää laitan heti radion päälle. Ja kuuntelen siitä, vaihtelen sitten jompaa kumpaa vähän.

Vasemmisto- ja työväenlehdistö sai lomakekyselyssä lohduttoman tärkeysarvon. Osa tuntee Keski-Suomen Viikkolehden, mutta muuten lehtiä tilataan saatikka luetaan erittäin vähän. SAK:laisessa liitossa kiinteästi mukana oleva ay-aktiivi, joka tunnustautuu demariksi ja on työpaikan luottamusmies, kuvaa lehtiä niin, että "ne ei vaan iske". Kansan Uutisten Viikkolehteä hän sentään kehuu jutuiltaan luettaviksi, vaikka rastittaakin lehden ei tärkeäksi itselleen:

H: Mutta ja, joku joku esimerkiks joku tää, mikä tää nyt on *Keski-Suomen Viikkolehti* sen sais varmaan ihan muutamalla markalla jos käyttäs, esimerkiks meidän liiton lehtiseteli joka on muistaakseni seittämänkymppiä meidän ammattiosastolla on samanhintanen, emmää niistä lehistä oo ollu silleen kiinnostunu, täytyy sanoa että *työväenlehistön taso* on kyllä alle arvostelun.

T: Mikä niissä niinkun?

H: Emmää tiijä mun mielestä ne on jotenkin niinku silleen (mieltii), sanotaan että ammattiyhistysmiestä kiinnostaa ay-politiikka mutta emmää mää en niitten lehtien kautta sitä, luen kyllä niitä jonkun verran tuolla kun liikun mutta en mää niitä tilais (mieltii) ei ne vaan oikein iske.

T: Joo.

H: Viikonloppunumero esimerkiks tossa Kansan lehe- *Kansan Uutisten* viikonloppuliite mikä tulee perjantaina sen mä joskus töistä oon oottanu lukukappaleen, siinä on ihan sitten tämmösiä yleis-yleisjuttuja tämmösiä kaikkee, se on ihan semmonen jota voi lukeekin.

T: Joo.

H: Se on melkein niinku paras niistä, työväen lehistä perjantain lehti, se on vähän paksumpi siinä on artikkeleita erilaisia, iskee sitten, sillon tällön.

Radio

Syvähaastattelut vahvistavat sitä ennakkotietoa, että radio on muihin viestimiin nähden huomaamaton väline. Radiokanavia kuunnellaan vaihtelevasti, usein taustalla ja joku saattaa valita kanavatkin satunnaisesti (tätä tutkimusta keväällä 1997 tehtäessä valtakunnallinen kaupallinen kanava *Radio Novasta* ei ollut vielä kokemuksia, joten siitä ei kysytty ihmisiltä):

T: Mikä radiokanava on paras, paras sun mielestä?

H: Kyllä mää, mää kyllä välillä vaihtelen. Vaihtelen (miettiin).

T: Mitkä on hetket millon sää niinku radioo kuuntelet?

H: No viikonloppusin ainakin, ja joka joka aamu kyllä mä herään radioon, mutta, aamusta ja päivällä. (sinkkunainen 40, leipomotyöntekijä)

Lähes poikkeuksetta ei-tilaajien vastauksissa ilmenee, että radiosta kuunnellaan tietoisesti vähän tiettyjä ohjelmia. Radiosta esimerkiksi haetaan harvoin uutisia. Yleisempää on, että kanavat valitaan muutamasta suosikista, joiden kanavaluvut löytyvät muistista kuin kahvipaketti kaupanhylllyltä. Radio jää yleensä musiikin kuunteluvälineeksi:

T: Kuunteletko uutisia radiosta?

H: No en oikeestaan, kyllä radio on mulle vähän semmonen niinku *viihdeväline* että mä kuuntelen lähinnä musiikkia sieltä ja sitten, uutiset mää telkkarista oikeestaan seuraan ihan, pakonomasesti ainakin parit uutiset illassaan tota.

T: Mikä radio tai mikä kanava siinä (autossa) on päällä?

H: Jompi kumpi *yheksänyheksän pilkku kolme tai yheksänseitsemän pilkku seitsemän (Radio Keski-Suomi tai Radio Jyväskylä)* (naurahtaa).

T: Jompi kumpi onko se ihan sattuma kumpi se on?

H: On se vähän, sattuma silleen että, *musiikin mukaan*.

Radio mielletään usein myös jonkinlaiseksi taustahälyksi, jota ei kuunnella jos ollaan väsyneitä. Varsinkin jos radio on päällä työpaikalla koko päivän :

H: Radiota kyllä suoraan sanottuna silloin kun mä olin kotona päivät, niin silloin mä kuuntelin radiota, oikeestaan, aamupäivät, melkein, **Radio Suomea** yleensä, että se oli sillä tavalla, joo aamul-mutta nyt tulee hirveen vähän kuunneltua ihan niinku satunnaisesti.

T: Joo.

H: Ku tuolta (työllisyyskurssilla) tulee *hälinästä* niin ei sitten oikein jaksakaan enää.

Joitakin radio taustahälynä siis ärsyttää. Nuori perheenisä on esimerkki sellaisesta, joka hakee

radiokanavilta tiettyjä ohjelmia:

T: No onko radio sillon päällä (autolla lyhyt työmatka)?

H: Ei oo, en kuuntelen mä kuuntelen, me-meillä töissä ni-niin musta on tullu semmonen suurinpiirtein *radion vihaaja* meillä soi aina radiot siellä ja, ja siis se on ihan järkyttävää se homma (naurahtaa). Mä kuuntelen lauantaina ainoastaan *Knalli ja sateenvarjo* tulee kello 15 niin sen mää kuuntelen ja sitt se on radion kuuntelu, töissä meillä on aina *Radio Jyväskylä* päällä, se pauhaa sitten aamusta iltaan, siellä saa kyllä sitten kokonaisannoksen täyteen sitä.

T: No mites radio, onko se aamulla auki?

H: Ei se oo ei, se on auki sillon jos mää en oo töissä niin sillon mää piän sitä päivällä, mutta nyt ku mää oon töissä niin mä en sitä, Kari (aviomies) ei tykkää ku se on päällä ku se kuorma-autossa kuuntelee koko päivän radioo ku se tulee kotiin niin se laittaa sen kiinni (naurahtaa).

T: Mikä asema sillä on kuorma-autossa päällä?

H: Jaa mikähän sillä oisko sillä, sillä on välillä *Radiomafia* vissiin ja sitt se Jyväskylän Radio (*Radio Jyväskylä*) taitaa olla välissä, jompia kumpaa kanavaa se.

T: Mikä asema siellä (työpaikalla) on päällä?

H: Mafia mää ite kuuntelen paljon, jo sitt jos mää meen muut kuuntelee ehkä enemmän Jyväskylä Radio., tai tätä *Radio Jyväskylää*, mutt en mää tykkää siitä jotenkin se on semmonen, ei sieltä tule ku, sieltä tulee hump-paa ja ihan käsittämättömiä paikkakuntia uutisia ja jotain ihan, noo en mää silleen, se musiikki ei niinku kiinnosta ja sitt se, pikkasen ehkä risoo se semmonen jatkuvasti samantyyppisten mainosten toittaminen, ne tehhään todennäkösesti samalla mainostoimistolla koko ajan niin ne ei eroa yhtään toisistaan ne mainokset, vaikka ne on eri firmojen mainoksia (naurahtaa) niin se ottaa ehkä jonkun verran päähän sitten siinä ja niit tulee todella paljon, ja tota tosiaan mää tykkään *Radiomafian* musiikista sen takia ett töissä on hyvä siellä taustalla.

Toisaalta radiosta ei osata etsiä tiettyjä oman alan ohjelmia, kuten on käynyt työttömälle keski-ikäiselle miehelle, joka harrastaa innokkaasti erilaisia urheilulajeja ja seuraa niitä televisiosta sekä jäsenlehdistä. Samalla käden ulottuvilta puuttuvat myös tiedot radio-ohjelmista:

T: Entäs radion kuuntelu?

H: No sitä ei tosissaa ollenkaan.

T: Ei tämmösiä harrasteohjelmiakaan?

H: En mää en ees osaa ettiä niitä sieltä radiosta, ei oo ees sitä ohjelmaa.

Ei sitä tuu.

Jotkut naisista vetoavat kiireeseen, kotitöihin tai meluamisensa pelkoon, kun he "joutuvat"

sanomaan kuuntelevansa vähän radiota. Kuuntelu voi häiritä kotitöitä:

T: Mistäs se johtuu että ei ole radioo?

H: Se on kans aikonaan sitä ett ei ollu mää katsoin että ei oo aikaa, että se oli hirveen kiire aamupäivät ja päivät hoitaa asioita, lasten kanssa, ett mää aattelin että se häiritsee mua. Mä jään pian kuunteleen (nauraa) ja jää *hommat tekemättä*. Se on vauhilla tehtävä kotityöt aina että, ja sitt se on jääny ett en minä sitä halua.

Nuoremmalle musiikki kuuntelevalla radio on enemmän aktiivinen väline, vaikkakin aina päällä. Tiettyyn kanavaan tai ohjelmatyyppiin suhtaudutaan tunteella.

H: No radio on aina päällä. Aina kun mä oon kotona niin se on aina päällä. Sitten, telkkariin menee nyt varmaan joku, neljä-viis tuntia, suurinpiirtein.

T: Miten sitten ku sinä asuit yksin, miten silloin (käytit tiedotusvälineitä)?

H: No sillohan mulla oli radio aina päällä ja, ku yksin asu (lähinnä *Radiomafia*). No sen mää huomasin että lehti tuli luettua tarkemmin koska siinä oli aikaa lueskella sillon ku huvitti.

T: Entä televisio?

H: No siihen se ei varmasti hirveesti vaikuttanut, että voi olla että vähemmänkin oli telkkari päällä, koska mä en tykkää että se pauhaa taustalla, telkkari.

T: Minkä takia se (*Radiomafia*) on tärkein radiokanava?

H: Siellä on parhaat ohjelmat ja mää inhoon Jyväskylän (*Radio Jyväskylä ja Radio Keski-Suomi*) ja näitten juontajia.

T: Miks?

H: Ne on ärsyttäviä, hyi mä en tykkää. En mä tiijä, ne on niin teennäisiä.

T: Teennäisiä?

H: Niin, että mafialla on niin kun paljo semmosia luontevampia, että ne ei yritä väkisin vääntää jotain juttua.

T: Joo. Minkä tyyppisiä ohjelmia sä mafialta seuraat?

H: No, *Alivalentioshteeri* ja mikä tulee se *ulmanen ja roihako* se on, vaan. Ja sit vaan jos mä oon vaikka autolla jossain, sitt se on vaan päällä en minä niin kun ohjelmia vaan kato, kuuntelen vaan.

Opiskelijanainen kertoo tyypillisen tilanteen, miten tarjonta ja tarjonnan muutos nykyään voi muuttaa tietyssä elämänvaiheessa median käyttöä:

H: Radiota alkoin kuuntelee vasta sitte ku tuli *Mafia*, sitä ennen en mää muista että ois radioo kauheesti kuunnellu.

Internet

Tietotekniikka, multimedia sekä internet osana mediaa tuntuu olevan hataralla tavalla tuttu e-tilaajille. Omat kokemukset internetistä jäävät vähäiseksi ja siten sen merkitys olemattomaksi. Kysymykset aiheesta paljastavat tietämättömyyden, joka muuttuu ahdistuneeksi huokailuksi tuntemattomasta tulevaisuudesta.

T: Oletko tutustunut tietokoneisiin?

H: En en.

T: Oisko tarkoitus tutustua?

H: Kyllä olis tarkoitus, töissä ku joun jonkun verran käyttämään. Ei oo että.

T: Ootko harkinnu itelles?

H: Kyllä mä oon harkinnu.

T: Mihinkä sinä sitä käyttäsit sitte?

H: Mää oon aatellu ku tulee se joku uus, missä on, *cd-rommi*, etupäässä.

T: Minkä tyyppiset, cd-rommit?

H: Mää oon vaan kuulu että tulee semmonen oikein iso ruutu että, elokuvat ja, musiikki ja tämmönen, ja kaiken maholliset joku tietojutut että, tavallaan tietosana (huokaisee, sytyttää tupakin, eikä puhu aiheesta enempiä)

T: Mites tuo tietokone niin, teillä kotona ei oo tietokonetta?

H: Ei täällä oo, mutta meiän äitillä on (äiti opiskelee uudelleen ravitsemusteknikoksi, sen takia hankkinut tietokoneen).

T: Aha, ooksää miten käyttäny sitä?

H: Hyvin vähän, en mä niin kauheesti osaa.

T: Ootko internetiä käyttäny?

H: En (*huokaisee*).

T: Luuletko että hankitte tietokoneen tänne kotia, onko sille tarvetta?

H: En usko, ei ainakaan (nauraa) näillä näkymin. Kuitenkin se on niin vähän käyttöä eikä me silleen tartteta että.

T: Onko sinulla ollu kosketusta tietotekniikkaan, internetiin ja näihin?

H: Ei semm-ei sillä tavalla mediamielessä, kyllä minä nyt, töissä käytän, atk-laitteita mutta ei se nyt mikään internet-yhteys.

T: Uskotko että hankit tietokoneen lähivuosina?

H: Kyllä mä siihen uskon, kyllähän tuolle jos tuo poika (14-vuotias) nyt saa ihtesä lukioon selvittää niin sitten se tulee jonkinlainen ostettua. Nyt ei oo sitä ostettua ku nehän tavallaan menee niin äkkiä vanhaks ne mallit, ku ei se vielä sitä oikeestaan tartte.

T: Niin te ootte tietokoneen hankkinu joskus?

H: On siitä on, oisko viis vuotta.

T: Siinä on tää internet?

H: Yym.

T: Ooksää ite mite tutustunu tietokoneeseen.

H: No, siitä on pari vuotta ku mä itse opiskelin, hyvin paljon tietokoneella tehtiin kaikkee (työllisyyskurssilla), tutustuin sillai, mutta se, ku minä opiskelin siellä ei oikein opetettu se oli semmosta hätästä, se ei ollu niinku oikeella tavalla ku siihen niinku ei opetettu, kotona en oo paljo, tietysti tein jotakin tehtäviä, mutta enemmän pitäs tutustua ja saaha tietoo haluaisin kyllä mutt mulla, silti mä niinku katon ajasta mä haluan kunolla aikaa ku mä rupeen sitte, tommosta, syventyä paremmin.

Tutuin väline internet on nuorelle yliopisto-opiskelijalle, joka on itse asiassa jo hankkinut sen tietokoneeseensa, mutta ei juurikaan vielä ehtinyt paljoa käyttää sitä. Huomattavaa on, että nainen aikoo Englantiin muutettuaan hakea internetin kautta tietoa Suomesta sellaisesta, joka “koskettaa mun elämää”. Sitä varten hän ei esimerkiksi tilaa sanomalehteä Suomesta.

T: Entä nyt sitten *Englannissa* (lähdössä puoleksi vuodeksi opiskelijavaihtoon) niin, ootko ajatellut, että kattoisit lehtien sivuilta että mitä Suomessa (internetissä, jonka asennuttanut äskettäin tietokoneeseensa)?

H: Kyllä joo, jos vain mahdollista niin totta kai.

T: Mikä se lehti on sitten?

H: No *Hesari*.

T: No kiinnostaako sua *Jyväskylän* asiat?

H: No emmä sitten kauheesti kiinnostako ne, senkummemmin.

T: Entä *Kaleva*, kotiseudun tai *Raahen* lehti (nainen *Pattijoelta* kotoisin)?

H: No eipä nekkään kyllä varmaan sitten kauheesti, että lähinnä varmaan semmoset koko Suomee koskettavat asiat. Koska kuitenkin tutuilta saa tietää jos täällä jotaki, kummempaa tapahtuu *mikä koskettaa mun elämää*.

Iltapäivälehdet

Ei-tilaajilta tiedusteltiin erikseen lomakkekyselyssä iltapäivälehtien ostamista. Monet merkitsivät ostavansa lehden kerran viikossa. Yleensä iltapäivälehti napataan mukaan, kun ollaan ruokaostoksilla. Usein se tapahtuu viikonloppuna. Iltapäivälehdet vaikuttuvat miehiseltä tuotteelta, sillä usein naiset sanovat pääasiassa miehen ostavan “sen lehden”:

T: Miten teille ostetaan iltapäivälehtiä, kerran viikossa, noin?

H: Suurinpiirtein, silloin yleensä jos mies on kaupassa mukana niin se ottaa.

T: Se ostaa, kumman se ostaa?

H: Yleensä *Iltalehen*.

T: Joo, minkä takia sen?

T: Siinä on se iltatyttö (nauraa) varmaan sen takia, en minä tiijä se ottaa sen, se on varmaan paremp-se on *värikkäämpi*, se on niin *harmaa* se *Iltta-Sanomat*. Tai siks mää sen ottais in en mää tiijä.

Iltapäivälehti ostetaan usein matkalle kevyeksi ajanvietteeksi tai jonkun erityisyyden, kuten mielenkiintoa herättävän tapahtuman vuoksi. Iltapäivälehti on jollekin myös kevyttä ajankulua tylsänä työiltana, jolloin ei tarvitse kiirehtiä työssä:

T: Joo mikä se on se tilanne kun tulee ostettua (iltapäivälehti)?

H: No mökille lähtiessä joskus on kesällä ostettu ja, ja sitten joku urheilutapahtuma minkä takia sitten.

T: Tuleeko mieleen mitä luet iltapäivälehdistä?

H: No ei nyt ihan heti tule sitten otetaan aina se *tietokilpailu* mä yleensä luen automatkalla jos ollaan menossa sinne miehen kotiin niin pitkä matka niin aina jompi kumpi lukee kysymyksiä ja sitten vastataan. Sitä myö tehään mutta yyy miä en tiijä minusta se on semmoen miusta se roskaa siis oikeen semmossa ei mitään makua tuommosesta vielä maksaa minusta se on siis niinku koska ne on semmosia mitä mä en kaipaa taikka se ei puutu jos sitä ei osta.

T: Ostat *Iltta-Sanomia* noin kerran viikossa. Mikä on se tilanne, millon ostat?

H: Ku mää meen töihin (RAY:n peliautomaattien hoitajaksi) ja tiedossa on tylsä ilta niin silloin.

T: Minkälainen se tylsä ilta on?

H: Sillon kun ei oo asikkaita joutuu yksinään istumaan, työpaikalla niin, silloin täytyy olla lukemista.

T: No mitä sää luet siitä.

H: No siitähän tulee luettua sitte melekein kaikki mikä siinä on ku siinä aikaa kulutetaan ja siinä on *lyhkäisiä juttuja* niin kaikkihan siinä tullee luettua, ja *ristikot* tehtyä.

Iltapäivälehden ostaminen useasti viikossa selittyy miehisillä, selkeästi myös käytännöllis-teknisillä käyttötarpeilla; siitä saa hyvin urheilutuloksia tai tv-ohjelmia, se on "helevetin hyvän kokoinen":

T: Sä ilmoitat että aika useesti ostetaan iltapäivälehtiä.

H: Joo mää tässä just ku eilen mietin justinsa ku sä soitit ett montako kertaa mä nyt ostan niin mä laskin ett viimesten viikkojen aikana kolmeneljä kertaa, mä yleensä ostan maanantaina keskiviikkona, perjantaina ja sitten mä ostan viikonloppu *Iltta-Sanomat*.

T: Onko siihen joku tietty syy ett just sinä päivinä?

H: No, tietty syy on keskiviikkona siinä on se *tv-lehti*, maanantaisin ne kirjoittaa aika laajasti *urheilusta* siellä on oma urheiluliite kokonaan, mä

seuraan sitä kyllä aktiivisesti ja perjantai on semmonen päivä kun käy tuolla kaupoissa niin se on helppo napata siitä, kun tekee isot ostokset niin sitten on kiva siinä illalla lukasta lehtee sitten.

T: Joo.

H: Helvetin hyvän kokonen, mä tykkään siitä. Se on *helppolukunen* sitä pystyt lukemaan, ei tarvii aina levittää valtavaa pöytää (naurahtaa).

T: Minkälainen on se tyypillinen tilanne kun ostat iltapäivälehen?

H: No se saattaa olla joku perjantai tai lauantai, tämmönen tää viikonloppunumero, ja tota tota, kyllä siihen varmaan vähän *lööppi* vaikuttaa silleen jos nyt on jotain ihan mieletöntä tapahtunu niin se se tietysti on, on mikä saa ostamaan. (mieltii) Ja ja, joskus sitten ostin tietysti näitä, ku *Iltalehessäkin* oliko se keskiviikkonakohan se oli se teeveelehti niin sen takia ostin sen, mutta en mä nyt enää osta sitä, se on tuo *Hesari* niin hyvä teeveehjelmat.

Iltapäivälehtien uutismaisuus korostuu etenkin miehillä. Yksinäinen, Helsingin Sanomia tilaava paperityöläinen ostaa usein Iltä-Sanomia, vaikka väittää siinä olevan vain "puolet" luettavaa:

H: Se (*Iltä-Sanomat*) tulee vaan ostettua. Tullu semmonen tapa vaan.

T: Joo no mitä sää luet siitä?

H: No ei siinä oikeestaan oo ku puolet luettavaa mutta.

T: Minkä tyyppisiä juttuja?

H: Yleensä alusta puolet tulee melekeen kaikki, ensimmäinen puolisko ulukomaan uutiset ja, tää nyt on tämmönen tää (näyttää päivän lehteä ja alkaa selata) loppuosa melekeen puolet turhaa tässä. Talousuutiset ja. Elokuvista jotain. Musiikista.

Löytyy myös esimerkkejä miehistä, jotka eivät piittaa iltalehdistä. Työtön mies joka ei seuraa muutenkaan uutisia ei osta iltapäivälehtiä, minkä hän kuitenkin perustelee hieman ristiriitaisesti:

T: Ne (iltapäivälehdet) ei kiinnosta sitten?

H: Ei ne, ei ne. Niissä minun mielestä niissä ei oo ku otsikot niissä lehissä, ja se kuva että saahan ihmiset ostamaan.

T: Sisältö ei oo?

H: Ei siinä oikee oo sisältöä ne tulee televisiouutisissa ihan samat asiat.

T: Miten tarkkaan sinä sitten televisiouutisia seuraat?

H: Hyvin vähän. Mutta kyllä niitä niin paljon tulee että pakkohan niitä on kerran illassa kattoo.

Nuori arkkitehtinainen kuvaa iltapäivälehdet myös hyvin voimakkaasti miehiksi tuotteiksi. Hän aloittaa omiin kokemuksiinsa liittyvän pitkän selvityksen ja puolustuspuheen, että

iltapäivälehdet ovat huonolaatuisia kieleltään ja ne vääristelevät hänen mielestään todellisuutta:

T: Miten, sää oot ilmottanut että näitä iltapäivälehtiä ostetaan yleensä noin kerran viikossa?

H: Joo yleensä mies ostaa.

T: Kuitenkin aika usein.

H: Kyllä niitä tulee miun mielestä turhan usein musta ne on hirveen ne on kielellisesti aivan kamalaks mennä siis aivan hirvittävää suomen kieltä, en minä tiijä kenen vika se on latojan vai kirjottajan vika mutt minusta niissä on aivan kauhee kieli, ja jututkin on aivan hirvittäviä. siis.

T: No minkä takia se ostaa niitä?

H: No sitä ku miä tietäsin.

T: Sä et ite osta?

H: Minä hyvin sanotaan että jos minä ostan niin miä ostan miä oon vähän nuukakin mutt kyllä minä lööpiti aina luen ja etukannen jos kassajonossa seisoo mutta mutta tuota kyllä ehkä en miä tiijä ehkä niissä on urheilusivut sitten, hä lukee urheilusivut kauheen tarkkaan mun mies.

T: Harrastaako itse?

H: Harrastaa itte lätää, senioritasolla ja ja sitten tota kaikenlaisia muitakin tämmösiä joukkulajeja sitten vähän ailahtelevasti mutta, en tiijä mikä niissä sitten on minusta ne on jotenki, varsinkin tuola minä huomasin tuolla Pietarissa ku aina oli tämmösiä juttuja että niin oli oli hehtaarin kokonen lööppi että no niin nyt on taas löytynyt joku suomalainen mies alastomana jostakin hiekkakuopasta tapettuna, ja sitten siinä oli tämmönen pieni juttu sitten siitä ja ja tuota kuinka siellä on se hirvee se elämä siellä minusta ne on niinku vaarallisia lehtiä tässä mielessä että...

T: ...niin...

H: ...että kuinka siellä on hirvittävää ja kamalaa ja siellä ihmisiä ryöstetään ja muuta tämmöstä mutt sitten kävi niinku ilmi ku sitä asiaa sitte tuolla hyvin kuultiin yleensä aina sitt suomalaisyhteisössä jutut kulki....

T: ...yyh...

H: ...ett niinku asioiden todelliset niinku taustat yleensä aina selvis niissä elikkä ja kuitenkin käy ilmi ne on lähtenyt joittenki naisten matkaan joistaki ravintolasta jonnekin aivan käsittämättömään paikkaan saunomaan niinku, siis siis just ett minusta ne antaa niinku aivan *väärän kuvan* niinku asioista.

T: Yyh.

H: Mää on seittämän vuotta mua ei kertaakaan ryöstetty ei enkä mä joutunut pahoinpitelyn uhriks enkä enkä mihinkään.

Rötösjutut kuitenkin kiinnostavat myös naisia:

T: Millon sää ostat (iltapäivälehtiä), mikä se on se tilanne?

H: Melkein, perjantai-ilta perjantaipäivä, ku pääsen aikasemmin, niin sillon tullee niinku että, aikaa niinku vilasta sitä.

T: No mitkä jutut niissä lehissä kiinnostaa?

H: Vähän samanlaiset, samanlaiset (viittaa onnettomuus uutisiin).

Myös nuorella, juuri vauvan saanella naisella mieleen iltapäivälehdestä nousee karmeaa uutinen, joka koskettaa lasta. Lehti ostetaan lööpin perusteella, vaikka jo ennakolta tiedetään, että lööppi saattaa liiotella tai huijata asiaa:

T: No lueksää sitä (*Iltalehteä*)?

H: Kyllä mä sen selaan jos siinä on joku oikein hyvä lööppi ni kyllä mä sitten luen.

T: Onko jäänyt jotain juttuja nyt mieleen, viime ajoilta?

H: Eii, siitä on varmaan kauan ku mä on lukenu. Viimeks mä luin sillon kun se hukku se poika kylpylään, se oli joka jäi mieleen. Sillon taisin ostaa itekkin sen lehen kun kävin kaupassa (naurahtaa).

T: Kumpi on parempi *Iltä-Sanomat* vai *Iltalehti*?

H: En mä tiijä. Se riippuu kummassa on paremmat otsikot niin sillon ostaa sen. *Iltalehti* on värikkäämpi.

T: No mikä on aina semmonen otsikko mikä sitten vetää minkä sä aina ostat?

H: Minä. No jos siinä on, en mä oikein tiijä, no nyt oli tässä vähän aikaa sitten, että, jotain että kielletäänkö silikoonirinnat Suomesta tai jotain tämmöstä.

T: Sillon ostit?

H: Joo o. Ja sitten on vissiin joku että, joku on, tappanu jonkun. Isolla lukee tai jotain.

T: Joo. Se on mielenkiintoista lukea sitten?

H: Joo, mut yleensä ne *huijaa* ne otsikot hirveesti. Ku sitten lukee sen jutun niin ei se oikeestaan mee yhtään niinku siinä otsikossa annetaan ymmärtää.

T: Yym. Et vähän liiotellaan sitten.

H: No aika paljonkin.

Ei-tilaajat ostavat iltapäivälehtien lukuunottamatta harvoin sanomalehtiä irtonumeroina. Vain muutama kertoi hakevansa kioskilta joskus oman alueensa lehden, kuten Aamulehden tai Turun Sanomat. Yleisin irtonumerona ostettu päivälehti on sunnuntain Helsingin Sanomat:

H: Mulle on tullu *Helsingin Sanomat* joskus, vuoan ajan tais tulla joo, siinä oli taas se ongelma että vaimo inhos sitä sen paksuuden takia kun sitä oli sitten vähän levällään joka paikassa. Mä ostan kyllä, täytyy huomauttaa, nyt ostin viim-oltiin viikonloppuna nyt oltiin eilen Tampereella niin, häissä, niin ostin taas sunnuntainumeron mä luen sitä sunnuntainumeroa Helsingin Sanomista hyvin aktiivisesti voin sanoa että tämän kevään aikana olen ostanu melkein joka sunnuntai sen lehen, siinä on tää, mua iskee aina helvetin hyvin se *Mattiesko Hytönen*, joka aina pilkkaa jonkun, mä melkein aina ostan sen takia sen lehen, ja sitten sitten

nyt ostan myös sen takia tuossa kun on suunniteltu ulkomaan matkaa ja, vähän katellu hintatasoo ja tällästä.

Aikakauslehdet, 7-Päivää lehti

Lomakekyselyn kysymys numero 22. *Mitä aikakauslehtiä talouteesi tilataan* (katso liite 1) paljasti, että sanomalehden ei-tilaajat tilaavat vähän myös aikakauslehtiä. Hajamainintoja eniten sai 7-Päivää lehti, jota tilataan lähiössä. Useampia mainintoja oli myös yleisistä viihde- ja televisiolehdistä (Katso, Seura, Apu, Valitut Palat, Aku Ankka). Jotkut tilaavat harrastus- ja kiinnostussuuntauksensa mukaan muun muassa seuraavia lehtiä: Kotiliesi, Suomen Kuvalehti, Tiede 2000, Tieteen Kuvalehti, Alibi, Anna, Kunto Plus, Kaks Plus, Kauneus ja Terveys, Vauva, Koiramme, Tuulilasi, Sana, Valkeus, Gloria, Käsityölehti, Filatelisti. Osalle tulee myös ammattilehtiä, kuten esimerkiksi Kirjastolehti ja Psykologia. Keskustassa yleisin tilattava aikakauslehti on Suomen Kuvalehti. Keskustassa tilataan myös muutamaa harvinaisempaa lehteä, kuten Classica, Libero, Kumppani tai Suomen Luonto. Sensaatiohakuinen 7-Päivää lehti kiinnostaa erityisesti lähiössä. Monet pitävät sitä hyvänä ja riittävänä:

T: Mites tarkkaan toi Seittämän Päivää (7-Päivää) tulee luettua?

H: No kyllä se aika kannesta kanteen luetaan. Silleen tai se tulee meille niinku telkkariohjelmien takia, ku meille ei tullu *Keskisuomalaista* niin sitt se on vaan jääny, joskus jos siinä on hyviä juttuja niin silloin tulee luettua tarkemmin, mutta joskus sitten ei niinkään kauheen hyvin.

T: Mitä siinä on hyvää?

H: No yh, siinä on kuitenkin silleen mun mielestä jos vertaa tuommosiin juorulehtiin niin niinku eniten luettavaa kuitenkin *Apuun* tai *Seuraan*, enemmän siinä on luettavaa mun mielestä kuin jossain Avussa (naurah-
taa).

Aikauskaslehti tuntuu toimivan myös jonkinlaisena keskustelun virittäjänä nuoren parin elämässä, joka vaikuttaa sosiaaliselta. Naiselliset yhteiset juttuaiheet löytyvät "juorulehdestä":

T: Miten käykö teillä täällä kotona vieraita?

H: No kyllä meillä ihan silleen, voi sanoa että joka ilta joku käy.

T: No puhutteko te sellasista asioista että on jotain sanottu jossakin lehessä tai televisiossa?

H: Joo kyllä me, mun siskolle tulee tuo *Seittämän Päivää* niin kyllä me juorutaan niistä (nauraa) jutuista.

T: Näistä julkkisten sattumuksista ja mitä ne on tehny?

H: Joo, aina joskus mainitaan silleen, päivitellään (naurah-
taa).

Työtön nuori nainen tilasi 7-Päivää lehden tarjouksesta muutamaksi kuukaudeksi. Hän

määrittelee lehden myös juorulehdeksi ja kehuu sen televisio-osioita:

T: Minkälainen lehti se (*7-Päivää*) oikein on?

H: Juorulehti, siinä on älyttömän hyvät telkkariohjelmat.

T: Et ne saa siitä hyvin?

H: Niin, se on pitkä, kerrotaan.

Myös työttömällä yksinhuoltajanaisella *7-Päivää* on ainut tilattava lehti, joka on tullut perheeseen kolmisen vuotta eli lähes lehden perustamisesta lähtien. Nainen pitää lehteä hänelle ja kahdelle kouluikäiselle lapselle (15- ja 16-vuotiaat tyttö ja poika) riittävänä.

H: Ainut on *Seittämän Päivää* tulee vakituisesti. Se on se vakituinen, siinä nyt on aika paljo kans, kaikennäköstä tietoo tossa Seittämän Päivää lehessä että, se on niinkun perheelle sillai riittävän hyvä.

...

H: Se nyt on sillai ett se on niinku lastenki takia se lehti ne tykkää tosta ohjelmien takia kattoo.

T: Mikä siinä sun mielestä on hyvää?

H: Siinä on nasevasti lyhyesti kerrottu tapahtumia ja kuvilla aina, jotenkin hyvin, ja sitt siellä on se myös se lääkesivu tuota noin se (naurahtaa) kiinnostaa mua hyvin paljon, siinä on ihan uudemmat tutkimukset ja tiedot siltä alalta, ja tota, televisio-ohjelmat on hyvin.

Aikakauslehdissä korostuu ajanviete. Yliopisto-opiskelija hakee naistenlehdistä vastapainoa enemmän älylliselle kaunokirjallisuuden ja tenttikirjojen lukemiselle:

T: Ostatko aikakauslehtiä?

H: Kyllä mää silloin tällön ostan just ku haluaa päästä, vähän, *aivot leppäämään* niin tuota, mennee istumaan vaikka junnaan tai vastaavaan eikä halua ajatella niin silloin tullee ostettua joku naistenlehti tai joku.

4.4.3. Muut tiedotusvälineet

Kirjojen lukeminen

Lukemisesta ja varsinkin kirjoista haetaan usein rentoutumista ja vastapainoa arjelle. Esimerkiksi nuori kotiäiti hakee kirjoista romantiikkaa, siis elämyksiä. Hän selittää harrastustaan myös sukupuolella:

T: No mitä sä luet?

H: No kirjoja mä luen aika paljon silleen ku tuo vauva on ollu, kyllä nyt on kerenny kirjoja (nauraa) lukemaan, kaikennäköisiä runoja, *akkojen*

romaaneja.

T: Akkojen romaaneja, mitä ne on?

H: Semmosia rakkausromaaneja, semmosia, mielikuviutusjuttuja..

T: Joo, tota onko sulla niitä, ostatko sinä niitä vai käytkö kirjastossa?

H: Eiku kirjastosta.

Työtön nuori nainen lukee puolestaan intensiivisesti jännitystä ja kauhua. Hän hakee kirjoista elämyksiä ja psykologisia juttuja, ja väittää lukevansa kiihkeimmillään jopa kirjan päivässä, mikä työttömältä varmaankin vapaa-ajan myötä onnistuu. Myös monet muut haastateltavista kertovat lukevansa välillä kirjoja paljonkin.

T: Joo. Tota, jos sä et illalla kato televisiota ja valvot niin luet sä kirjaa sitten vai lehteä?

H: Kirjaa. Kirjaa yleensä.

T: Minkä tyyppistä, tyyppisiä kirjoja?

H: No, psykologisia, mitä jännityskirjoja tai jotain tuommosia, mitähä ne nyt on, kauhua, no semmosta *Stephen Kingiä* ja semmosta.

T: Joo. Ooksä lukenut nuoresta, nuoresta lähtien?

H: Oon, ihan pienestä, ennen kuin menin kouluunkaan niin luin ensimmäisen kirjan.

T: Ai jaa. Eli tykkäät lukea.

H: Joo.

T: Paljo sulla menee tai miten usein niinku kirja tulee luettuu?

H: No (mieltii) niinku nyt ku ei oo mitää tekemistä oikein, niin, ehkä, päivässä, niinku yks kirja.

T: Joo.

H: Niitä ei yleensä voi lopettaa kesken, pakko lukee loppuun

Perheenäidille kirjat ovat osa rentoutumista ja helppoa oleskelu:

T: Entäs kirjoja, luetteko siellä kesämökillä?

H: No kirjoja luetaan.

T: Minkä tyyppistä?

H: Yy no dekka- (naurahtaa) *dekkareita*, minä luen, mitä tuo nyt lukee jotain jännäreitä tuo Kari, jotain helppoo ja nopeeta mitä jaksaa illalla lukee.

T: Haetko sää kirjastosta vai ostatko?

H: Noo, minä käyn kirjastossa mies ostaa, toisinaan.

Nuorta perheenisää sotahistoria ja huovismais-paasilinomainen huumori koskettavat lähemmin. Makutottumukset historian ja politiikan suuntaan herättävät hiukan ristiriitaa siihen nähden, että mies ei kuitenkaan tilaa oman alueensa ykköslehteä.

H: Kyllä mää kirjoja, mullahan on tossa (näyttää olohuoneen kirjahyllyä) jonkun verran nuista kirjoista, niinkun mä sanoin ett mä en juuri lainas-
tossa käy mutta vaimo taas käy senkin puolesta, historiahan mua kiinnos-
taa hirveesti, historia *toisen maailmansodan historia* mää oon varmaan
luku melkein päästä päähän, (huokaisee) sitt kaikkee tämmöstä (miet-
tii) (*Arto Paasilinna* nyt lähinnä vois olla (*Veikko Huovista* semmos-
ta huumorista kevyttä kirjallisuutta mitä nyt voi sitten nauraa, multa
löytyy tuolta Paasilinnaa jonkun verran.

Yksinasuva nainen vaihtelee lukemiskohteitaan niin kuin elämässä yleensä harrastuksia tai menojaan. Vinkit lukemiskohteisiin saadaan ystäväpiiriltä:

H: Kirjoja aina, kyllä niitä aina joskus tulee lahjaks ja joskus käyn kirjastossa tai joku muu on käyny kirjastossa ja (naurahtaa) sitt sanoo että oli sellanen että kuka tietää ja tuntee että kannattas lukee ja semmos-
ta, kyllä niitä aina tulee (kirjoja luettua)

T: Minkä tyyppisiä kirjoja?

H: Mää tykkään lukee sillai kaikenlaista niinku vaihella että...

T: ...joo...

H: ...jos mää lukisin vain jotain yhtä samaa niin, se rupeis niinku kylläs-
tyttämään. Vähän niinku, välillä *jännäreitä* ja välillä *rakkautta* ja romantiikkaa ja välillä sitten tällisiä ihan niinku, nää on kivoja kans välillä lukee näitä nytten kun näitä jotain *Tommy Helsteniä* ja jotain vastaavia näitä...

T: ...joo...

H: ...terapeutteja tai.

T: Sanoit lukevasi illalla myöhään sängyssä?

H: Noo mää luen (huokaisee), sanotaan lääketiede, terveys ravinto-oppi tämmösiä kiinnostaa.

T: Kirjoja?

H: Kirjoja ja sitten lehistä näistä tietoa. Ne on niinku kaikkein lähinnä.

T: Haetko sinä kirjastosta näitä?

H: En en missään nimessä yhtään mulla on hirveesti kirjoja mä oon periny niitä jossain (naurahtaa) vaiheessa elämää, niitä on tuola aika paljo. Sitte jos minä jonkun kirjan tuommosen haluan kiinnostavan niin kyllä mä sen sitte ostan. En mun kirjastoa tuu käytettyä oikeestaa, ainut oli sillon opiskeluaikana (ollut työllisyyskurssilla)

Opiskelijanaisella, kuten edellisellä sinkkunaisella lukemisessa korostuu jonkinlainen pohdiskelu, henkisyys ja älyllisyys. Vastaavat asiat kiinnostavat paljolti myös sanomalehdissä.

T: Käytkö sää paljon kirjastossa?

H: Käyn.

T: Mitä sää luet?

H: No tota, jonkun verran yritän, lukea romaanejakin mutt sitte mä, kaikkennäkösestä vähän *tietopuolesta ja psykologisia* kirjoja semmosia nyt mää sitte just olin Irlannissa niin lainasin (ei saa selvää, mutta jokin irlantilainen kirja) englanninkielisenä.

T: Ostaksää kirjoja?

H: Ostan joo aika paljookin.

T: Minkä tyyppisiä?

H: Romaaneja ja, yyhm, klassikoita semmosia.

T: Kaunokirjallisuutta. Onko sulla jotakin suosikkikirjailijoita?

H: On toki. Esimerkiksi tuolta Latinalaisesta Amerikasta, esimerkiks *Isabella Allende*, mitähän muita näitä nyky-kirjailijoita *John Irwing* ja, tämmösiä.

T: Mikä niissä kiehtoo?

H: Yyh, semmonen (mieltii) arkipäivän semmonen, komiikka ja taval- laan niinku pikkuasioista jutun vääntäminen semmonen arkipäivän mystiikka että semmonen siinä niissä ei oo isoja juonenkulkuja eikä isoja käännteitä mutt ne on silti kauheen kiehtovia.

Työhönsä suuntautuneella akateemisella nuorella naiselle lukemisen älyllisyys menee niin pitkälle, että keskittyy ammattiasioihin:

H: Mutta esimerkiks mulle on paljon suurempi tragedia se (vertaa iltapäi- välehtien saantiin) että mulle ei tuu *Projektiutiset* joka oli taas myöhäs- sä josta minä just tänään soitinkin että se tilaus on voim....

T: ...mikäs tää on tää Projektiutiset?

H: Projektiutiset on tämä rakennusalan ammattilehti elikkä siinä esitel- lään ilmestyykös se nyt kuus kertaa vuodessa ja se esittelee aina sen jakson aikana tai viimeks rakennettuja kohteita eli siinä on siinä on hyviä valokuvia ja ja esitellään tämmöset tärkeimmät kohteet Suomessa mitä on rakennettu tai jotka on valmistunu sen niinku sen aina lehden ku se ilmestymis siinä välillä. Ett se on minusta se antaa hirveen hyvän ja se on laadukas ja sitt se antaa niinku hyvän kuvan siitä mitä tehään ja sitt siinä on myöskin se aina että siinä on kaikki nää urakoitsijat aina lueteltu ja suunnittelijat elikkä siinä on omalla tavallaan se on myös tämmönen niinku tämmönen yhteys jos haluaa jos tarttee jotakin sieltä löytyy ett ketkä tekee ja mitä tekee, ja sitt siellä on kaikesta niinku hinnasta ja suunnittelusta ja kaikesta niinku siellä on sitten juttua aina myöski sitten siitä kohteesta, ett minusta se on niinku sanotaan että vaikka jos vertaa tämmönen niinku *Arkkitehtilehti* ne on saman alan lehtiä omalla taval- laan mutta Projektiutiset on semmonen joka esittelee konkreettisesti niitä kohteita ilman mitään suurempaa arkkitehtuurin analyysiä siinä on niinku konkreettisesti selitetty mutta Arkkitehtilehti on taas semmonen jotenkin paljon semmonen no se on Arkkitehti-siitä näkee että se on arkkitehtien kirjottamia juttuja lehti arkkitehtien tekemä lehti.

Videot, elokuvat

Lähes kaikilla tässä haastatelluista oli kotonaan videolaitteet, joilla katsottiin pääasiassa ostettuja tai vuokrattuja elokuvia. Yleisesti nauhoitetaan myös elokuvia tai tiettyjä ohjelmia, jotka koetaan läheiseksi.

Makuarvot tuodaan selkeästi esiin videoista ja elokuvista puhuttaessa. Perheessä sukupuolet vaikuttavat ratkaisevasti elokuvan lajityyppiin tai tyyliin. Harva haastateltavista kertoi taltioitavansa vastaavasti lehtijuttuja, kuten taltio televisio-ohjelmia videonauhalle. Yksi nuoremista miehistä sanoi etenkin nuorempana leikanneen kaikki luontojutut sanomalehdestä. Naiset leikkaavat talteen ruokavihjeitä.

T: Onko teillä videot?

H: On videot, ilman muuta.

T: Ostatteko, tai vuokraatteko videoita?

H: No vuokrataan joskus, mutta nyt on sitten aika paljon sitten nauhotettu. Tulee aika myöhään nuo elokuvat, ei jaksa kahtoa.

T: Eli elokuvia?

H: Niin elokuvia, lasten ohjelmia.

T: Sulla on videoita (nauhoja), onko ne minkä tyyppisiä?

H: No tota, oikeestaan tuola on niitä, entisen miehen varmaan niinku enimmäkseen mitä on tuolla niitä, siellä on varmaan niitä, semmosia kaikkia, *Pulttipoisia* sun muita mitä mää *en* (nauraa) *jaksa kattoon* ollenkaan. On siellä jotain elokuvia, varmaankin.

T: Elokuvia?

H: Niin, nyt tuli niitä oli ne *Kieslowskin* ne oli aika hyviä. (mieltii) Mä aina nauhottelen välillä päällekin, jos tulee jotain semmosta. No elokuvia lähinnä, ei nyt muuta tuu nauhotettua. Joskus jotain sarjoja mitä oon seurannu.

H: Videota joo meillä on, satamäärin, tossa (näyttää kirjahyllyä) on vain pieni osa, me ostetaan videoita kanssa aika paljon.

T: Eli elokuvia?

H: Siis elokuvia ihan valmiita mitä nykään myyään, suurin piirtein satasella saat jo ihan puoli vuotta sitten hittielokuvan.

T: Elokuvateatterissa ei tuu paljon käytyä?

H: Käyään joo me käyään, poika nyt ku se on siinä iässä sen kanssa tulee käytyä, nyt ois tarkoitus ens viikolla ens viikolla lähteen kattoon *Pyhi-myksiä*.

T: Joo.

H: Multa löytyy tosta vaikka minkälaista leffaa.

T: Minkä tyyppisiä?

H: No kyllä se on *äksönia äksönia* mitä me katotaan, kyllä ne jää mel-

kein, no *Mies ja alaston ase* ja, huumoria ja äksönia, kyllä ne semmoset *Kultalammet* sun muut niin (naurahtaa) humpuukit ne jää ne jää, vaihtuu mejän kanavat sillon, vaimo kattoo niitä.

T: Tuleeko niitä (videoita) katottua?

H: No kyllä me aika paljon katotaan tai käyään ihan vuokraamassa filmiä, jonkun verran.

T: Minkä tyyppisiä elokuvia?

H: No kaikkee toiminta, jos mää saan valita niin ne on tietysti semmosia *naisellisia rakkauselokuvia* (naurahtaa), sitte ku mies valitsee niin ne on semmosia *toimintajuttuja*. Semmosia jotain mitä on komedioita.

4.4.4. Mediajulkisuus, oma elämä ja tavat

Kaukana omasta elämästä

Mediajulkisuus kietoutuu löyhästi, tuskin ollenkaan työttömän nuoren omaan elämään ja puheenaiheisiin kaveripiirissä. Joukossa tai kaksistaan toisen kanssa juttellessa tyydytetään uteliaisuuden tarpeita pohtimalla toisten kavereiden pulmia. Aiheet ovat silloin varmaankin hyvin elämänläheisiä, ja ehkä usein myös omakohtaisia:

T: Tuleeko sinne muuten lehteä. Tuleeko siellä (ravintola *Pupujussissa*) koskaan luettua mitään lehteä?

H: Ei mun mielestä. Emmää siellä kyllä koskaan lue. Tai näkee kyllä jotku lukee.

T: Mitä te juttelette kavereitten kanssa, ku te istutte *Pupujussissa*?

H: (naurahtaa, miettii) juorutaan mitä ihmiset on tehny.

T: Mitä ne on tehny?

H: Niin (tauco) ja miettitään toisten ongelmia ku sillä nyt menee niin huonosti mitä sen kannattas tehä (naurahtaa).

Lehdistä kiinnostavat vastaavat ihmissuhdeasiat, mutta ne koskettavat julkkiksia, ei yleensä koskaan läheisiä ihmisiä:

T: Miten usein sinä käyt kirjastossa?

H: Kyllä se on kerta viikko, joskus kaks kertaakin.

T: Luetko siellä lehtiä?

H: Kyllä mää saatan aina, tossa kirjastossa on aika hyvin lehtiä.

T: Minkälaiset asiat niistä kiinnostaa lehdistä?

H: Niistä nyt varmaan lähinnä ne juorut (naurahtaa), mitä on tapahtunu nuille *kuuluisille ihmisille*.

T: Julkkikset.

H: Niin.

T: Ooksää koskaan miettiny sitä että mikä niissä kiinnostaa?

H: Emmää (nauraa) kait sitä on luontaisen utelias (nauraa), että ne tulee luettua.

T: Mikäs siinä (*Helsingin Sanomien NYT-liite*, jonka nainen käy usein lukemassa kirjaston lukusalissa) on hyvää?

H: No siinä on semmosia, juttuja niinku, jostain *kuuluisista henkilöistä*, jotka ei oo politiikkoja.

T: Yym

H: Jotain ehkä nuorille suunnattuja juttuja. Ne on kiinnostavia.

Sinkkunaista kiinnostavat televisiossa ihmissuhteet, jotka ehkä askarruttavat omassa henkilökohtaisessa elämässä.

T: Mikä televisiossa on parasta, mitä sää mieluiten seuraat?

H: Oikeestaan nyt mä huomasin viime talvena nii, mä katoin tota, niitä kotimaisia niitä mitä oli *Kotikatua* ja *Elämän suola*. Ne oli minusta yllättävän semmosia, että niitä nyt katto.

T: Joo.

H: Ja sitten, mitähän mä nyt sanoisin, sitten mä katoin sitä, sitä sitä, no noita lääkärijuttuja mitä on tullu nää *Teho-osasto* ja enempi niinku vielä sitä toisesta oikeastaan tykkäsin se, mikä se nimi (naurahtaa) nyt onkaan...

T: ...suomalainen vai?

H: Ei ei kun ulkolainen, se, miten mää en nyt muista, *Chigagon lääkärit*.

T: Joo no mikä niissä on hyvää sitten?

H: No en mää tiijä ehkä ne, ihmissuhteet.

T: Yyh.

H: Ehkä ne niinku ne sillai, ei se välttämättä se, että, että kauhee tilanne ja veri roiskuu niin, mää jotenkin ehkä ohitan sen. Jännä kattoo niitten ihmi-erilaisia ihmisiä ja niinku, ihmissuhteita, ehkä ne on ne mitkä kiinnostaa. Olisko se ikäkysymys, ikäkysymys (nauraa) että pohtii, pohtii niinku syvällisesti asioita.

Nuoren sukupolven mediakäyttäytymisessä heijastuu impulsiivisuus ja tempoilevaisuus. Toisaalta nuoren elämään kuuluu, että sähköinen osa mediaa pyörii koko ajan sivulla. Televisiota tai radiota ei ehkä seurata intensiivisesti, mutta niiden on oltava "läsnä" eli päällä:

T: Katoksää aamulla tota aamuteeveetä, näitä aamu-uutisia ja muita?

H: Joo tota, jos mä oon lähössä johonkin niin mä laitan sen päälle, mutta en mää sitä yleensä seuraa. Mutta kyllä se tossa aina pyörii. *Huomenta Suomi*. Sitt piirretyt katon, jos ehin.

lökkäämmällä sukupolvella taas vilkas uusien tapojen omaksuminen näyttää hitaammalta.

Televisiota on totuttu seuraamaan vasta illalla. Selkeästi joku hylätään, kun siitä ei opita pitämään:

T: Tuleeks sitä aamulla sitä aamuteevetä katottua?

H: Ei mää niitä mää en jaksa, mää inhoon jos aamusta pitää telkkaa aukasta. Mä aukasen telkan yleensä vasta joskus, seitsemän yheksän välillä.

Jotkut naiset ja etenkin yksinhuoltajat korostavat huoltaan perheenhoidosta ja perustelevat lehden tilaamattomuutta ajan käytöllä. He katsovat, että eivät perhetöiltä ehdi lukemaan lehteä. Tyypillistä on vetoaminen pieniin lapsiin. Vähemmän stressaavammin lehteen voi keskittyä vaikkapa työpaikalla.

T: Mietitkö sinä silloin (erotessaan muutti omaan asuntoon) sitä että voisit tilata tänne myös (*Keskisuomalaisen*)?

ÄITI: Joo mutku mulla oli tää oli niin, tää oli pieni ett neljävuotias.

TYTTÖ (ala-asteikäinen, joka puuttuu keskusteluun): Viisi.

ÄITI: Neljä.

TYTTÖ: Viisi.

ÄITI: Neljä sää olit.

TYTTÖ: Empäs ollu ku viisi minä muistan....

ÄITI: ...niin....

TYTTÖ: ...paremmin kuin sinä...

ÄITI: ...tota niin mää, mää oisin joutunu heräämään niin paljo aikasempaa aamulla jos minä meinasi että mä oisin lukenu sen lehen siis, kerenny lukee sen lehen, ett mää päätin että minä en viiti itteeni sillä niinku sitten, stressata että, että ku meillä töissä tosiaan niin, minä olin silloin Viitaniemessä, niin niin mä aattelin, että muutkin, ku se tuotiin se lehti sinne alalle, mejjän lepohuoneessa semmonen iso kahvihuone, meillä yhteinen kuka halus niin sai tulla (TYTTÖ yrittää keskeyttää koko ajan ja näyttää jotain)

Toinen yksinhuoltajanainen sanoo jopa radion kuuntelun häiritsevän perheasioiden hoitoa. Hän vetoaa työttömyyden takaiseen työ- ja perhekiireisiin, että ei ole tilannut sanomalehteä aikoinaan. Tapa jatkui vuodesta toiseen:

T: Olet sanonut, että ei ole aikaa lukea ja luen äidin luona.

H: Joskus äidin luona, äiti asuu tossa aika lähellä jos mä käyn siellä mä luen, mutta aikonaan kun minä olin töissä minä olin hyvin paljon ilta-vuorossa niin, pienet lapset että mä jos minä sain aamulla pikkusen pitempään nukuttua, yleensähan *Keskisuomalainen* luetaan aamulla, ei minulla niinku jääny siihen aikaa, tietysti joskus sitten pysty kattoon töissä. **Sitt se on siitä niinku jääny ja tavallaan on vieläkin** ett, että kyllä sitä lasten kanssa on, iso huusholli, ett kyllä minä sen jätän niinku,

tilaamatta, tietysti nyt on tää työttömyystilanne ett ei mulla ois varaa ees.

...

T: Mistäs se johtuu että (sinulla) ei ole radioo?

H: Se on kans aikonaan sitä ett ei ollu mää katsoin että ei oo aikaa, että se oli hirveen kiire aamupäivät ja päivät hoitaa asioita, lasten kanssa, ett mää aattelin että se häiritsee mua. Mä jään pian kuunteleen (nauraa) ja jää hommat tekemättä. Se on vauhilla tehtävä kotityöt aina että, ja sitt se on jääny ett en minä sitä halua.

Nuoremmat vaikuttavat enemmän median monikäyttäjiltä. He surffailevat sujuvasti välineestä toiseen ja pystyvät noukkimaan haluamansa tiedot nopeastikin aamulla heti herättyään kahvipöydässä. Lukemisesta ei tehdä aina kuitenkaan intensiivistä tapahtumaa, johon keskityttäisiin tietyksi ajaksi. Tässä tämä selvitys ilmentääkin mielestäni hyvin sukupolvien eroja:

H: Meillä on semmonen rytmi oikeestaan että puoli seittemän soi kello, ja vähän tietysti, laiskuudesta tai viitseliäisyydestä niinkun riippuen kyll mä pyrin aamulla lehen niinku selaamaan läpi.

T: Se on sitten *Hesari*?

H: Niin Hesari mä niin kun selaan sanotaan ett mä pyrin ett mä katon sen niinku läpi mä en tosiaankaan kerkiä aamulla niinku lukemaan mutt selaan sen, ja sitten kun mä katon niin mulla on yleensä telk-kari auki, se että mä katon, jostain syystä mä en niinku ole oppinut esimerkiks lukemaan *säättietoja* sanomalehdestä se on mulle semmonen asia mielummin katon televisiosta sen ja nyt varsinkin kun se on aamulla mahdollista niin jotenkin niin sen takia oikeestaan yleensä avaan ja tuommosen nopeen uutiskatsauksen semmosen niinkun nopeen telkkarista mutta sanomalehti sitten yleensä kun mä tuun kotiin sitten mulla on enemmän aikaa, ja sillan miä käyn niinku uuestaan läpi ja, sillan luen myös sitten sen.

T: Käyksää sen läpi samalla aikaa, kun sää juot kahvia tai...

H: ...sy...

T: ...syöt...

H: ...juu kyllä kahvin tässä näin tässä (ruokapöydällä) on hyvä tilaa niin tässähän on hyvä levittää.

T: Joo. Se televisio menee aika lailla ohi sitten aamulla?

H: Se menee ohi kyllä ett en minä niinku ei kyllä oo aikaa jäähä jotain esimerkiks kattomaan tai jos sieltä tulis tai tulee jotain niinku siellä näyttää olevan jotain haastatteluja tai tämmöstä en mää niitä niinku koskaan niinku, ei siihen yksinkertaisesti koskaan riitä aika.

Nuori kotiäiti paljastaa puheessaan, että mies hallitsee televisiovalintoja, vaikka sattumanvaraisesti seurataan

T: Laitatko sää radion sitte päälle (aamulla kun herää) tai television päälle?

H: Noo en viikonloppusin joskus laitetaan.

T: Televisio?

H: Niin jos mieskin herää samaan aikaan niin radio, no telkkari yleensä.

T: No entäs jos sä oot itekses?

H: No jos itekseni mää oon niin kyllä täällä on hiljasta (naurahtaa), mutta en minä sitä joskus kuuntelen radioo sitten vähän mutta nyt en oo kun tuo vauva on ollu.

T: Se on *Radio Jyväskylä* niin onko siellä jotain suosikkiohjelmiä?

H: No eiii oikeestaan, se on ollu auki, en minä sieltä mitään erityistä.

T: Mitä te katotte aamulla telkkarista?

H: No mitä sieltä tulee (naurahtaa), miellä näkyy tuossa nuo taivaskanaavat mies kattelee niitä enimmäkseen.

T: Minkä tyyppistä?

H: Ihan mitä vaan sieltä tulee.

Nuori on mitä ilmeisemmin ahkera ilmoitusten seuraaja, koska hän hakee jatkuvasti uusia elämyksiä, tapahtumia, harrastuksia tai työtä, uutta opiskelupaikkaa ja asuntoa:

T: Mitä sä luet *Hesarista* ku sä luet Hesaria?

H: (mietti) kaikki ne, mainokset ja ilmoitukset ja, missä mitäkin tapahtuu jos mää oon siellä (Helsingissä kaverin luona) päin ja, sitte ku, on niitä kouluilmoituksia taikka työpaikkajuttuja, samoja suurinpiirtein ku *Keskisuomalaisesta*.

Ystävät korostuvat

Monen ei-tilaajan kohdalla huomaa, että perustelevat itselleen ja haastattelijalle tulevansa tiedollisesti toimeen ilman sanomalehteä. Usein korostetaan sosiaalista ystäväverkostoa, joka palvelee tiedon ja myös elämysten lähteenä. Tieto esimerkiksi kaupungin tapahtumista ongitaan ystäväpiiriltä:

H: ...ja päädyttiin sitten tuohon niinku *Helsingin Sanomiin* että paikallisjuttua sitt tulee mää oon oikeestaan ollu aika kiitollinen tästä onks tää nyt mikä tää on *Suur-Jyväskylä lehtikö* se nyt tulee....

T: ...joo...

H: ...musta se on oikeestaan aika mainoksiahan se on tietysti täynnä enkä miä siitä oikeestaan mutta sieltä miä niinkun kaivan sitten tämmöstä justiin tapahtumia ja tämmöstä ett musta se on ollu niinku ihan tai miä oon tykänny siitä se on ihan hyvä että se tulee, ett ehkä se ei oo ihan riittävä mutta ööö mutta kuitenkin kyllä siinä nyt jonkun verran on sitä ja sitten mun siskon kautta justinsa (yskäsy) tähän musiikkiin liittyen hän niinku tietää sitten kaikki konserttihommat ja muut tämmöset tarkemmin ett hänen kauttaan sitten aina....

T: ...ett hän suosittelee....

H: ...niin hän sitten hoitaa sen tiedotuspuolen sitten siinä ett...

T: Sä luet *Jylkkäriä (Jyväskylän ylioppilaslehti)*, minkälainen lehti se on?

H: Se on semmonen, nopeasti läpiselattava, siitä poimii sitten ittee koskettavat lähinnä ilmoitusluontoiset asiat, on siinä jotakin ihan hauskoja juttuja joskus.

T: Mistä sä saat muuten tapahtumatietoja?

H: No aika paljo ku mä liikun tuolla oon töissä ravintoloissa ja mulla on paljon tuttuja ja nään niitä niin lähinnä silleen puskaradion kautta.

T: Mistä nää tutut on tullu, onko ne opiskeluaikana syntyneet?

H: Joo ja työn kautta.

Yksin elävä nainen vakuuttelee, että ei ole tietopaisiossa, vaikei tilaakaan sanomalehteä:

H: No tota, kyllähän tossahan on ninku sii-*Suur-Jyväskylän lehdessä* siinähän on ensinnistäänkin jos on jotain tapahtumia ja. Sitten tässä mulla on semmonen tuttavapiiri että puskaradio toimii (naurahtaa) aika hyvin joku on aina kuullu jostakin.

T: Joo.

H: ja aika paljon tämmösellä toisaalta niinku satunnaisesti mutta kuitenkin että, kyllä sitä tietoo tulee.

Myös käytännön elämään liittyvä ilmoitustieto korvataan ystävöverkostolla. Huomattavaa on, että nainen ei edes luota lehti-ilmoituksiin tietolähteenä. Hän kokee mainokset jopa epäluotettavina. Luottamus löytyy sosiaalisista suhteista, tiedonkulkuun suusta-suuhun menetelmällä:

T: Et ole autoon tarvinnut etsiä lehestä tietoja, jotain korjaus tai bensatarjousia tai muuta, rengastarjousia?

H: No ei, kyllä mä ne puhelinluettelosta (naurahtaa) käytän jos ei oo sillai että, tutun, sekin melkein menee tutun kautta, jonkun, kyselen pojilta töissä tai jostakin, olikin justiin tässä huollossa yks tosta naapurista otti sen, lupas katastaa sen (naurahtaa) että enempi se menee sitä kautta. (Hiljaisuus) Ne on vähän semmosia noin, lehestä noi tarjoukset ja noi mitä yleensä vaan on, sitt näyttää niin kauheen hienolta ja suurelta ja halvalta ja (naurahtaa) mutt sitt ku meet sinne kysymään se käytännössä ei kuitenkaan oo sitten niin että, ei ne mun mielestä niinku, kyllä *se on niinku vaan sitä mainontaa*.

T: Saako autoista tietoa, ootteko seurannu sanomalehdistä vai jostakin muusta?

H: No kyllä mies seuraa aika tiiviisti.

T: Ilmotuksia?

H: Joo.

T: *Keskisuomalaisesta?*

H: Joo Keskisuomalaisesta, no ei se silleen, mitä nyt tuolla kuulee,

kavereilta.

T: Miten sä haet sen (auton, Honda Civic vm. 89) huoltoapaikan, käytätkö siinä lehteä?

H: No oikeestaan mä käytän puhelinluettelon keltasia sivuja siinä kyllä että mä soittelen eri paikkoihin, mulla on kyllä nyt vakiintunut periaatesa semmonen, paikka missä mä on käynyt, pikkupaikka tossa Tellervonkadulla, mutt sitt tota toi *Veho* lähettää mulle tietenkin semmosia huoltopakettitarjouksia mä oon nää tarjoukset mä oikeestaan käytän mitä tulee niinku, Veholta tulee tällästä *asiakaspostia*.

Haastateltavien joukosta löytyy myös yksi henkilö, joka korostaa perinteistä kirjettä vuorovai-
kutusvälineenä:

T: Onko sulla jotain harrastuksia tällä hetkellä?

H: No ei kyllä, en mä koskaan yleensä harrastanu silleen että mä oisin mennä johonkin mitä nyt pihalla liikun, sitten kirjottelen aika paljon kirjeitä.

T: Kirjotat kirjeitä?

H: Yyh.

T: Kelle?

H: Noo, semmonen kouluajan kaveri tuola *Tikkakoskella* me aika paljon kirjotellaan, sitten ihan ympäri Suomee, aika paljon kirjotan nytten kun aina kerkee, mutta sekin on vähän aina jäänyt sitten ku on.

T: Minkälaisia asioita, elämän kuulumisia?

H: Yyh, ihan semmosia arkipäivän asioita, mitä tapahtuu ja.

Myös tärkeissä ostopäätöksissä luotetaan ystäväverkostoon:

T: No miten sä oot ostanu asunnon, käytitkö sää siinä vaiheessa paljon lehtiä, etitkö niinku lehen kautta asuntoa?

H: Ei tää tuli tuota, tää oli semmonen juttu mä olin sitä niinku, niinku suunnitellu jo tota noin paljo aikasemmin, mä yhen työkaverin kanssa juttelin ja se sano että tähän rakennetaan ja mä sanoin että aijaa että, sitten mä rupesin ottaan siitä enempi selvää ja sitten mä tuln ostaneeksi.

Lopulta tiedotusvälineet jäävät paljolti viihteen ja rentoutumisen välineeksi. Uutiset koetaan saavan helposti radiosta:

T: Voiksää ite määritellä haetko sää tietoa vai viihdettä, ajankulua sanomalehdistä ja tiedotusvälineistä?

H: No tuota (mietti) joo kyllä mä, nii noo, viihdettä (naurahtaa) aika paljon tietysti työn vastapainoks mutta...

T: ...niin...

H: ...kyllä tietookin, mutta sitt mää kuuntelen radioo jonkin verran, mun kuitenkin nii, se on niinku töissäkin siellä kuitenkin mahdollista varsinkin välillä pääsee hyvinkin sillai kuuntelee sitten kotonakin voi sanoa että mää, kuuntelen radiosta aika paljon tulee niitä uutisia niitähän tulee niinku niinku aina.

Tiedonhankinnassa ja seurusteluvälineenä kännykkä. Lomakkeeseen vastanneista 26 ilmoitti yhteystiedoissaan käsipuhelimen numeron. Heistä suurin osa eli 20 oli alle 30-vuotiaita. Viisi kuului ikäryhmään 31-40 vuotta sekä ainoastaan yksi kännykän omistaja oli yli 40-vuotias.

4.5. Keskisuomalaisen tuotokuva

Tutkimuksen lomakekyselyosuudessa sain ennakkoviitteitä Keskisuomalaisen imagosta, kun tiedustelin ei-tilaajilta perusteluja sille, miksi he eivät tilaa Keskisuomalaista.

Huhtasuon alueen vastauksissa kärkeen nousi taloudellinen syy, mikä selittynee paljolti työttömyydellä. Lähes puolet ympäröi kohdan “ei ole rahaa”. Monet kiersivät renkaan myös kohdan “luen muualla” ympärille. Yleisimmät paikat ovat työpaikka tai ystävä, sukulainen ja kirjasto. Lehteä siis halutaan seurata tai ainakin vähintään vilkaista, vaikkei sitä kotiin tilatakaan. Tästä kertoo myös alhainen vastausprosentti kohdassa “lehti ei vastaa odotuksia, eikä kiinnosta”.

H: Siellä (työpaikalla) luen, meillä on semmonen lukusali, ennenkun, kahville lähen nii mä käyn vilasemassa. Siellähän sais lukee mitä vaan. *Helsingin Sanomista* lähtien *Aamulehteen* kaikki *Savon Sanomat*, kaikki tulee kun siellä on asuntola.

T: Onko se yleensä *Keskisuomalainen* aina?

H: On.

T: Mitä asioita sinä siitä luet sitten?

H: (miettii) oikeestaan niinku selaan sillai kaikki, mutta en tarkkaan, ett kaikki ne pienet mitä on siinä ni luen ne otsikot, mitä on nyt nykyään ne pienet.

Keskustassa sen sijaan useampi kokee Keskisuomalaisen epäkiinnostavana tai lehti ei vastaa heidän odotuksiaan (30,3 %). Neljännes keskustan ei-tilaajista selittää Keskisuomalaisen tilaamattomuuden myös toisella lehdellä eli Helsingin Sanomilla (katso taulukko 15).

Taulukko 15. Perustelut Keskisuomalaisen tilaamattomuudelle

Perustelu	Huhtasuo	ydinkeskusta
tulee toinen sanomalehti	3,8 %	24,2 %
ei ole aikaa lukea	6,0 %	0,0 %
luen muualla	36,4 %	24,2 %
lehti ei vastaa odotuksia, eikä kiinnosta	6,0 %	18,2 %
ei ole rahaa	41,8 %	30,3 %
muu syy	6,0 %	3,1 %
YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %
n (lukumäärä)	98	22

Lomakekyselyssä kysyttiin myös muita imagoon liittyviä kysymyksiä. Avoimeen kysymykseen *Millainen sanomalehti Keskisuomalainen mielestäsi on?* yleisimmät vastaukset olivat “ihan hyvä”, “jokseenkin mielenkiintoinen sisältö”, “kattava”, “ilmoittaa hyvin paikkakunnan uutiset”, “paikkakunnan lehti”. *Mitä muutoksia toivoisit lehden sisältöön?* -kysymys keräsi suhteellisen vähän mitään vastauksia. Harvat esimerkit olivat tyyliin “seksi uutiset pois”, “horoskoopin” tai “onko pakko olla niin paljon urheilua?”. Normaalialtuntuvat olevan monet moitteet sisällöstä tai “liikaa urheilua”-tyyppiset maininnat. Lukijaa saattavat ärsyttää pienetkin asiat, otsikot tai jotkut pakinoitsijat lehdessä:

H: Tästä lehestä (*Keskisuomalaisesta*) vielä nii, musta se oli jotenkin, se oli aika törkee juttu, että, se että messias (*Saku*) *Koivu* vai mikä se oli, musta se oli (naurahtaa) jotenkin aika mauton, mauton juttu.

T: Saku Koivu?

H: Niin ku se tuli että, se tuli pelastamaan kato Suomen (NHL:stä jääkiekon H-kisoihin Suomeen keväällä 1997)

T: Lehet kirjotti että...

H: ...no mun mielestä se oli just Keskisuomalainen, messias Koivu tulee.

T: Jaa että sää et tykänny siitä?

H: No mun mielestä se oli mauton (naurahtaa), jotenkin semmonen että, jotenkin se ei sopinu (naurahtaa), mulle tuli niinku itelle heti että voi luojan tähän.

T: Onko sulla muita tällöisiä asioita ollu mitkä on tökkiny?

H: No kyllähän niitä aina mutt ei nyt tuu mieleen, ois pitänyt kirjottaa paperille (nauraa) nyt olis ollu antaa sulle listan että, mitä siellä niinku on että, mutt on niitä joskus semmosia tietysti, semmosia mun mielestä vähän, epäonnistuneita (naurahtaa) otsikoita, että tulee jo heti että no niin antaa olla ja käännän (nauraa) sivua heti että en viitti edes perehtyä, ku, tietysti jokuhan saattaa olla siitä samasta ni ihan innossaan taas että.

Kuitenkin vastaavasti aikaan vetoava toinen yksinhuoltajanainen tekee ristikoita. Onko aika siis vain pintasyy, veruke sille, että sanomalehteä ei todellakaan ole opittu eikä haluta lukea? Lehti ei ole lunastanut paikkaa naisten sydämissä:

T: No mitä sitten tulee tehtyä ku työpäivä loppuu?

H: Käyn kaupassa, laitan ruokaa ja lepään, joskus mää on kova tekeen ristikoita. Mulla on tossa aina, ristikko (naurahtaa), tai mun poika tuo, tai jos mä käyn niillä siellä Lahessa ni, niille tulee *Seura*-lehti, niissä on hyviä ristikoita, niin mä teen ristikoita.

Vaikka ei-tilaajat eivät tilaa Keski-suomalaista, kokevat monet, että he kaipaavat lehteä (katkso taulukko 16). Moni lukeekin päivittäin lehden ystävien luona, työpaikalla tai muualla julkisessa paikassa. Usein lehdestä haetaan jotain tiettyä osaa. Nuori seuraa jonkun verran teatteria, kirjoja ja kulttuuria Keski-suomalaisesta:

T: Joo, sä tykkäät lukea. Olet merkinnyt tänne että kaipaavat kulttuuri- ja taidejuttuja. Onks nää niitä kirjajuttuja.

H: Joo, ja sitt jos on nää niinku *Jyväskylän kaupunginteatterin* just näytelmistä tai jonkun *Huoneteatterin* tai yleensäkin niistä arvosteluaja niin niitä on kiva. Ku mä aika paljon käyn kattomassa.

Yleistä on, että ei-tilaajat harmittelevat paitsiota tapahtumatiedoista:

T: Mistä sä saat tietoja elokuvista?

H: No mä katon tosta *Suur-Jyväskylän lehestä* oikeestaan että siitä, se onkii yks tota justa *Keski-suomalaisen* hyvä puoli että jos se tulis niin tietäs aina nämä, nämä elokuvat esimerkiks ja kaiken maailman muut huvit, ett ne joutuu sitten vähän jostain käyä, niinku mistä nyt sattuu Keski-suomalaisen eteensä jossain baarissa tai jossain kattomassa. Nehän on semmoset oikeestaan mitkä nyt on vähän paitsiossa kun ei tuu Keski-suomalaista.

Taulukko 16. Mitä kaivataan, kun Keski-suomalaisista ei tule? (Luvut kertovat mainintojen määrät, joita kullekin "kaipauskohteelle" kertyi).

JUTTUTYYPPH TAI OSIO	HUHTASUO	YDINKESKUSTA
paikallisuutisia	52	13
kotimaan uutisia	40	8
ulkomaan uutisia	25	7
politiikan juttuja	7	2
talousjuttuja	11	1
tv- ja radiotietoja	46	11
urheilutuloksia ja -uutisia	27	9
pelivihjeitä	5	1
kulttuuri- ja taidejuttuja	15	6
asia- ja taustajuttuja	17	4
henkilöhaastatteluja	15	3
sarjakuvia	12	7
tapahtumatietoja	35	12
pikkuilmoituksia	26	4
ilmoituksia	36	8
kuolinilmoituksia	11	1
muuta	1	2
MAININTOJA	381	89
YHTEENSÄ		

Perusteellinen selitys tapahtumien ohimeneisyydestä tulee myös puheliaalta eteläsavolaisnaiselta. Hän myöntää, että olisi voinut välttää tilanteen, jos kotiin tulisi Keski-suomalainen :

H: Sillon (kun on kaivannut Keski-suomalaisista) sanotaan se yleensä tullu siinä vaiheessa ku joku tapahtuma meni jo ... kissanäyttely viime syksynä se oli vielä *kissanäyttely* kaiken hyvän lisäksi ... miä olisin halunnu käyä siellä kissanäyttelyssä miä näin sen mainoksen joskus ennen sitä kissanäyttelyä tuolla jossakin ilmoitustaululla jossakin en muista missä ja sitten tota sitt mä huomasin viikkoa sen jälkeen että se meni, ja mä oon varma siitä että jos mulle **Keski-suomalainen** tullu niin siitä ois ollu varmasti juttua siellä miä oisin varmasti muistanu sen eli se meni se tuli semmonen että no niin taas ois ollu, ja sitt yks juttu *elokuvat*, se on musta semmonen niinku ... suunnilleen ett se ett tommoset niinku nuo *elokuvat*, yyh, no sitten jostakin *näyttelystä* mahdollisesti että kyllä minä sitä sillä tavalla just jos miä rupeen ettimään jotain esimerkiksi jos viikonloppua jos suunnittelee ett nyt ois aikaa mennä niin sillon harmittelee että mistäs tietäs taikka mistäs näkis....

Lähes kaikki ei-tilaajat pyrkivät ensi alkuun perustelemaan tulevansa toimeen ilman lehti-

ilmoituksia tai paikallisia lehti uutisia. Kysyttäessä paljastuu kuitenkin asioita, joista haastatellut tietävät olleensa tietämättömiä ilman lehteä. Mies perustelee, että ilmoitusten takia ei tarvitse lehteä, mutta harmittelee sitten kuitenkin erästä asiaa, joka itse asiassa tuli esille lehden jutussa:

T: Joo, entäs sitten nämä ostokset, siihen ette tartte mitään ilmoituksia tai mainoksia?

H: Kyllä mää tässä eilen just katottiin kun tippu taas mainosköntti tohon jos se ei lähemms kiloo painanu niin, kyllä siitä sen kun lukee niin kyllä kaikki niinku tarjoukset ollaan oltu ihan selvillä ja sitten tippuuhan nuita ihan jatkuvasti tippuu kaikkee mainoksia, ett kyllä niinku kaikki tarjoukset ollaan oltu ihan selvillä että, niihen takia ei tuota niin ole jääty mistään paitsi ainut nyt oli vähän harmitti se, se oli niinku paikallistietoo mikä jäi näistä puhelin, puhelin me myytin tuo puhelin Keski-Suomen (*Keski-Suomen Puhelimen*) ne osakkeet, niistä on ollu tietoo *Keskisuomalaisessa* joka mua sitten kaiveli ett mä en tienny sitä, mutt sitt senkin sain korvin kuulla Keskisuomalaisella oli ollu siitä että ne maksetaan sillon tiistaina maksetaan takasin, se on nyt ollu yks semmonen selekee, se mua kiinnosti ett millon ne rahat tulee se oli yli kolmetonna tuli meillekin, se oli semmonen mikä jäi paikallisesti paikallisuutinen mikä jäi vähän niinku ohi korvien.

Sanomalehden luonne; nuori ei-tilaajanainen lähiöstä kirjoittaa kaipaavansa (Hänelle tulee Toinen Vaihtoehto -lehti sekä Tieteen Kuvalehti): “Ilmoitusta sittä, että pallo on yhä radallaan ilman suurempia katastrofeja”. Toinen nuori ilmoittaa asian näin “Olis jotain jolla aloittaa aamu”.

“Lehti ei selitä mitä oikeesti tapahtu”

Omakohtaiset kokemukset olla itse lehdessä esillä uutisen tai jutun lähteenä ovat erittäin harvinaisia. Nuori nainen oli “päässyt” uutiseen, kun jäi pyörällä auton alle. Uutinen vahvisti naisen käsitystä, että hänen eniten lukemansa jutut eivät kerro kuin pintapuolisesti todellisesta tapahtumasta. Miksi lehti ei kerro, mitä todella tapahtui. Tai miksi jutut eivät kerro “todellisista” tapahtumista:

H: Noo, olin just siinä onnettomuuessa, tai semmosessa, mä ajoin pyörällä auton alle.

T: Joo ja siitä oli juttu (*Keskisuomalaisessa*).

H: Joo.

T: No miltä se juttu tuntu sitten?

- H: Ihan tavallisella semmosella pienellä pykätty.
- T: Oliko, oliko siinä tiedot oikein?
- H: (Miettii hetken) Eii, siinä ihan kaikkea.
- T: Oliko se sun mielestä huonosti tehty tai sillee että se oli puutteellinen?
- H: Joo, mu-no ne on aina, *ei siinä selitetä silleen niinku mitä oikeestaan on tapahtunut, vähän vaan laitetaan, sinne päin.*
- T: Että pitäs olla tarkemmin.
- H: Niin, mä-niitä lukee siis se on niinku ainaski myyh no kaikista mitä mä tiiän. Niin ensimmäiseks justa kahtoo ne sieltä Keski-suomalaisesta. Kaikki semmoset mitä on tapahtunut.
- T: Muistatko onko puhuttu (sukulaisissa kylässä), että lehessä luki sitä ja...?
- H: ...ollaan, ollaan.
- T: Minkälaisia asioita ne on?
- H: Jotakin jos on, vaikka sanotaan että, muka että verot alenee tai, tai ruoka halpenee, tämmöisiä tai siellä on tapahtunu semmosta kauheeta ja, niinku tämmöisiä ihan tämmöisiä tavallisia. Ja sitten yks että, kuka on kuollu jos joku on kuollu, tuttu kuollu, ei mikään nyt tartte, että perheessä tunnetaan se, että ehkä se on tää aika semmosta. Tänään viimeks töissä (huokaisee), kun työkaverin, pojan sukulainen nii, kolmen lapsen isä nii, palo siihen autoon siellä *Kesälahella*.
- T: Missä, Kesälahella?
- H: Niin, eilisen päivän lehessä se oli juttu.
- T: Oliko siitä juttu?
- H: Oli siitä pieni juttu, mutta me ei löyetty sitä *Keski-suomalaisesta* se oli niin pienellä, nii katottiin *Hesarista*. Tämmöset niinku. Kolme pientä lasta, sii-siis, Ville sano että, kahesta vuoesta alaspäin elikkä vauva varmaan jäi, syntyvä syntynyt vauva, koska yheksän kuukautta raskausai-ka nii senhän melkein tietää että. Eikö oo aika järkyttävää?
- T: Minkälainen tapaus se sitten oli?
- H: En tiiä mutta tupa-tupakasta sytty auto palamaan ja, ja ja palo tää auto ja vieressä palo toinenkin auto. Aika sitten varmaan, saahaan ajan kanssa tietää sitten ku saa selville.
- ...
- H: ...ja ja tämmönen tuli meille mieleen. Ett eikö oo aika kamalia tommoset jutut.
- T: Joo.
- H: Mutt se oli niin pienellä kaks ihmistä etittiin me ei löyetty Keski-suomalaisesta, ett kyllä vois nyt kyllä olla vähän isommalla.

Tietämättömyys lehdestä

Muualta Jyväskylään muuttaneiden puheessa näkyy tietämättämyys Keski-suomalaisesta. Lehden imago ja tuotemerkki on hämärä. Käsitykset tuntuvat ohuilta ja perustuvat joihinkin

pieniin yksityiskohtiin, aikaisempaan hataraan kosketukseen tai jopa ennakkoluuloihin, ei todelliseen ja syvään lehden tuntemukseen.

T: Olikos tää *Jyväskylän*, paikallinen maakuntalehti tuttu aikaisemmin?

H: Yyh-oon, sillä tavalla että isovanhemmille jotka asuvat *Hankasalmella* sitä kautta *Keskisuomalainen* on mulle niinku sillä tavalla tuttu lehti, tai en minä nyt voi sanoa että tuttu tai sillä tavalla sanotaan sitä on tullut joskus luettua.

T: Onko siellä tämmönen niinku mummola, ett sää ott käyny siellä....

H: Mummola kyllä...

T: Hankasalmella...

H: Kyllä Hankasalmella. Et sinne on tullu aina *Keskisuomalainen*.

Usein tilausratkaisun valtakunnanlehteen ohjaa tilanne, jossa sitoutuminen paikkakuntaan on löysä:

H: ...joo se tulee niin ett mä niinku laskin että ett tietinkin mä saan niinku enemmän siinä ja voi olla että en ehkä tienny sitten *Keskisuomalaisesta* tarpeeks ja jotenkin sitt mä kaipasin, toisaalta niinku mietettiin sitä että ehkä siitä sais enemmän niinku paikallista tietoa toisaalta mutta toisaalta mutta kyllä meillä niinku paino vaakakupissa enemmän se että se ois tämmönen koko maata koskeva juttu ja sitte just että siinä tulee siinä on työpaikat kyllä ne niinku paino vaakakupissa sitte paljo enemmän. Ja päädyttiin sitten tuohon niinku *Helsingin Sanomiin* että paikallisjuttua sitt tulee mää oon oikeestaan ollu aika kiitollinen tästä onks tää nyt mikä tää on *Suur-Jyväskylä lehtikö* se nyt tulee....

Toisaalta lehti vaikuttaa etäiseltä myös Jyväskylässä lapsuutensa asuneillekin:

T: Mitä sää nyt luet *Keskisuomalaisesta* mieluiten?

H: Kyllä mää varmaan ne kotimaan uutiset silleen luen tarkemmin, ulkomaa sivut mää luen silleen aika ja ne kulttuurit menen yli.

T: Joo, entäs urheilu?

H: Eii mää sitä lue jos ei silleen oo ollu mittään, kiinnostavaa.

T: Entäs talous-juttuja?

H: Eeeh (mutisee) mää niistä tiijä, hyvin sillee, mulla menee varmaan yli (naurahtaa).

Hämäryyttä lehdestä paljastaa se, että ei-tilaajien on vaikea yhtäkkiä keskustella lehden sisällöstä:

T: No onko *Keskisuomalaisesta* jääny tai jostain muusta sanomalehestä mieleen semmosia juttuja mitkä tulee tarkkaan luettua?

H: (mieltii) Niin *Keskisuomalaisesta*?

T: Niin tai sitten muusta sanomalehestä.

H: (mieltii) Nii oikeestaan niinku, siis tarkotat ihan niinku sanomalehtiä.

- T: Niin.
- H: Mää oikees-tarkotatko nuita ilmaislehtiä?
- T: Niin, ihan sanomalehtiä.
- H: Joo. Ai ett mikä niissä?
- T: Yyhm.
- H: Erityisesti?
- T: Niin.
- H: (mieltii) No ehkä, jos on jotain jostakin ihmisestä kiinnostavaa.
- T: Semmonen henkilöhaastattelu?
- H: Niin, ja sitten tota niin niin semmonen ihminen että kiinnostaa vähän tietää että, minkälainen se on ja mikä sen tausta on, niin sellaset, mää on huomannu ite semmoset kiinnostaa.
- T: Ett ihmiset ihmiset kiinnostaa?
- H: Niin. Niin. Mutt kyll se huomaa muuten ikä ikä niinku tai kun ikää tulee niin eri tavalla muuttuu se, se niinku valikoivaks tulee. Ett ei oo niin, että ennen ku oli kiinnostu niin siitä ei ookaan enää niin kiinnostunu ku ikää tulee.
- T: Minkälaisia asioita ne on?
- H: (mieltii)
- T: Mistä oli nuorempana enemmän kiinnostunu?
- H: Ootappas nyt äkkiä taas (mieltii), niinku esimerkiks perheestä, perhejutuista.

Nuorella sisällöstä nousee esiin kärkeen sarjakuvat, vasta kysymyksellä ohjaamalla haastattelutava muistaa lehden kevyen osaston:

- T: Mikä siellä (*Keskisuomalaisessa*) oli niinkun semmosta hauskinda, siinä lehdessä?
- H: Sarjakuvat.
- T: Yym. Ooksä lukenut sitä *Pulssi*-osastoa, tieksä sen?
- H: Joo, oon mä joskus sitäkin, on sekin ihan hyvä.

Hataraa sanomalehtisuhdetta kuvastaa myös vastaukset, kun kysytään toiveita sisällön kehittämisestä. Nuorella työttömällä päällimmäiseksi toiveeksi saattaa nousta vaikkapa horoskooppi:

- T: Sä sanot, että tuo *Keski-Suomen Viikkolehti* on aika tärkeä. Tuleeko se teille?
- H: Joo tulee.
- T: Yym, joo.
- H: Siinä on horoskooppi ja ristik....
- T: ...ai siinä on horoskooppi?
- H: Joo.
- T: Pitäskö sun mielestä *Keskisuomalaisessa* olla horoskooppi?
- H: Pitäs. Ees kerran viikossa, jos ei joka, joka päivä. *Iltalehden* on aina

horoskooppi, joka päivä.

Ei-tilaajat eivät liitä Keski-suomalaista mitenkään vahvasti asuinalueensa tapahtumista kertovaksi tiedotusvälineeksi. Toisaalta muutamat katsovat, että ”Pupuhuhta-juttujen” ei tarvitse kuuluakaan Keski-suomalaiseen. Ehkä taustalla vaikuttavat negatiiviset ”puukotusuutiset”, joihin monet viittaavat puheessaan, ja joiden juttujen sitten ymmärretään pelkästään olevan.

T: Pitäskö sun mielestä olla niinku enemmän tältä, tältä alueelta *Pupuhuhdasta* ja täältä juttuja jossakin *Keski-suomalaisessakin*?

H: No eiii, se on ihan hyvä ku tulee se *Huhtasuon lehtikin* se on ihan tarpeeks, sitten joskus on näissä, mitä ne o, jyvaskyläläisessä (*Suur-Jyvaskylän lehti*) ja näissä, ei mun mielestä Keski-suomalaiseen voi niinku erityisemmin painottaa minkään alueen, sittehän se ois ihan tyhmää.

T: Yym.

H: Kuitenkin tällänen yleinen lehti.

T: Miten tää *Keski-suomalainen* sun mielestä liittyy tähän alueeseen?

H: Niin tää lehti?

T: Niin.

H: Tähän ihan tähän, Kangasvuore-*Kangaslammille*?

T: Niin.

H: (mieltii) No kyllä siinä tietoa tietoa on täältäkin päin sitte jos.

T: Onko sun mielestä paljon tai liian vähän, pitäskö olla enemmän?

H: Ei mun mielestä ehkä enemmän, koska sitte on nää paikalliset, näähän minä ne tapahtumat täältä läheltä, tulee muullalaila, tai sitten niinku tämä joku tämmönen lappu, nyt kun tänään tuo *Huhtasuo*-tapahtuma niin, kyllä musta riittää. Ja sitten *Jyvaskylän lehessä* on yleensä kaikkee tuommosia tapahtumia mitä missäkin on.

Jonkinlainen ennakkoluulo lehden imagosta on myös käsitys lehtien samanlaisuudesta. Työtön mies väittää lehtien muuttuvan samalla tavalla ”kopioiduksi”:

T: Onko se (*Keski-suomalainen*) kun sinä oot sitä tilannu aikoinaan pitkään (koko aikuisikänsä) niin onko se sinun mielestä muuttunu mitenkä se lehti?

H: (Huokaisee) No onhan se muuttunu justiin siihen tullu näitä tämmösiä kaikkee artikkeleita ja sehän viikkoliitteet. Sehän on ollu joskus vallon kuiva lehti. On, mutta nehän on muuttunu kaikki samaan suuntaan että, jos lukkee *Savon Sanomia* tai jotain muita niin nehän on ihan samanlaisia.

T: Yym.

H: Samassa järjestyksessä kopioitu, mutta on ne silleen.

Nuori, pääosin elämyksiä mediasta hakeva työtön nainen ei yhtäkkiä osaa sanoa, mitä tietoa olisi löytänyt lehdestä. Hän ei ehkä sitä edes haakaan, mutta muistaa tai myöntää autettaessa, että on hakenut ruokaohjeita. Tietopuolen liittää myös kouluun ja koulutehtäviin:

T: Ooksä saanut koskaan tota lehdestä niinku jotain mielenkiintoista tietoa itelles?

H: (mieltii) hmmm, ai siis sanomalehdestä?

T: Niin, sä äsken sanoit että äiti hankki esimerkiksi ruokaohjeita (*Keskisuomalaisesta*).

H: Joo. Niin. Niin mäkin oon joskus.

T: Ruokaohjeita?

H: Yym, jos siinä ei siinä aina, mutta emmä tiijä onks siinä aina, mutta ainaski joskus oli aina. Sitten (yskäsy) mitä. No jos on vaikka tehnyt ku kouluun piti tehdä aika usein jotain arvosteluita. Sitt siinä oli yleensä niitä arvosteluita valmiiks niin osas vaan kattoo että miten niitä tehään.

Lehti tuntuu hintaansa nähden hepposalta tuotteelta ja sitä verrataan Helsingin Sanomiin. Käsitelyssä korostuukin hinta-laatu -suhde, jota Keskisuomalaisen kannalta pidetään heikompana Helsingin Sanomiin verrattuna. Keskisuomalaisen "ohueen" imagoon liitetään myös paikallislehtimäisyys:

H: Mut se (*Keskisuomalainen*) on mun mielestä jotenkin, silleen niinku vert-vertaa esimerkiksi tohon *Helsingin Sanomiin* niin se on paljon, semmonen vajaan tai se on et siinä ei oo niin paljo asiaa.

H: No se on semmonen tai sanotaan kun sillon kun me lehteä ruvettiin tilaamaan ja verrattiin sitten hintaa ja ja tuota. Tänne kun tultiin ja meillehän ei tosiaan lehteä tullut luonnollisesti tuonne *Pietariin* ... ja tänne tultiin niin miä olin niinku sitä mieltä että lehti täytyy tulla ja mietettiin sitten että kumpi otetaan, niin jotenkin vaan sitten ää en tiijä mikä mulla siihen *Keskisuomalaiseen* jotenkin tai siis miä katoin niinku jotenkin mulle tuli semmonen olo että ne on hinnaltaan kuitenkin, tuo on päällä nyt (sipisee ja näyttää nauhuria) mutta muistan vaan tälleen miet-tineeni...

T: ...kerro vaan oma käsitykses...

H: ...että että hinta oli mun mielestä niinku suhteessa jotenki, tai miä koin että miä saan sillä rahalla jotenkin paljon vähemmän ku mitä kun minä tilaan *Helsingin Sanomat* ja mitä minä sillä sitten saan, ja laskin että tulee *Kuukausiliite*, laskin että mä saan niinku yhen lehe siinä kuukauessa aina niinku ilmaseks tai nyt ilmaseks mutta siinä mukana, ja sitt tulee tää *Ny-onko* se *Nyt-liite* mikä aina perjantaisin....

T: ...Nyt joo se on Nyt...

...

T: Ooksä tutustunut siihen (*Keskisuomalaiseen*) minkälainen suhde sulla on Keskisuomalaiseen ja ooksä jossakin lukenut sitä?

H: Kirjastossa joskus hirmu harvoin kun käyn tuossa niin saatan poiketa ja kattoo, esimerkiks just jos tämmösiä tilanteita että mää työpaikkoja on vaan jäänyt jokin juttu että käympä kattomasta Keskisuomalaisesta työpaikat, tämmönen saattaa tulla ja sitten selaan yleensä selaan hyvin harvoin jään ninku mittään lukemaan ja joskus on saanut sitten tuolla kulkiessa näitä ilmas tai näitä näytenumeroita sitte että, ne on sitten katottu mutta hyvin semmonen ehkä se on siinäkin että on vähän semmosta ennakkoluuloa omalla tavallaan että kokee että *Hesari* on ylitse muiden mutta (mieltii) vähän semmonen niinkun mulla tuolla *Mikkelissä* ku minä käyn niin minä katon *Länsi-Savo* siinä se on jotenkin niin kauheen semmonen pieni ja siinä on hirveen vähän lu-ehkä mulla on niinku Keskisuomalaiseen jotenkin semmonen voi sanoa että tässäkin tietoo ei oo vaan se on tämmönen luulo....

T: ...niin...

H: ... aika pitkälle. Miusta jotenkin miä vaan luulen että se samanlainen ku se Länsi-Savo siellä jotenkin niinku menny semmoseks mitättömäks ett sie ett muuta jaksaa katella kuin sitä omaa seutua ehkä se tarkoituskin on semmonen sitä omaa seutua vaan siellä.

T: Niin.

H: Mää jotenkin tästä (näyttää Helsingin Sanomia pöydällä) saa tää on kuitenkin laajempi täällä on kaikkeen niinku tähän omaan alaan muun muassa liittyviä juttuja on tässä lehdessä.

T: Sä vaihdoit siinä vaiheessa (muutti syksyllä 1995 kimppa-kaksiosta yksin asumaan yksiöön) *Helsingin Sanomiin*, minkä takia?

H: Koska mää en oikein tykkää *Keskisuomalaisesta* ja mun mielestä *rahalle saa paremman vastineen tilaamalla, Hesarin*.

T: Joo. Minkä takia sä et tykkää siitä?

H: No ehkä se jotkuu pitkälti siitäkin koska mä en koe olevani vielä kovin keskisuomalainen, niin mua ei kiinnosta sitten ne paikalliset jutut niin paljon ja sitten tota, (huokaisee) Keskisuomalainen on jotenkin tyyliään semmonen (mieltii) jotenkin se vaa vähän töksähtää mulle, se on enemmän semmonen *paikallislehen tyylinen* ku verrattuna esimerkiks *Kaleva*.

T: Niin miten sä vertaat Kalevaan sitä?

H: Kalevassa on enemmän semmosia laajempia artikkeleita ja, ja mielipidekirjotuksia kaikkia semmosia, ja (huokaisee) tai jotenkin semmosta vähän yleisempää asiaa ei pelkästään, pelkästään tän alueen tai sen alueen asiaa. Mutta ehkä sekin on niin tottumi-tottumuskymsymys että.

Etäisestä suhteesta kertoo se, että lehden nostamista puheenaiheista puhutaan harvoin.

Keskusteluun osallistuminen edellyttää ainakin tietoa ja asioiden seuraamista:

T: Liittykö jutteluun (kaveripiiriin kanssa), puhutteko paljon tiedotusväli-

neistä tai siis siitä mitä tiedotusvälineissä on?

H: No ei ehkä (mieltii) no se vähän riippuu kaverista, on pari semmosta jotka on niinku kiinnostuneita silleen, maailman asioista ja sitten on osa semmosia joita ei kiinnosta höykäsen pölähtävää, ja tota, ehkä työpaikalla on enemmänkin semmonen jossain kahvipöytäkeskustelussa siellä niinku päivittäin puhutaan mitä nyt on maailmalla tapahtunu mitä on niinku ehkä aamulla lehdessä tai edellisenä päivänä lehdestä lukenu.

T: Miten paljon te puhuttu sanomalehdistä tai televisiosta tuttavien kesken, että mitä siellä on kerrottu?

H: No se veli (*Helsingistä*) nimenomaan on kyllä kova keskustelemaan (naurahtaa) näistä aiheista, ei taho pysyä perässä.

T: Näistä ajankohtasista aiheista?

H: Joo, näistä *EU*:sta ja mistä millonkin, kyllä, se ite niin kauheesti seuraa näitä, sillä on aikaa kun se on yksinäinen, että tuota sitten tietysti jostain paikallisista tapahtumista ystäväpiirissä, mitä nyt jotain, niin sitten tietysti ammatillisesti jos on jotakin niin sitten näistä kirjoituksista työkavereitten ja samalla alalla olevien kanssa, jos on yleisön osastolla nyt oli *Keskisuomalaisessa* tää pienkoti-keskustelu kävi kuumana, näistä tietysti.

Lehden “puhujat” tuntuvat ei-tilaajista vierailta. Vain yeisönosasto koetaan paikaksi, jossa tavalliset ihmiset saavat kertoa mielipiteitään. Ehkä tekstin sisältö ja esitystapa vastaavat myös enemmän “tavallista” puhekieltä. Samoin sieltä nousevat aiheet:

T: Muistatko siitä *Keskisuomalaisesta* jotain juttuja tai jotain tiettyjä toimittajia mitä siellä on mielenkiintosa. Mitä tullee aina katottua? Tai mikä on kiinnostavaa?

H: No yleisön osastohan on kiinnostava aina, silleen. Ku se on silleen ett siinä on paljon kaikkee ihan, tavallisen ihmisen, enimmäkseen tavallisen ihmisen mielipiteitä. Niin sitä niinku kattoo että , silleen niinku vertaisekseen (mieltii).

Harvoin omasta elämästä

Edellisessä paljastuu se, että varsinaisista lehtijutuista löytyy vähän omaan elämään liittyvää. Jyväskylässä asuneellakin ne artikkelit ovat satunnaisia. Mielenkiintoista, että jutun aihe liittyy henkilöön, jos joku kiinnostava juttu muistuu mieleen:

T: Ootko lukenut semmosia juttuja (*Keskisuomalaisesta*) missä ois ollu tuttuja tai mikä ois koskettanu sua, henkilökohtasesti, tai oot tuntenu jonkun sieltä tai?

H: Oo mää joskus, urheilusivulta lukenu ku mää oon ollu sen *Sirviön*

Riikan kanssa samassa koulussa. Oli yläasteella yhtä aikaa rippikoulussa mutta en mää sitä tunne silleen. On joskus kulttuurisivulla voinu olla kun mun sisko esiintyy laulaa aika paljon jotain semmosia.

T: Missä se laulaa?

H: Se laulaa ihan semmosessa koulun kuorossa. Mutta ei nekkään varmaan monesti oo ollu.

Vähän tuntuu olevan myös juttuja, jotka liittyisivät nuoren äidin keskeiseen elämänsisältöön

T: No onko tuota kun teille on tullu lapsi niin, ootko huomannu että oot luku semmosia juttuja sanomalehdestä?

H: No totta kai tietenkin kaikki semmoset mikä niinku, mutta ei nyt hirveesti oo tainu olla.

Jos kerrotaan jostain tutuista asioista, ovat nekin arvailtavissa, kuten nuori työtön kertoo:

T: Jaa. Tuota, mitä sä mieluimmin esimerkiksi sanomalehdestä just *Keskisuomalaisesta* niin mitä sä sieltä luet?

H: Sarjakuvat ja sitten kun siinä on se onko se kulttuurisivut tai siinä on kaikkia juttuja, sitten elokuvat ja mitä siinä nyt on menojuuttuja ja työmaakunnamarkkinat vai mitkä ne oli. Kuolinilmoitukset katoin aina läpi. Ja sitten noita onnettomuuksia, mitä jos joku oli puukottanut jotain tai sellaista pientä...

T: ..ne oli mielenkiintoisia..

H: ..oo o (tauco) ku aika ussein siellä oli niinku jostain tutuista (häivähähdys naurahdusta).

T: Joo. Tiesiksää, ku niissähän ei yleensä nimiä oo?

H: Joo. Tiesin. Tai sitten jos siellä luki että jotain jyväskyläläinen tai jotain jyväskyläläisiä kaks 18-vuotiasta, sieltä ja sieltä päin niin se on helppo arvata ett se on joku, jonka täältä päin sillon tietää.

Lehden tekijöihin ei-tilaajien suhteet vaikuttavat etäisiltä, vaikka Keskisuomalainen muiden lehtien tapaan on lisännyt juttuihin kirjoittajan nimen. Kirjoittajia on pyritty tuomaan lähemmäksi lukijoita kolumnipalstoilla, jotka on varustettu tuttavallisen rennoilla ja epämuodollisilla valokuvilla..

T: Onko ketään semmosia toimittajia tai pakinoitsijoita, ketä sää tavallaan niinku tunnet ja heti luet sen, *Keskisuomalaisessa* tai jossain muussa lehessä?

H: No semmonen mulle tulee mieleen, en mää muista just määrätysti ketään mutt, must se on ihan mielenkiintosta lukee näitä, arvosteluita näitä *ohjelma-arvosteluja*, niitä minusta on mukava niinku lukea ett, mitä ne sanoo ja mä niinku vertaan omaan mielipiteeseen ollaanko yhtään, samoilla linjoilla että, joku tämmönen mua niinku kiinnostaa.

T: Joo o, muistaksää ketään niinku nimeltä?

H: No tää (*Mikael Fräntihän*) on ja (*Jorma Heinonen*) ja, ja sitten tota, (*Jukka Kajavaha*) on.

T: *Hesarissa*.

H: Niin on, että kyllä mä niitä.

T: Onko sulla jääny mieleen jotain ketään niistä toimittajista siinä (tau-ko)

H: ...ei...

T: ...*Keskisuomalaisessa*, sun mielestä.

H: En mä kato niitä.

T: Niin, et ketään pakinoitsijoita muista?

H: Ei.

Jos lehtien sivuilta pyydetään mainitsemaan tuttuja, nousee esiin monella joku paikallinen julkkis, joka kiinnostaa tai johon on ollut kosketus jollakin tavalla omakohtaisesti:

T: Löytyykö jotain muita, tuttuja ihmisiä (*Keskisuomalaisesta*)?

H: No joo, kyllä sieltä aina joitakin, joitakin.

T: Lueksää semmoset sitten aina?

H: No, joo kyllä niitä enempi, ilman muuta. Noo esimerkiks tää naapuri tää, Rovankerä mikä ajaa (naurahtaa) rallia ni,

T: *Harri Rovankerä*?

H: Niin, nii tota....

T: ...se asuu tässä?

H: Se asuu tässä joo, niin tota noin nii, no tietysti ku on oppinu sillai siihen tutustumaan, tutustunu nii, tottahan sitä nyt vaikken mä nyt mikään kauheen autourheilu oonha mä aina kuunnelu voittaako joku, (*Mika Häkkinen*) tai miten sillä menee tai (*Mika Salolla*), vastaavaa kyllä mä nyt sen verran kuuntelen mutta niinku kyllä sen huomaa että eri tavalla siihen suhtautuu nyt kun tuntee ihmisen.

T: Se tulee luettua tai huomaa heti sen?

H: Niin, niin eri tavalla sitten vielä. :

On toisiakin esimerkkejä:

T: Onko sinulla ollu lehdessä tuttuja tai tutuista juttuja?

H: No onhan siellä aina nyt joskus tietysti. No *Keskisuomalaisessa* on ollu meidän äitin taidearvostelu, muutamaan kertaa se on tämmöissä yhteisnäyttelyissä ollu siitä on ollu juttu.

T: Ooksää oikein hakenu sitt sen jutun?

H: Joo kyllä ja sain luvan leikata semmosen, vanhuksen (jota käynyt hoitamassa kotipalvelussa) lehdestä. Ja sitten oli tässä kun tuommonen, tyttö, tuommonen koulukaveri, ammuttiin Ristikivessä.

T: Missä?

H: Siellä *Ristikivessä* kun oli tämä, kolmenkymmentäyksi-vuotiaan

naishenkilön ampuminen niin hän oli se, tää henkilö, niin siitähän on nyt jälkeensä, ollu muutama kirjoitus jotka mää oon kyllä nähny että.

Mielenkiintoista on sinkkunaisen epäily tietoja kohtaan ilmoituksissa sekä jutuissakin. Elävä elämä on toista kuin jutuissa:

H: Siis näitä selvännäkijä ja ennustaja ties mitä tarot-korteista, lehessä-hän ne niinku niitä ilmottaa.

T: Joo, kyllä.

H: Niin tuota, kyllä mun mielestä ne on niin mielettömän kalliita ja, mää jotenkin en niinku luota siihen mitä siinä, kenen se niinku on, että ne ihmiset olis niinku välttämättä se, se, jos sitten jos minä johonkin tämmöseen otan yhteyttä niin mää lähen niinku sitten,

T: Paikanpäälle?

H: Mää lähen niin ja, muita, muita tietolähteitä kautta sitten. Että mää en välttämättä sillai usko aina että se mikä se siellä sanotaan että mä meen sinne, mää aina kyseenalaistan sen kuitenkin. Ainakin määrättyissä asioissa.

T: Minkä tyyppisissä?

H: No tota (miettiin) no esimerkiks just näissä...

T: ...ilmoituksissa...

H: ...näissä ilmoituksissa näissä tämmösissä, niissä, ja sitt sen verran niistä puukkojutuista (naurahtaa), että, joskus ku on ollu tilanne ollu pieni niinku tarina ku on tapahtunu joku,

T: Täällä päin?

H: Niin, on tosiaan jonkun kautta on tieny sen joka on ollu sillai niin lähellä sitä, sitte ku sen, lehestä lukee ihan mielenkiintolla että ku on kuulu että jaha mitäs ne kirjottaa nii se ei välttämättä niinku (mietti)

T: Piä paikkaansa?

H: Niin tai on, niinku *aika paljo niinku, muuttuu* siinä ku.

T: Millä tavalla se on muuttunu?

H: No sitä on, no en mä tiijä onko se nyt sinänsä ratkasevasti ett se kellekkään mitään meinää mutt kuitenkin sillai, no (naurahtaa) miksei sitten voi kirjottaa niinku...

T: ...suoraan siitä miten se oli?

H: Niin sillailla että. Vai onko se sitten kirjoituskirjoituksellisista syistä että, että se täytyy kirjottaa johonkin muotoon.

Maakunnallisuus ja poliittisuus

Nuori liikkuva poikamies kehuu Helsingin Sanomia omia ajatuskantoja lähellä olevaksi ja väittää sitä "liberaaliksi neutraaliksi lehdeksi". Keskisuomalaisen poliittiset jutut hän kokee sen sijaan "paljon värittyneemmiksi". Hän ei kuitenkaan kykene perustelemaan väitettään kovin vakuuttuneesti. Puheesta paljastuu "kuulemma"-tason tietoa:

T: Sun mielestä *Keskisuomalainen* on poliittinen lehti?

H: No kyllä se pikkasen niinku menis, se ei oo päässy siitä keskustalaisesta, viittastaan vaikka se on varmaan yrittäny, kuuulemma mutta tota, mutta kyll se ihan selvästi, sehän voihan tietysti olla, tämmöstä niinkun yltiö-keskisuomalaisuuttaki että siinä niinkun sitte, se on niin niin vahvasti keskisuomalainen että siinä tulee jo sitten tää maakunnan semmomen, sävy niin tiukasti esille mutta tota enmää tiijä kun mää en oikeesti oo niin hirveesti kotiutunut tänne *Jyväskylään* ni, että varmaan en loppuelämäni asu täällä niin jotenkin mä koen sen vieraammaksi silleen että.

...

T: Missä se sun mielestä näkyy siinä (Keskisuomalaisessa) se, poliittisuus?

H: No, pääkirjotuksissa (mieltii) tämmösenä, no pääkirjotusjutut tietysti ja sitten tietysti tässä sisäpolitiikan kirjottamisessa niin siinähan se tietysti näkyy jonkin verran.

T: Yyhm.

H: Onhan sielläkin erilaisia toimittajia ihan selvästi huomaa, mutt kyllähän ne nyt varmaan jonkunlaista linjaa vetää siinä.

Edellisistä vastauksista näkyy myös hyvin yleinen ei-tilaajien käsitys, että Keskisuomalainen sitoutuu maakuntaan, johon muualta muuttaneena ei katsota kuuluvan. Lisäksi mielenkiintoista on, että puhuja kytkee keskustalaisuuden ja “yltiö-keskisuomalaisuuden” lähelle toisiinsa. Poliittinen ristiriita tilaajan maailmankatsomuksen ja lehden perinteisen linjan välillä vaikuttaa siis edelleen. Lehti edustaa hänelle “väärää” poliittista aatetta, mikä on kulttuurinen käsitys, joka puolestaan muuttuu hitaasti.

T: Onko siellä semmosia, mitkä niinku etenkin ärsyttää tai semmosia, jotka on hyviä?

H: Nooh (mieltii) etenkin ne ärsyttää justinsa nää, tämmöset pikkukuntien korostettu asema tossa *Keskisuomalaisessa*, jos siellä tosiaan jostain *Pyлкönmäestä* kirjoitetaan sivukaupalla *Pupuhuhdasta* vois kirjoittaa, tää on kymmenen kertaa suurempi kuin Pyлкönmäki täällä asuu kolmetuhatta ihmistä, täältä lukee sitten jotain leheessä ett Pupuhuhdassa on puukotettu melkein joku, nää on sellasia juttuja tai jotain mitättömiä niinku suht-suhteessa kirjoitetaan aivan älyttömästi näistä olemattomista kunnista, että mitä niinku on nää tämmöset *Kinnulat* ja *Kivijärvet* tämmöset nää, kun *Huhtasuossa* asuu kakstoistatuhatta ihmistä eli se isompi kun kaikki muut pohjosen Keski-Suomen kunnat yhteensä suurinpiirtein yhteensä, siitä saat lukee sitten jostain sieltä, jotain pikkutapahtumia (mutinaa) ostettu lehmä sun muuta (naurua) että ne on ne on niinku ruvennu ärsyttää sitten. Ei, mää tietysti ku ammattiyhistysliikkeessä oon ni keskustalaista ajatusta siinä leheessä on aika paljo ja, sitä mää en nyt henkilökohtasesti kauheesti oikeesti arvosta. Tahtoo olla vähän sellasta ristiriitasta juttua sitten, niinku omien ajatusten kanssa.

...

T: Joo. Entäs muuteen nää, sen sisältö ne jutut?

H: No ne on ne jutut vähän tahtoo olla mulle että mä en oikein jotenkin tuossa ay-liikkeessä kun on nin, se iskee se jutut vähän semmosen...

...

H. Mutta ei sillä merkitystä silleen kokonaisuudessa että, että (mieltii) no, miten mää nyt sanosin, on vähän niinku ajatukset muuttunu tuon ay-liikkeen kautta, että en välttämättä. Haluaisin semmosta lehteä, että se kirjottas vähän vähän toisella, ehkä liian liian sitoutunut keskustalaisuuteen se, sen näkee sieltä tosiaankin kun lukee että muitakin lehtiä niin kyllä se kilpailee Etelä-Pohjanmaan ykköslehen *Ilkan* ja, ja tuota niin *Kainuun Sanomien* kanssa sikakepulaisuuden (naurahtaa) ykköslehtenä että, joku *Kalevakin* mikä on *Oulussa* nii, se on muistaakseni oonkohan minä vää-tiijä minkä puolueen lehti, se kirjottaa yllättävän hyvää ja *Turun Sanomat* oon, mää seuraan niitä lehtiä nykyään tuolla töissä.

Työtön mies ei sen sijaan pidä poliittisuutta ratkaisevana - ei suuntaan eikä toiseen:

T: Onko *Keskisuomalainen* sun mielestä poliittinen lehti?

H: Siihen minä en oikein osaa sanoa mitään, minä seuraan politiikkaa äärettömän vähän. Ett olokoon se puoli sanomata (nauraa).

T: Niin, mutta miten sää ite koet sen?

H: No en mää koe sitä kauheen poliittisena.

T: Että et sen takia et vierasta sitä?

H: En ei se ole syy, ei kumpaankaan että tilaisin sen takia tai että en tilaisin sen takia.

Toisaalta jollekin nuorelle kotiäidille (vaikka onkin yliopilas) politiikka on vierasta. Hän kokee kysymyksen jonkinlaisena tietokilpailu-kysymyksenä, johon hänen pitäisi osata vastata:

T: Onko *Keskisuomalainen* sun mielestä poliittinen lehti?

H: Ohho mikä kysymys (huokaisee) hoj hoj mää en oo kovin hyvä politiikassa.

T: Seuraaksää politiikkaa?

H: En (nauraa). Onkohan se sitten ei se varmaan oo ei siinä mun mielestä ainakaan niinku liikaa niitä oo niitä juttuja, tai että mää oisin niinku huomannu mutta mää en niinku kattelekaan. Ei se nyt varmasti.

Vähän sanomalehtiä lukenut nainen ymmärtää kysymyksen poliittisten juttujen tai sivujen määrällä:

T: Onko *Keskisuomalainen* sun mielestä poliittinen lehti?

H: Ehkä ei täysin mutta onhan siinä aika paljon politiikkaa (nauraa ja mutisee) onhan siinä muitakin sivuja urheilusivut...

T: ...mitä?

H: ...ett urheilusivut ynnä muut.

T: Entäs tämä Keskisuomalaisen linja, onko se sun mielestä poliittinen?

H: Emmää oo semmosta mitenkää (naurahtaa ja mutisee).

Nuori yliopisto-opiskelijanainen ymmärtää lehden linjan paikallisuutena ja kytkee sen lehden levikkialueeseen. Nainen on syntynyt Pattijoelta, jossa hän lapsuudenkotonaan luki Kalevaa. Ennen Jyväskylään muuttoa hän ehti opiskella vuoden Seinäjoella ammattikorkeakoulussa, joten vertailupohjaa löytyy myös Pohjanmaan valtalehdistä:

T: Mikä sun mielestä on, *Keskisuomalaisen* linja?

H: Linja (mieltii) kyllähän se pyrkii olemaan sillä tavalla yleislehti mutt, mutt se on hirveen voimakkaasti semmonen paikallislehen siis semmonen että, mun mielestä se on suunnattu niin paikallisille keskisuomalaisille ihmisille.

T: No mikäs on *Kalevan* linja?

H: Öö kai se on suurinpiirtein se sama mutt mun mielestä se on vähän laajempi ote siinä niinkö tuleeko se onko sillä laajempi, se se levikkialue, ajatteleeko se sitä en tiijä sitte sitä, mun mielestä siinä on jotenkin semmonen vähän.

T: Entäs *Ilkka*?

H: Tota Ilkka, no se on kans paikallislehen tyylinen kauheen.

Voimakkaasti tässä kaupunkilaisten ei-tilaajien haastattelussa nousee esille myös se, että vierastetaan pikkukuntien uutisia, jotka koetaan täysin turhiksi omalta kannalta. Toisaalta on ristiriitaista, että yhtä lailla Helsingin Sanomissa on paljon "pikkukuntien" uutisia, jotka eivät kosketa Helsingin Sanomia, mutta silti sitä lehteä tilataan. Nuori mies oli seurannut entisen avovaimonsa kotiseudulla käydessä Savon Sanomia ja vertaa sitä Keskisuomalaiseen ja Helsingin Sanomiin, jota hän tilaa:

T: Minkälainen lehti se (*Savon Sanomat*) oli?

H: No siinä on taas kans yks, yks ihan semmonen niinku voi sanoa että *Keskisuomalaisen* kopio kyllä että hyvin paljon semmosia, semmosia niinku samaa linjaa hirveen paljon samanlainen ja tota, ja tota tota, sitten vielä tämmösistä niinku maakuntalehdistä niin, niissä on niin paljon tämmösiä niinku, se ehkä eniten häiritsee mua koska, siinä kerrotaan monta sivua ensinnäkin urheilua, ei kiinnosta yhtään, sitt on monta sivua niinku näitten naapurikuntien mitä on nyt tässä Keski-Suomen alueella jotain *Pihtipudasta* sun muuta, jolla minä en niinku tee yhtään mitään (naurahtaa) sitten uutisilla, niin ne on yli puolet lehestä semmosta mitä ei niinku oikein tarvi, sen takia kun *Helsingin Sanomissa* on ehkä enemmän maanlaajusesti siinä on paljon, hyvin paljon sitä muuta lukemista että siinä nyt ei ehkä haittaa se.

PH: ..mä luen paljon muitakin lehtiä töissä kun näkee sinne tulee irto-kappaleita niin niin, se ei oo kyllä ollu mikään syy jättää tilaamatta sitä mää on verranu sitä mää oon jotenkin kyllästyny siihen *Keskisuomalaiseen*, leht-kirjottamiseen.

T: Mikä siinä on?

H: Että se se on niinku se on hiukan aika voimakkaasti keskusta-puoluelainen lehti vaikka se sitout...

T: ...sua tökkii se sitten?

H: Ei se, se sinänsä, sitten, on yks tekijä varmaan se, mutt yks suurin tekijä on se että tuota niin siinä on ne jutut mun mielestä korostetusti kirjoitetaan tosta maakunnasta noista pienistä pahanpäiväsistä kylistä, niin mää en viitti oikein lukee semmosia jos joku *Kinnulan* palokunta viettää satavuotisjuhlia siitä on puolen artik-puolen sivun, puolen auke-man sivun juttu, herra Jumala mää ei ei todellakaan kiinnosta se, mää sitt oon tosiaan siirtynykin näihin iltapäivälehtiin, ne on niinku yleistasoisesti valtakunnallisia juttuja.

Ei-tilaajat liittävät lehden siis erittäin usein maaseutuun. Akateeminen nainen muistaa lehden mummolastaan, ja tehdastyöläinen tuhahtelee lehteä "juntiksi":

T: Minkälainen se suhde on tai on ollu siellä mummolassa *Keskisuomalaiseen*?

H: Musta se on kuulunut siihen, se jot....

T: ...ooksä siellä lukenut sitä?

H: ...sitt-ky kyllä joo aika vähän minä oon nyt siellä viime vuosina käyny mutta kyllä sitä kun minä oon siellä käyny tulee sitä katottua mutta jotenkin se on sillä tavalla että mummola on maalla mulle.

T: Yyh.

H: *Hankasalmella* pieni maatila, ja se on ollu mulle niinku maalla ja must se Keskisuomalainen joskus muist-tässä rupee miettimään niin se jotenkin se liittyy siihen maaseutuun, silloin, että nyt se on tietysti muuttunut mutta silloin jotenkin niinku maaseudun lehti, semmonen jotenkin, ja sitt se oli ihan eri prantillä, mun mielestä, niinku kirjasin tällä.

T: Joo.

H: Semmonen mulla on jääny must tai sanotaan vertailukohe oli tää *Länsi-Savo* ne oli ihan erilaiset lehet, niinku ulkonäyllisesti.

T: Minkälainen lehti *Keskisuomalainen* sun mielestä on?

H: Mää en oo oikein tykänny se on kaikkia mun periaatteita vastaan. Vähän semmonen juntti, maalaisten lehti semmonen maalaisten asenne että, ay-liikettä kohtaan ja jotain niinku.

T: Miten se sillä ilmenee sun mielestä?

H: Kyllä sen näkee jos on joku, tilanne päällä tehtaalla (*Kankaan pape-ritehtaalla*) niin, kyllä ne vetää niin työmiehen vastasesti että. Ja yleensä-kin se on tämä, mää en tykkää (miettii) se on jotenkin, kulttuuri-vastanen että, vähän semmosta tangokulttuuria koko semmosta juttia. Pilapiirtäjä on sitten älytön, niinku aseinteiltaan että.

T: Mikä niissä asenteissa tökkii?

H: No se ajattelee niinku tuolla peräkylän, isäntä, ihan saman tavalla vaikka sen nyt pitäis olla, se nyt ei oo yhtään kaupunkilaisten lehti.

Myös nuorten ei-tilaajien mielessä Keskisuomalainen vaikuttaa hieman pieneltä ja vanhahtavalta sanomalehdeltä. Lahdessa aikaisemmin asunut nuori mies vertaa lehteä Etelä-Suomen Sanomiin:

H: No tuota (mieltii) ne on tietysti *Etelä-Suomen Sanomat* on aika paljon varmaan voi verrata just tähän *Keskisuomalaiseen* että, että tuota tuota, no Etelä-Suomen Sanomat on vähän isompi lehti mun mielestä niinkun enemmän enemmän sivuja ainakin ja tota (mieltii) ehkä siinä oli vähän semmonen nuorekkaampi ote tässä Etelä-Suomen Sanomissa kun tässä Keskisuomalaisessa, jotenkin, oikeestaan ka hyvä lehti oli Etelä-Suomen Sanomat.

T: Onks *Keskisuomalainen* sun mielestä vanhanaikainen?

H: Oo.

T: Millä tavalla?

H: Em mä tiijä, sillee että, ne ei voi koskaa laittaa mitään, meheviä juttuja silleen. Ei ne nyt ehkä niinku välttämättä sanomalehteen kuuluka mutta vois ne vähän piristää sitä.

T: No miten sitä (Keskisuomalaista) vois parantaa?

H: Enemmän, asiaa ja ei aina niin jäykkää juttuja, kattos vähän niinku, että, niinku aikakin menee eteenpäin eikä ollaa enää silleen, ei sen tarvii olla niin jäykkää vaikka se on sanomalehti.

Samainen nuori nainen on muutamia vuosia sitten vielä lukenut tiiviisti nuorten ihmissuhdelehtiä. Hän muistaa Keskisuomalaaisesta nuorten teematabloidin:

T: Tuliko teille muita lehtiä (lapsuuden) kotiin?

H: Yyhm. *Seiska* tuli ennen. Mut sitten mulle tuli *Me kaks* ja mun pikkusiskolle *Sinä & Minä*.

T: Me kaks on semmonen, se on niinku aikakauslehti.

H: Yy-nuorten lehti.

T: Niin nuorten lehti, joo. Ooksä lukenut koskaan sitä *Keskisuomalaisen Sykettä*?

H: Aina.

T: Aina.

H: Joo.

T: Niin et se on mielenkiintoinen.

H: Joo se on ihan paras Keskisuomalaisessa. Mut se sais tulla useemmin se lehti niinku se Syke-lehti kuin kerran kuussa.

T: Niin. Siinä on paljon tämmösiä nuorten juttuja.

H: On. No sen mä luin kyllä aina, kun mä asuin tuolla porukoitten (äitinsä ja hänen miehensä) luona.

Osassa haastatteluista nousee esille käsitys, että *Keskisuomalainen* seurustelee valtaeliitin kanssa ja palvelee vain heidän näkemyksiään. Lehdeltä odotetaan kriittisempää suhtautumista vallankäyttäjii kohtaan:

T: Miten sää oot sanonu tässä (lomakekyselyssä), että *Keskisuomalainen* palvelee Keski-Suomen vallanpitäjien mielipiteitä, mitä tällä tarkotat?

H: No sitä että mä oon niinku huomannu että täällä on semmonen aikamoinen mafia kyllä tässä, kunnallispolitiikassa että tota täällä on semmonen tietty piiri, ihan selvästi että joita sitten tää lehti myötäilee aika aika hyvin silleen, että tuota, minä oon saanu tämmösen käsityksen.

T: Ketä ne on?

H: No kyllähän se voi sanoa että, täällä on tietysti kolmesta suuresta puolueesta ihan varmasti semmoset äijät jepet mitkä on tossa, tuossa talossa (näyttää kaupungintaloo), täällä on yritysilmapiirissäkin niin semmonen, tietynlainen blokki joka niinku hirveen paljon säätelee just tätä tää on hyvin, pienissä käsissä tää valta tässä *Jyväskylän* seudulla että.

T: Pitäskö sen lehden olla kriittisempi näitä kohtaan?

H: No, tietysti jos aihetta on niin kyllä miun mielestä pitäis olla, kriittisempi, että tota, näin.

Tehdastyöläinen väittää myös, että lehti edustaa vain omistajia ja maanviljelijöitä:

T: Kenen asiaa tuo *Keskisuomalainen* ajaa sun mielestä? Mikä sen linja on?

H: Se on mun mielestä joku tommonen, metsänomistajien ja maanviljelijöitten, aika selekeesti.

Onko lehti myös hyvin miehinen tuote? Eläkkeellä kaupungin keskustassa vuokralla asuva leskirouva toteaa, että "mies sen aina tilasi". Kun mies kuoli, nainen jäi leskeksi ja lopetti tilauksen. Lehdestä luopumistaan hän perustelee rahanpuutteella. Vanhemmilla ihmisille *Keskisuomalainen* ja yleensäkin tietovoittoiset tiedotusvälineet näyttävät olevankin miehinen tuote. Väitettä vahvistaa kotipalvelussa työskentelevän apuhoitajan kommentti, että "miehet varsinkin tykkää puhua" ajankohtaisista asioista:

T: Kun käyt siellä vanhusten luona, puhutaanko siellä tiedotusvälineistä?

H: No jos on asiakas semmonen teräväpäinen niin kyllähän sen kanssa voi sitten puhua. Tällä hetkellä ne on nyt (naurahtaa) ei ne oo oikein tässä päivässä enää mutta, ne jotka on tietysti niitten kanssa pyritään keskustelemaan että pysyis paremmin niinku mukana, tässä maailman menossa, kyllä mä ainakin yritän, niillä ois vähän käsitystä. Mutta aika

harvat enää kykenee siihen valitettavasti. Miehet varsinkin yleensä tykkää puhua näistä tällöistä. Ajankohtaisista asioista.

Kolmilapsisen, keski-ikäisen avioparin kohdalla taas näkyy, että äiti ottaa lapset, mutta tavaroista sanomalehti jää nimenomaan isälle. Eron hetkellä nainen luopui Keskisuomalaisesta ja tilasi tilalle Valitut Palat.

H: Joo *Valitut Palat* on mulle tullu yheksänyks vuodesta lähtien, muistaakseen mä silloin syksyllä (oli eronnut, ostanut asunnon ja muuttanut) yheksänyks.

T: Joo loppuko se silloin se *Keskisuomalaisen* tilaus just ku muutitte tähän?

H: Joo joo se tuli sinne entisen kotiin tohon rivi-rivitaloon tuli. Se jäi sinne niinku mun mies jäi siihen sitten.

4.6. Keskisuomalaisen tilaaminen

Edellä todettiin, että sanomalehti ymmärretään kodin yleisimpiin "tavaroihin" kuten televisio, radio tai videot. Lehti tilataan tai sen tilaamista ainakin harkitaan yhtä lailla, kun asuntoon ostetaan samaan aikaan verhoja tai kattolamppuja. Nuoren työttömän naisen ensimmäinen sanomalehtitilaus liittyy tilanteeseen, jolloin hän muutti omaan asuntoonsa:

T: Se *Keskisuomalaisen* tilaus niin, missä vaiheessa sä tilasit sen ensimmäisen kerran?

H: No mä olin tuolla, Citarissa (*Citymarketissa* Keljossa) ostoksilla, ja sit siinä on se Keskisuomalaisen...niin niin, mä asuin silloin vielä Keltinmäessä.

T: Joo.

H: Siellä (Keljossa) käytiin ja sitt mä olin just muuttamassa *Kangaslammille*. Se näytti sitä, tai puhu siitä tarjouksesta sitt mä tilasin sen tuonne Kangaslammille.

T: Se oli jokin lyhempi tilaus.

H: Joo se oli semmonen, määräaikais-aikais mikäähän se nyt (naurahtaa).

T: Määräaikainen tilaus.

H: Niin justiin.

Tilaus saattaa olla siis kuin ostoshetken mielijohde. Päätökseen vaikuttaa sen hetkinen mieliala, elämäntilanne tai jokin ajankohtainen tapahtuma, kuten urheilukisat saattaa antaa impulssin tilata lehti Yksin asuvan, mutta vakiintumattoman naisen elämään kuuluu ennalta-arvaamattomuus:

T: Sää oot tilannu sillon tällön *Hesaria* ja, ja *Keskisuomalainenkin* on tullu välillä niin tota, mihin se on aina niinku liittyny minkä takia sää oot tilannu?

H: No yleensä ne soittaa niin ahkeraan että tota, ni sitteku mulla on semmonen päivä ja hetki että joo että nytte (nauraa) mää on myönteinen sillä hetkellä niin, ehkä mä sitt sen tilaan, tai saattaa olla että jotkut, kisat tai tapahtuma, kyllä joku urheilukisakin voi joskus vaikuttaa että mää sen otaan.

T: Saa seurata.

H: Niin, että kyllä mää tykkään sillai kattoo urheilua kuitenkin vaikka en mä sillai sitä maininnut, että joku semmonen saattaa olla siinä, vaikuttimena.

Nuorella tilaamiseen ja lehden kanssa asioimiseen saattaa kuitenkin liittyä epävarmuutta ja epäselvyyttä, kuinka toimia, jos esimerkiksi jakelu ei omasta mielestä toimi:

T: Minkälainen tää oli tää tää *Keskisuomalaisen* tilaus?

H: Se oli ihan muuten hyvä ku minä asuin tuossa *Kangaslammella* ennen, niin se oli kiva aina sitt lukee ennen kouluun lähtöö tai muuten. Sitt mä muutin tähän näin, niin mä en tiijä onko tässä jotain tässä näissä lehenjakajissa vik-vikaa ja, se tuli ehkä noin kerran viikossa *Keskisuomalainen* vaikka se ...taas päätty sitten.

T: Jaa jaa.

H: Eikä auttanut, vaikka minä monta kertaa soitin sinne *Keskisuomalaiseen*.

T: Siis se jakelu ei toiminut?

H: Ei. Joskus viikonloppusin tuli tai sitt ei. Viikolla tosi harvoin. En mä sitt tiijä ett ku en mä ymmärrä ku ei kukaankaa varmaa oo lehteekää ottanut ku mä aina valvoin siihen asti loppuvaiheessa ett tuleeks se, mu ei se tullu.

Nuori radikaali puolestaan teki jo 70-luvulla valinnan, eikä ole koskaan tilannut *Keskisuomalaista*, vaikka lapsuudenkotiin se tulee:

T: Missä vaiheessa muutit (lapsuuden) kotoa (*Väinönkadulla*, jonne tuli vain *Keskisuomalainen*) pois ?

H: Joskus seitkytluvun alussa.

T: Muistatko tilasitko ite silloin mitä lehteä?

H: Kyllä mää *Hesarin* taisin tilata sillon.

T: Mistä lähtien tuo *Tiedonantaja* on tullu?

H: Se on tullu silleen. Välillä ollu poissa, välillä tilannu uuestaan, mielialasta riippuen. Se öö, se tulee yleensä aina, pari vuotta kerrallaan ja sitten saattaa olla paussia. Se ei ihan koko aikaa ollu tullu. Mää oon tuolta seitkytluvulta jo.

T: Onko sulle *Keskisuomalainen* tullu koskaan?

H: Eiii oo tullu. (vanhapoika 44, paperityöläinen)

Yksinhuoltajalla lehtien tilaamisen saatta ratkaista lapsi tai lapset:

T: Eli teille tulee *Aku Anka*, tuleeko muita?

H + TYTTÖ (yhteen ääneen): *Koululainen*...

TYTTÖ: ...Koululainen ja sitten ei tuu muuta....

H: ...*Valitut Palat* tulee minulle.

TYTTÖ: Sitten sitten kesällä äiti tilaa mulle *Suosikin*, sitten kun multa loppuu *Aku Anka* ja se *Koululainen*.

H: Meille on tullu melkein kaksnyt vuotta *Aku Anka* nii, nyt sano *Karoliina* (tyttö) että, että ei hän enää halua, tämä vuosi tulee *Aku Anka* sitt hän haluaa *Suosikin*.

Lehdestä luopuminen liittyy lähes poikkeuksetta johonkin elämänmuutokseen. Nuori nainen on tilannut ensimmäisen lehtensä opiskelijatilauksena, mutta jättänyt tilaamisen sikseen, kun opiskelu loppui eikä työpaikasta ole ollut tietoa.

T: Ilmoitat, että ei ole niinkun varaa ollut, sen takia oot luopunut.

H: Joo, ku ei sitten enää käy koulu niin sit se on niin kallista että (hiljaisuus; jää kesken).

T: Yyy, sun mielestä liian kallista?

H: Niin. Opiskelijatarjous oli ihan vielä siedettävän hintainen, mutta (hiljaisuus; jää kesken, kuten ilmeisesti koulukin on jäänyt)

Joskus muutos voi sysätä myös lehden vaihtoon, kuten kävi nuorelle lähihoitajalle ja perheenäidille. Hänen helsinkiläissyntyinen isänsä tilasi koko elämänsä *Helsingin Sanomia Jyväskylässä* asuessaankin. Isän ja äidin erotessa, äiti otti pesäeroa miehensä tapoihin ja tilasikin *Helsingin Sanomien* sijasta *Keskisuomalaisen*. Kun isä kuoli, tytär puolestaan tahtoi jatkaa isänsä perinteitä:

T: Muutit 6-vuotiaana (1970 tai 1971) tänne (*Jyväskylään*) niin, muistatko sitä, mitä sanomalehteä teillä tilattiin täällä?

H: No sitä *Helsingin Sanomaa*, ja meiän isähän on tilannu sitä aina.

T: Minkä takia se sitä on tilannu?

H: No ku se, siis ku hänen kaikki muut sukulaiset asuu siellä *Helsingissä*, isä on ollu helsinkiläinen

T: Tuliko teille muita lehtiä?

H: Siihen aikaan, no joskus meille tuli joku *Apu*, no *Apu* ainakin en minä oikein muuta muista, ei hirveesti.

T: Tulikos *Keskisuomalaine*?

H: Mun mielestä sitä ei tullu, oisko sitten äiti (mietti) sitä tilannu joskus, kyllä varmaan äiti tilas sitä ku ne (naurahtaa) eros, äiti tilas sitä *Keski-*

suomalaista.

T: Onko äiti täältä päin kotosin?

H: Eii ku se on tuolta *Riihimäeltä*.

...

T: Missä vaiheessa te (haastatteltavan oma perhe) ootte luopunut Keski-suomalaisesta?

H: Vaihtanu lehtee niinkö?

T: Niin.

H: No se oli silloin kun mun isä kuoli ja se oli maksanu sen Helsingin Sanomat ni, eteenpäin olisko siinä ollul puol vuotta vielä sitä tilausta ku minä käänsin sen itelle, sen jälkeen se lehti on tullu meille.

Sinkkunaisella lehden tilaaminen on liittynyt vaiheeseen, jossa hän alkoi asua "avoukon" kanssa. Tästä näkyy, että kun elämä asettuu enemmän paikoilleen, tilataan siinä tilanteessa lehti. Kun suhde loppui, loppui ilmeisesti lehden tilauskin.

T: No sä oot ostanut tämän (asunnon) seittemän vuotta sitten ja silloin aloit tilata lehteä?

H: Joo, joo enkä mä muista tuliko se (*Keskisuomalainen*) silloin mun nimellä mutta kuitenkin periaatteessa huusholliin (naurahtaa)

T: Tilattiin tänne?

H: Joo (hiljaisuus).

T: Tässä asu silloin, useempia?

H: Joo, semm-avoukko oli silloin.

T: Joo. Ja te tilasitte yhdessä sitä?

H: No jotain sinne päin en minä nyt ihan tarkalleen muista miten se nyt, kyllä se tuli jo siinä vaiheessa se joskus tuli että.

T: Joo ja nimenomaan Keskisuomalainen.

H: Joo.

T: No sä oot luopunu sitt jossain vaiheessa siitä sitten?

H: Se voi olla että, mä en muista onko sitä tullu koskaan vakituisesti, semmosia mitään kestotilausta ett se voi olla ett sitä on tullukin aina vaan jotain, niitä, määrättyjä jaksoja. En oo, en mee kyllä vannomaan että (hiljaisuus) mä en kyllä noin niinku, mä hyvin harkiten noita lehtiä, mä en sorru lehtikauppiasiin kovin helposti.

Lehdestä luopuminen liittyy usein myös rankkaan elämänmuutokseen. Yksinhuoltajanaisella syynä voi olla avioero ja uuteen asuntoon muuttaminen:

T: Mites tää *Keskisuomalainen* tänne on tullu?

ÄITI: Tuli meille koko ajan. Nyt ainoastaan kun mä tuota ni, sitt ku mä erosin silloin yhdeksänkymmentä yks, niin sen jälkeen ei tullu mulle, yhtäkään lehteä kotia.

TYTTÖ: Paitsi *Koululainen* mulle.

ÄITI: Niin (naurahtaa).

Monelle lehti on lapsuudesta tuttu, mutta loppuu työttömyyden iskiessä. Haastateltava selittää osittain lehden möhläyksellä ja kokee, että lehti ei ole kiinnostunut hänestä “pikkuasiakkaana”:

T: *Keskisuomalaista* ootte tilannu?

H: No het niin kauan kun on asuttu *Jyväskylässä*.

T: Eli se on tuttu?

H: On.

T: Mutta nyt ootte luopunu.

H: No siinä kävi semmonen möhläys ku oltiin kesälomalla (reilu vuosi sitten) ni ne lopetti sen tilauksen ja, eikä ne oo ei ne oo niinku minun mielestä hoitanu sitä asiaa, mekin annettiin se loppua.

T: Se loppu jostain syystä?

H: No se loppu ku me oltiin kesälomalla ja ei oo älytty että se maksu tulee sillä aikaa. Ja tuota niin, niin sieltä tuli niitä karhujakin niitä oli sitten täällä kotonakin kun tultiin pois. Ja ja, eikä ne oo tarjonnu lehtee sen koommin ei ne oo kiinnostunu pikkuasiakkaista.

Sama työttömänä pitkään ollut mies naureskelee ironisesti ja vakuuttaa, että hän voi tulla toimeen ilman sanomalehteä:

T: Eikä ole sitten tullu tilattua (*Keskisuomalaisen* tulo katkennut runsas vuosi sitten)?

H: Ei oo tullu tilattua, emmää oo, siinä on yks osatekijä tuo että se on kallis kertaostos että, vähän on tuo työttömyys jarruttaa sitä. Nyt sitten haettiin, kokeillaan että voiko olla ilman lehtee (naurahtaa).

T: No miltä se on tuntunu?

H: No ei sitä tarvii.

T: Ei tarvii?

H: Ei.

T: Jaa minkä takia?

H: No ei sitä, ei sitä tarvii. Siihen kun tottuu että se ei aamulla oo luukussa niin sen jälkeken sitä ei oo ees kaivannu. Siihen äkkiä tottuu.

T: Te ootte lopettanut *Keskisuomalaisen* sitten nyt vähän aikaa sitten?

H: Joo o.

T: Minkälainen päätös se oli tai missä se loppu?

H: (Huokaisee) Oikeestaan oikeestaan se päätös oli silleen että, me ei oikeestaan päätettykään sitä että meidän vanhemmat tilas sitä lehtee muutaman kerran, niinku meille, sitten ne jätti sen pois niin sitä kautta se sitten jäi, ja tota niin, ei oo sitten tullu sitä otettua, sitä lehteä, mää oikein mää oo sitä mää oon postissa töissä ku paljon ollaan *Keskisuomalaisen* kanssa yhteistyössä ja tolleen mä luen paljon muitakin lehtiä töissä kun näkee sinne tulee irtokappaleita niin niin, se ei oo kyllä ollu mikään syy

jättää tilaamatta sitä mää on verranu sitä mää oon jotenkin kyllästyny siihen

Tilaaminen tulevaisuudessa

Nuorikin on valmis tilaamaan lehden, kunhan saisi opiskelu- tai työpaikan:

T: Mitä sä luulet, tai arvelet tilaaksä joskus tota, sanomalehteä, jotain sanomalehteä, ei välttämättä *Keskisuomalaista* tai jotain muuta lehteä?

H: Kyllä mä aattelin, sitte ku. Jos lähtee kouluun sitt voi ottaa sen opiskelijatilauksen tai sitt jos pääsee töihin, saa enemmän rahaa niin voi maksaakin sitten.

T: Niin. Semmosen lehen joka tulee aamulla sitten aina.

H: Niin.

Sanomalehden tilaaminen kotiin aamuisin on hyvin suomalainen tapa. Sen toteaa Pietarissa koulutuksensa saanut arkkitehti:

T: Miten sää näät niinku tulevaisuudessa kuuluko teillä perhe-elämään sanomalehti joka tilataan aamusin?

H: Jos ollaan *Suomessa* niin kyllä. Mutta kun meiänkin tää työmaa on semmonen että sitäkun ei tiijä tai me ollaan ehkä silleen ulkomaille orientoituneita siinä mielessä että mejän työreviiri ei oo tai sanotaan että me haetaan työtä niin ku mistä tahansa, vaikka vinku-Intiasta että, ett tietysti sillon se on eri asia mutta jos se on, sanotaan niinku jos Suomessa ollaan niin ilman muuta, ja se että niin että se on aamulla vaivattomasti tuossa se et niinku tarvii lähtee hakeen sitä mistään.

Hän on kuitenkin sitoutunut henkisesti tiukasti Helsingin Sanomiin eikä voi kuvitella luopuvansa siitä Jyväskylässä tai missään muuallakaan Suomessa:

T: Voisitko sää kuvitella ett jos te jäätte tänne asumaan ja jos sä saisit työpaikan nin, tilaisitko *Keskisuomalaisen* sitten?

H: Kyllä jos rahat antas myöten niin voisin riippuu tietenkin siitä tuleeko työpaikalle se, jos minä pystysin sen lukemaan siellä niin tuskin minä sitä enää kotiin enää tilaisin.

T: Tilaisit *Hesarin* sitten?

H: Niin niin Hesari tuskin niin kauan kun *Suomessa* ollaan ja, niin varmasti tuskin niin sen tilaus loppuu.

Monet muutkin ei-tilaajat ovat valmiita tilaamaan lehden. Monet kuitekin mieltivät rahaa ja

päätyvät lopulta siihen lohdutukseen, että lehti voidaan lukea muualla:

T: Voiksää kuvitella että sä voisit niinku tilata sen sanomalehden, seittä-mänpäiväsen sanomalehden?

H: Joo, kyllä mulla varmaan jos mulla ois enempi rahaa käytössä sillai ni että mä en niin joutus miettimään että mitä kannattaa, kyllä mää, kyllä mää voisin, joo ei mulla ois mitään sitä niinku vastaankaan sinänsä.

T: Mikä lehti se sun mielestä olis sitten. Mitä sinä ensimmäisenä tilaisit, jos siltä lainanmaksulta riittäisi?

H: (naurahtaa) en tiiä, no kyllä se varmaan *Hesari* tai *Keskisuomalainen* olis että, että niin, ehkä se olis Hesari, Keskisuomalaista kuitenkin tavallaan kuitenkin, saa niinku, vielä helpommin, luettua. Tossakin kun tuo mun äitiki asuu aika lähellä niin mä suht useesti pyörähän siinä niin, niillä on naapurin kanssa kimpnalehti, niin, niin mää saan sen sitt sieltä-kin jos mää haluan sen ett, mä voin lukee niin mää käyn.

H: Ajelen sinne tai käyn lenkillä sen verran ett käyn hakeen lehen tai lukemassa. Ett kyll se ehkä Hesari sillon olis.

Lomakekyselyssä yleisin ilmoitettu syy Keskisuomalaisesta luopumiselle oli rahanpuute. Lähes poikkeuksetta myös haastateltavat kokivat kestotilauksen hinnan liian korkeaksi kertamaksuksi. Hintamielikuvaan saattaa liittyä toisaalta myös hämäryyttä:

T: Sinä päät sitä (Keskisuomalaista) kalliina?

H: On se se, sehän on tuhannen markkaa melekein *Keskisuomalainen*. Ku se lasku tipahtaa nii se, jos se tulis säästettyä joka päivä se tupakka-askin hinta vai mitä se maksaa, eihän se paljo maksa. Mutta kertaostona se on aika kallis kun on paljon muitakin menoja, ja tulopuoolella ei oo mitään. Se on yks syy.

T: Mites sen (*Keskisuomalaisen*) hinta, onko se kall...

H: ...kallis jos sen kestotilauksena tilaa (naura).

T: Joo, mutta tuleeko ne sitten edullisemmaksi sitte nämä (lyhyet tarjoukset)?

H: No emmää tiijä sitä tuleekse se edullisemmaksi mutta meillä sitten vaan tulee joskus tilattua, ei se tietenkään tuu ku aattelee että kahesta kuukaudesta sataviiskymppiä, eipä se silleen laskettuan se tuntuu niin hirveeltä summalta (naurahtaa) se kestotilaus.

Nuori koulutettu pariskunta on henkisesti valmis tilaamaan kahta lehteä. Perhe-elämän alkuvaiheessa mietitään kuitenkin rahan riittävyttä. Akateeminen ydinkeskustassa asuva nainen miettii, kun perustelee pelkästään Helsingin Sanomien tilaamista pariskunnalle:

H: ...eeehkä mä oon sitä miettinyt että miten sen hoitas että yyh ehkä se ois se että *Keskisuomalaisen* tilais mutta nyt on semmonen että nyt

siihen ei oo varaa ehkä jos olis varaa niin ehkä meille tulis molemmat.

T: Molemmat.

H: Ehkä.

T: Yym.

H: Se on en tiijä, ehkä tulis molemmat, mutta nyt se on tämmönen rahakysymys.

Työtön 56-vuotias mies, joka tuntuu luopuneen kokonaan työelämästä (“halkoija voisi lähteä hakkaamaan”, hän virkkaa) suhtautuu ironisesti koko lehden tilaukseen:

T: Tuo sanomalehti niin tuota, sää koet sen silleen että sitä ei niinku tartte?

H: Kyllä siinä semmonen tunne heleposti tulee. Ei se mitää, pakko oo tilata sitä.

T: Joo että siitä ei semmosta tietoa saa että?

H: No ei kyllähän tietysti paikallisuutiset nyt jää vähemmälle väkisin mutta eii si, tässä elämän vaiheessa en koe sitä mitenkään.

T: Onko semmonen tilanne että voisit kuitenkin tilata sen kuitenkin vielä sitten.

H: No ei se oo, poissuljettu, sekään, mutta ei nyt kannata. Katotaan nyt vähän aikaa (naurahtaa).

Yksinhuoltajanainen “lupaa” tilaavansa, kunhan aikaa tulee enemmän. Rahaa hän ei halua korostaa syyksi, vaan kiertää vastauksen “ihmisten vähän puhuneen” lehteä kalliiksi:

T: Ooksää aatellu että tilaatko jotain tai ostatko, tai tilaatko jotakin lehteä, ootko miettiny?

H: En oo silleen, mutta ku tekis miel *Keskisuomalainen* (naurhataa) niinku mää sanoin, mun tekis mieli Keskisuomalainen sillee tilata ja, kyllä mää sen tilaankin kuhan mulla vaan tulee aikaa että...

T: ...onko se sinun mielestä liian kallis? Onko raha siinä syynä?

H: En mää nyt tiijä ei se nyt yksistään raha mutta voishan se vähän halvempikin olla. Ett nyt ku se nous minun mielestä.

T: Sulla on kuitenkin asunto, onko maksettu jo?

H: Ei ihan mutta melkein, että ei olis enää paljon että, sillä tavalla.

T: Että rahasta se ei oo kuitenkaan kiinni.

H: Ei se nyt *enmää nyt niin köyhä oo* että (naurahtaa) mulla ois sitä varaa mutta, mutta mutta, (mieltii) *oon kuullu että ihmiset pikkusen pitää kalliina.*

T: Yyhm.

H: Ett mun työkaverit esimerkiks semmosia ett niille on tullu yksinhuoltajaa, että niille on tullu Keskisuomalainen, ne on, niille ei niinku enää tule sen takia, mun mielestä se nous niinku vähälle aikaa aika huimasti.

T: Joo se tais nousta.

H: Onko totta?

T: On, sehän nousi se hinta, kyllä.

H: Ett, kun ajattelut että auton vakuutukset maksaa, niin sitä aina ajattelee niinku sillä tavalla kuitenkin sitte että että, mutt ne tulis kuitenkin sitte vasta illalla luettua, ku töissä sen kuitenkin sillä tavalla lukee, sillee, mutt sitt sitä ei kenties tulis vielä illalla luettua sitten tarkempaa. Mää oon ajatellut ite ett mulla varmaan tulis käytyä illalla vielä läpi jos mulle tulis kotia se lehti, ett oon mä sillai ajatellu sitä, että *kyllä minä vielä sitten joskus (naurahtaa) tilaan.*

5. EI-TILAAJIEN TUNTOMERKIT

Edellinen laajaa haastattelumateriaali ja massiivinen määrä keskustelua tarjoavat mahdollisuuden “jutella” erilaisten ei-tilaajien kanssa. Ihmisen puheesta, äännähdyksistä ja niihin liittyvistä noenverbaalisista eleistä voi tehdä monenlaisia tulkintoja. Usein tulkintoihin vaikuttavat tulkitsijan omat ennakkokäsitykset, tiedot, elämäkokemus ja luonteenominaisuudet.

Olen jättänyt tietoisesti tähän tutkimusraporttiin paljon suoraa puhetta. Näin viitseliäs raporttiin paneutuja voi vertailla tulkintojaan tutkijan näkemyksiin ja löytää parhaimmillaan myös omia oivalluksia, jolloin tutkimus toimii osaltaan myös jonkinlaisena perustutkimuksena.

Olellainen vastaus työssä on, MILLAINEN ei-tilaaja on. Mielestäni yksi hyvä lähtökohta tässä yhteydessä on silmääni sattunut päätoimittaja Rafael Paron haastattelu, jossa hän määrittelee Suomen kielivähemmistön eli suomenruotsalaisten *päälehd*en Hufvudstadsbladetin *tehtävää* suomenruotsalaisten *elämässä*:

“Lehdellä on oikeastaan aika monipuolinen tehtävä suomenruotsalaisten *elämässä*. Meillä on täällä toimituksessa aika korkeat tavoitteet, sillä suomenruotsalaisten **on tunnettava itsensä tästä lehdestä**. Meidän on löydettävä nämä tunnistamisen kohteet.” (Hufvudstadsbladetin päätoimittaja Rafael Paro 25.2.1997, Helsingin Sanomat)

Yhtä lailla kun Hufvudstadsbladet miettii tehtävänsä kielivähemmistön *elämässä*, Keskisuomalainen voi mielestäni pohtia asemaansa levikkialueensa ihmisten *elämässä*. Tässä selvityksessä olenkin pyrkinyt hakemaan esille ei-tilaajan tuntomerkkejä - avuksi lehden tekijöille, jotta myös ei-tilaaja voisi tunnistaa itsensä Keskisuomalaisesta.

Ei-tilaajan profilointi tuntuu vähintään yhtä vaikealta kuin poliisin työ tuntemattoman murhaajan jäljittämisessä. Vaikeusastetta lisää se, että ei-tilaaja ei ole ominaisuuksiltaan yksiselitteinen, eikä ei-tilaajaa voida asettaa yhteen muottiin. Ei-tilaajat muodostavat laajan joukon, josta paljastuu useita erilaisia ryhmiä.

Olennaista ei-tilaajien tuntomerkkien hahmottamisen ohella on pohtia ei-tilaajien mediakäyttäytymistä. Tärkein osa mediakäyttäytymisessä tämän selvityksen kannalta on suhde Keski-suomalaiseen. Olen antanut ihmisten puhua siitä, miten he käyttävät Keski-suomalaista ja onko heidän suhteensa lehteen intiimi vai etäinen.

Seuraavassa hahmottelen Keski-suomalaisen ei-tilaajien tuntomerkkejä:

Ei-tilaaja on:

- 21-40 -vuotias
- lähiössä asuva vähän koulutettu, ammatiltaan työntekijä
- keskustassa asuva ylioppilas, opiskelija tai akateeminen
- työtön tai ei-vakinaisessa työsuhteessa

Ei-tilaajan elämäntyyliin kuuluu, että hän:

- asuu yksin vuokralla
- on muuttanut Keski-Suomen ulkopuolelta
- omaa ohuen jyvaskyläläisen identiteetin
- vierastaa maakunnallista identiteettiä
- elää epäsäännöllisesti, impulsiivisesti, hetkellisesti ja irrallaan valtauyhteiskunnasta
- perheellisenä tuntee vastuuta perheestä, toimeentulosta ja asuinalueesta
- käy marketeissa yhdessä perheen kanssa
- yksinasuvana käy ostoksilla sattumanvaraisesti
- harrastaa käytännönläheisesti ja elämyksellisesti
- nuorena muuttaa harrastuksia nopeasti
- perheellisenä keskittyy vapaa-aikanaan kotiin
- yksinäisenä harrastaa paljon "menoharrastuksia"
- perheellisenä antaa lasten ohjata "menoharrastuksia"
- on lähentynyt tavoissaan vastakkaista sukupuolta
- luottaa ystäväverkostoon elämysten- ja tiedonlähteenä
- tekee ruokaa kotona, ulkona suosikkeina ovat pikaruoka ja pizza

- lähiössä asuessaan matkustaa vähän ja kohteet sijoittuvat lähelle "ruotsinlaivoille"
- keskustassa asuessaan tuntee kansainvälisyyden läheiseksi

Lehden tilaajana Keskisuomalaisen ei-tilaaja:

- tietää jonkin sanomalehden lapsuuden kodistaan
- on oppinut lehdettömään elämään irrallisessa nuoruudessaan
- kokee aamuisin kotiin jaettavan päivälehden suomalaiseksi tavaksi
- on luopunut äskettäin sanomalehdestä tai tilannut vain lyhyitä pätkiä
- ei tilaa mitään sanomalehteä
- tilaa tai luopuu lehdestä elämänmuutoksen yhteydessä
- tilaa lehden uuteen kotiin tai elämänvaiheen rauhoittuessa
- tilaa mieluummin Helsingin Sanomia
- kokee ilmaisjakelulehden tai radion paikallisaseman riittävänä paikkakunnan tietolähteenä

Keskisuomalaisen ei-tilaaja pitää

- sanomalehteä vanhana ja arvokkaana
- Helsingin Sanomia positiivisesti erilaisena, jos tilaa sitä
- ilmaisjakelulehteä maakuntalehteä tärkeämpänä
- sanomalehteä isän tai miehen välineenä
- vasemmistolehtiä arvottomina

Lehden lukijana ei-tilaaja

- ryhtyy seuraamaan sanomalehti uutisia kun herää yhteiskunnallisesti
- korvaa uutiset viihteellä nuoruudesta lähtien
- kokee lukemisen omaksi ajakseen
- välttää lukemista kotitöihin vedoten
- lukee oman ammattialansa juttuja
- on kiinnostunut kotimaan ja ulkomaan politiikasta Helsingin Sanomissa
- suuntaa tietokiinnostuksensa perhe- ja harrastuslehtiin
- ei hae tietoa harrastuksistaan sanomalehdestä
- etsii viihdettä ja elämyksiä myös lukemalla
- perustelee tulevansa toimeen ilman sanomalehteä
- perustelee tulevansa toimeen ilman lehti-ilmoituksia

Muista tiedotusvälineistä ei-tilaaja

- pitää televisiota kaikkein tärkeimpänä välineenä
- lähiössä asuessaan kokee MTV 3 tärkeimmäksi kanavaksi
- seuraa eniten viihdettä, sarjoja, sensaatiotyyppisiä ajankohtaisohjelmia sekä urheilua
- keskustassa asuessaan pitää TV1 tärkeimpänä kanavana
- kokee television viihtymisen ja yhdessäolon välineenä sekä oheisseuralaisena
- löytää keskustelun aiheita kaveri- ja työporukkaan
- seuraa päivän uutiset radiosta ja televisiosta
- tarkistaa teksti-tv:stä katastrofiuutiset, urheilun ja vetopelien tulokset
- kuuntelee radiota taustalla, lähinnä musiikkia ja ilman tietoista ohjelmaseurantaa
- lähiössä asuessaan kokee paikalliset radiokanavat läheisimmiksi
- keskustassa asuessaan kuuntelee radiomafiaa
- kokee radiokanavien puhetyylin ja melun tunteella
- tietää hatarasti internetistä tai multimedialta
- ostaa usein iltapäivälehtiä ostosten yhteydessä
- pitää iltapäivälehtiä miesten tuotteina
- naisena lukee iltapäivälehtiä, mutta paheksuu niiden tyyliä
- ostaa iltapäivälehden matkalle, ajankulukseksi tai tapahtuman vuoksi
- miehenä viehättyy iltapäivälehden koosta, urheilutuloksista, katastrofi- ja rötösuutisista
- ostaa muita lehtiä irtonumerona erittäin harvoin ja vain tietyn syyn vuoksi
- lähiössä asuessaan tilaa 7-Päivää -lehteä
- on kiinnostunut juoruista ja julkkiksista
- hakee aikakauslehdistä ja kirjoista ajanvietettä, lepoa ja tunne-elämyksiä

Ei-tilaaja pitää Keski-suomalaista

- kalliina kertatilauksena
- hinta-laatu -suhteeltaan huonompaa Helsingin Sanomiin verrattuna
- outona, jonka sisällöstä on vaikea keskustella
- etäisenä, jossa harvoin omaan elämään liittyvää
- paikallisena lehtenä
- maalaisena lehtenä
- pikkukuntien ja -kylien lehtenä
- miehisenä
- keskustalaisena
- valtaeliitin sekä omistajien myötäilijänä

Tutkimuksen perusteella ei-tilaajat voidaan Keski-suomalaisen tilaamisen näkökulmasta ja pelkistäen jakaa myös kahteen pääryhmään: lehdettömät sekä Helsingin Sanomien tilaajat. Seuraavassa hahmotan ryhmien ominaisuuksia elämäntyylin, mediakäyttäytymisen sekä Keski-suomalaisen tuotekuvan kannalta (Ominaisuutta kuvaavan laatusanan sijainti kentässä kuvaa ominaisuuden asemaa lehdettömän tai HS-tilaajan ominaisuutena, eli mitä enemmän joku ominaisuus on tyypillistä lehdettömälle, sitä enemmän laatusana paikantuu vasemmalle lehdettömän kenttään jne)

A) ELÄMÄNTYYLI

LEHDETÖN

HS-TILAAJA

TYÖNTEKIJÄ

NUORI

TYÖTÖN

YLIOPPILAS/OPISKELIJA

YKSINASUVA

MUUALTA MUUTTANUT
EPÄSÄÄNNÖLLISYYS

ELÄMÄN MUUTOKSIA

PERHEINEEN OSTOKSILLA

KÄYTÄNNÖN HARRASTUKSIA

ELÄMYKSELLISIÄ HARRASTUKSIA

MENOHARRASTUKSIA

LAAJA YSTÄVÄVERKOSTO

YSTÄVÄT TIEDON JA ELÄMYSTEN LÄHTEENÄ

KANSAINVÄLISYYS

SUKUPUOLTEN EROT OHUET

B) MEDIAKÄYTTÄYTYMINEN**LEHDETÖN****HS-TILAAJA**

EI TILANNUT KOSKAAN

HS "ERILAINEN"

ILMAISJAKELULEHTI

LEHTI MIEHEN VÄLINE

TIETO KIINNOSTAA

VIIHDE KIEHTOO

LUKEMINEN OMAA AIKAA

EI AIKAA LUKEA

HARRASTELEHDET

AMMATTILEHDET

TV TÄRKEÄ

MTV3

TV2

TV1

TV PERHEEN YHDESSÄOLOA

RÖTÖS- JA ONNETTOMUUSUUTISET

POLIITTISET UUTISET

KESKUSTELEE UUTISAIHEISTA

URHEILU

RADIO JYVÄSKYLÄ

RADIO MAFIA

RADIO KESKI-SUOMI

ILTAPÄIVÄLEHDET

EI SEURAA MAINOKSIA

7-PÄIVÄÄ LEHTI

LUKEMALLA TUNNE-ELÄMYKSIÄ

AIKAKAUSLEHDET LEPOA

C) KESKISUOMALAISEN KUVA

LEHDETÖN

HS-TILAAJA

KALLIS

HÄVIÄÄ HINTA-LAATU -SUHTEESSA

OUTO

SISÄLLÖSTÄ VAIKEA KESKUSTELLA

ETÄINEN

LIITTYY HARVOIN OMAAN ELÄMÄÄN

PAIKALLISLEHDEN LEIMA

MAALAIJUNTTIEN LEHTI

MIEHINEN

KESKUSTALAINEN

VALTAEIITIN MYÖTÄILIJÄ

6. KOHTI KANSALAIJOURNALISMIA

Ei-tilaajan tuntomerkit ovat siis moninaiset. Samalla tapaa löytyy useita selittäjiä sille, miksi ihminen ei tilaa sanomalehteä tai luopuu siitä. Lehden näkökulmasta ongelmallista on, että tarjonta ei kohtaa kysyntää.

Yhteistä ei-tilaajille tuntuu olevan *epävarma elämäntilanne*. Työttömyys tai opiskelu aiheuttavat rahanpuutetta. Samalla ne vähentävät ei-tilaajan sitoutumista valtakunnalliseen ja kiinnostusta lehden pääsisältöihin. Toisaalta ei-tilaajien joukossa on jonkin verran hyvin toimeentulevia työntekijäperheitä, jotka vierastavat lehteä lähinnä sisällöllisistä ja imagollisista syistä tai kokevat Keskisuomalaisen tiedollisesti riittämättömänä Helsingin Sanomiin verrattuna.

Poikkeuksetta ei-tilaajat tuntevat kuuluvansa *löyhästi Jyväskylään*. Paikallista identiteettiä vielä ohuempi on maakunnallinen tunne. Hatarat kiinnekohdat Keski-Suomeen selittyvät

sillä, että suurin osa ei-tilaajista on muuttanut muutaman vuoden sisällä maakuntaan. Ne jotka ovat syntyperäisiä jyvaskyläläisiä, rinnastavat keskisuomalaisuuden maalaisuuteen ja vierastavat sitä siksi.

Sitoutumattomuutta paikkakuntaan kuvastaa osittain myös se, että suurin osa ei-tilaajista asuu yksin vuokralla. *“Sinkkuelämä”* lisää ilmiselvästi elämään epäsäännöllisyyttä, kun kotiin aamuisin säännöllisesti tilattava lehti taas edustaa uomiinsa asettuneen elämän yhtä tukipuuta.

Selvitys osoittaa useissa kohdissa, että sanomalehti ja lukeminen yleensä koetaan omaksi ajaksi. Sanomalehti vaatii yksityisyyteen keskittymistä pois perheenkin parista toisin kuin televisio, joka koetaan yhdessäolon ja yhteisiä puheenaiheita tarjoavana viestintävälineenä. Kotitöiden painamat naiset perustelevatkin usein tilaamattomuuttaan, että heillä ei ole aikaa perhekiireiltä lukea lehteä.

On mielenkiintoinen ristiriita, että useat yksinasuvat ei-tilaajat eivät “käytä hyväkseen” omaa rauhaansa ja lue paljon sanomalehtiä. Heillä tuntuu pikemminkin olevan tarve hakea elämyksiä ja tietoa laajasta ystäväverkostostaan. Monella sosiaalinen kanssakäyminen onkin vilkasta.

Ei-tilaajat vaikuttavat yhtä ahkerilta kuluttajilta kuin muutkin keskivertokansalaiset. Suosikkipaikka on automarket, jonne mennään perheen kanssa yhdessä. Yksinäiset käyvät ostoksilla enemmän sattumanvaraisesti. Yhteistä ei-tilaajille ostoskäyttäytymisessä näyttää olevan, että he tekevät ostoksiaan ilman lehtimainostamista. Ainakin he perustelevat tulewansa toimeen ilman sanomalehti-ilmoittelua. Joillakin taustalla vaikuttaa taloudellisuusajattelu; he väittävät mainosten vain lisäävän turhia heräteostoksia. Ei-tilaajat tekevät ostopäätökset vasta kaupassa, joten ilmoitusten seuraamisella säästäminen ei houkuttele ei-tilaajia. Toisaalta tieto Tilastokeskuksen selvityksestä, miten paljon kuluttaja voi säästää lehti-ilmoituksia seuraamalla, ei ollut ilmeisesti tavoittanut ei-tilaajia vielä keväällä 1997.

Leimallinen piirre Keskisuomalaisen ei-tilaajille mielestäni on myös, että he eivät tunne todellista Keskisuomalaista, jonka laatu ja sisältö on mitä ilmeisemmin muuttunut huomattavasti jo muutaman viime vuoden aikana. Lehti elää ei-tilaajien mielessä hämäränä, vieraana tai vanhojen käsitysten varassa olevana tuotteena. Sen laajaa ja monipuolista sisältöä ei ymmärretä, kun kosketuspinta lehteen on pintapuolinen. Lehden imagoon liitetään maalaisuus, junttimaisuus, paikallislehtimäinen pikkukuntien pikkuasioiden uutisoiminen sekä keskustalaisuus.

Ei-tilaajien joukosta paljastuu ihmisiä, jotka eivät ole koskaan tilanneet sanomalehteä. Tuntuu, että sitä ei ole edes opittu tilaamaan, koska lehteä ei ole opittu käyttämäänkaan. Valtaosa ei-tilaajista on kuitenkin tilannut jossakin vaiheessa Keskisuomalaista. Lehden tilaaminen tai siitä luopuminen liittyy lähes poikkeuksetta elämänmuutokseen; esimerkiksi lehti tilataan uuteen kotiin, lehti jää avioerossa nimenomaan miehelle, tilauksesta luovutaan työttömyyden iskiessä tai lehden tilaus lakkautetaan, kun jäädytään leskeksi.

Lähes jokaisella ei-tilaajalla tuntuu olevan tarve perustella sitä, että he tulevat hyvin toimeen ilman sanomalehteä. Samalla vähätellään sanomalehden merkitystä. Naureskelu asialle merkitsee jonkinlaista intiimiä tunnustusta, että en ehkä nyt täyttäkään “kunnan kansalaisen” mittapuuta, johon on perinteisesti katsottu kuuluvan sanomalehden tilaaminen. Esimerkiksi koko ikänsä Keskisuomalaista tilannut, mutta pari vuotta sitten lehdestä luopunut työtön 56-vuotias mies vakuuttelee itseironisesti, että “siihen kun tottuu että se ei aamulla oo luukussa niin sen jälkeäen sitä ei oo ees kaivannu. Siihen äkkiä tottuu”.

Johtopäätösten perusteella on syytä pohtia, aiheuttavatko tämän selvityksen tulokset jotain toimenpiteitä toimituksessa, levikkityössä tai markkinoinnissa. Tarvitseeko esimerkiksi markkinointi uudentyypistä mielikuvakampanjaa Keskisuomalaisesta? Toisaalta voidaan kysyä, kannattaako lehden tuhlata ruutia ei-tilaajien tavoitteluun? Voidaanko hyväksyä se, että seitsemänpäiväinen päivälehti ei todellakaan ehkä saavuta koskaan kaikkia ihmisryhmiä? Yhteiskunta ja etenkin kaupunkilainen elämäntyyli on pirstoutunut pieniin osiin, joissa kaikissa sanomalehdellä ei ole, eikä tule olemaan jalansijaa.

Hälyttävää sanomalehden kannalta on, jos sillä on uutislehtenä sekä uutisia taustoittavana välineenä vähän merkitystä ihmisille. Ei-tilaajat näyttävät saavansa riittävän uutispaketin televisiosta ja radiosta. Jonkin verran uutismaista aineistoa luetaan iltapäivälehdistä. Enemmän tietoa hakevat Keskisuomalaisen ei-tilaajat tilaavat Helsingin Sanomia.

Tutkimuksen laajentaminen

Tutkimuksen syventämiseksi ja laajentamiseksi tätä selvitystyötä olisi mielestäni hedelmällistä jatkaa ei-tilaajien seurantatutkimuksella, jotta saataisiin vertailevaa tietoa. Yksi tapa olisi “sitouduttaa” ei-tilaajia Keskisuomalaiseen esimerkiksi tarjoamalla heille edullisesti tai maksuttomasti lehteä muutamaksi kuukaudeksi. Kun he ovat perehtyneet lehden ensimmäisen haastattelukerran jälkeen, saadaan toisella haastattelukierroksella entistä syvempää ja

moniulotteisempaa tietoa siitä, mikä lehden merkitys heidän arkipäivässään tilaajana saattaisi olla.

Olennaista olisi myös laajentaa ei-tilaajia koskevaa tutkimusta lukijoista itse tuotteeseen eli Keskisuomalaiseen ja sen tuotantoon. Esimerkiksi uusimmassa yhdysvaltalaisessa sanomalehtijournalismin tutkimuksessa on vertailtu lehden tuottajien (lähinnä toimittajat) ja lukijoiden käsityksiä hyvästä sanomalehdestä. Tulokset osoittavat, että lehden tekijöiden käsitykset poikkeavat osittain huomattavasti lukijoiden mieltymyksistä.

Vastaava selvitystyö Keskisuomalaisesta antaisi tietoa siitä, miksi lehden toimituksellinen ja ilmoituksellinen sisältö ei kohtaa lukijoita heidän arkipäivässään. Toimitustyön kohdalla voitaisiin selvittää ammattikäytäntöjä. Lehdin elinvoiman kannalta on nimittäin aina paikallaan pohtia toimituksen valmiuksia ja toimintatapoja.

Kansalaisyhteiskunnan keskeinen ajatus on, että tavallinen ihminen kokee voivansa vaikuttaa asioihin. Kansalaisjournalismin tasolla tämä edellyttää sanomalehdeltä väylää tai foorumia, jossa kansalainen pääsee esiintymään painoarvoisena yhteiskunnan jäsenenä. Silloin lukijat kokevat, että lehdellä on myös jotain merkitystä heidän elämänsä kannalta. Kenen lehti Keskisuomalainen on?

LÄHTEET

- Alasuutari Pertti, Radio suomalaisten arkielämässä. Tutkimusraportti 3/1993, Tutkimus- ja kehitysosasto, Yleisradio Helsinki 1993.
- Fairclough Norman, Miten media puhuu. Tampere 1997.
- Glasser Theodor L., Graft Stephanie, Kansalaisjournalismi ja demokraattiset ideaalit. Tiedotustutkimus 4/1997.
- Heikkilä Heikki, Kunelius Risto, Julkisen journalismin äärellä. Tiedotustutkimus 4/1997.
- Hemanus Pertti, Suomen sanomalehdistö tänään ja huomenna. Suomen lehdistön historia 3. Jyväskylä 1988.
- Kuulustelutaktiikka, Poliisin oppikirjasarja 1/1996, toimittaneet Erkki Ellonen, Eija Karstinen ja Veli-Eino Nykänen. Sisäministeriö, Helsinki 1996.
- Hirsijärvi Sirkka, Hurme Helena, Teemahaastattelu. Helsinki 1985.
- Löyttyniemi Veikko, Sanomalehdistön rakenne ja talous 1940-luvulta 1980-luvulle. Suomen lehdistön historia 3, Jyväskylä 1988.
- Mervola Pekka, Keski-suomalaisen ja Helsingin Sanomien levikkipeitot Jyväskylässä, selvitys Keski-suomalaisen sisäiseen käyttöön 1996.
- Mervola Pekka, Suomalaiset ovat sanomalehtien lukijakansaa. Kymmenen kysymystä journalismista, toimittaneet Touko Perko ja Raimo Salokangas, Jyväskylä 1998.
- Miettinen Jorma, Sanomalehtien lukeminen. Maakuntien ykköslehtien lukijoiden kiinnostus sekä väline- ja sisältökäyttö. Turku 1980.
- Pietilä Veikko, Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tampere 1997.
- Ridell Seija, Sanomalehden lukija - tuo kuuliainen kuluttaja. Journalismikritiikin vuosikirja 1998, Tiedotustutkimus 2/1998.
- Salminen Esko, Sitoutumattomuuden ja laajenevan informaation aika 1950-1980. Suomen lehdistön historia 3, Jyväskylä 1988.
- Snellman-Rannikko Marjo, Mikä karkotti tilaajan? Suomen Lehdistö 4/1996.
- Tiihonen Pertti, Tutkimussuuntia ja -menetelmiä yleisö- ja vastaanottotutkimuksessa. Tietopoliisista mediapeliin - journalismin tutkimuksen näkökulmia, toimittanut Elina Sana, Juva 1995.

LIITE

VASTAUSLOMAKE ((Palauta täytettynä viimeistään 5. toukokuuta. Lomake käsitellään luottamuksellisesti. Vain yhteystietonsa ilmoittaneet osallistuvat 1 000 markan lahjakortin arvontaan)

Nimi, lähiosoite, postinumero, puhelin

YMPÄRÖI YKSI TAI USEAMH OIKEA NUMERO

1. Ikä

- 1 15-20 v.
- 2 21-30 v.
- 3 31-40 v.
- 4 41-50 v.
- 5 51-60 v.
- 6 61-

2. Sukupuoli

- 1 mies 2 nainen

3. Koulutus

- 1 kansakoulu tai peruskoulu
- 2 ammattikoulu
- 3 opistotaso
- 4 ylioppilas
- 5 yliopisto tai korkeakoulu

4. Työtilanne

- 1 töissä, vakituinen työsuhde
- 2 töissä, määräaikainen tai lyhytaikainen työsuhde
- 3 työtön
- 4 kotiäiti/-isä
- 5 muu, mikä

5. Ammattiryhmä ja -asema

- 1 johtava asema
- 2 yrittäjä
- 3 toimi-/virkahenkilö
- 4 työntekijä
- 5 opiskelija/koululainen
- 6 eläkeläinen
- 7 muu, mikä

6. Ammattiala, jolla töissä tai josta työtön

- 1 teollisuus, rakentaminen
- 2 kauppa
- 3 majoitus, ravitsemus
- 4 liikenne, kuljetus
- 5 julkinen (kunta, valtio)
- 6 muu, mikä

7. Syntymäkuntasi sijaitsee

- 1 Jyväskylä, mlk tai Muurame 2 muu Keski-Suomi 3 muu Suomi 4 muu, mikä:

8. Olet asunut Jyväskylässä

- 1 alle 1 v. 2 1-3 v. 3 4-7 v. 4 yli 7 v.

9. Olet asunut Keski-Suomessa

- 1 alle 3 v. 2 3-10 v. 3 11-20 v. 4. yli 20 v.

10. Taloudessasi asuu

- 1 1 henkilö 2 2-4 henkilöä 3 5 tai enemmän

11. Taloudessa asuvista yli 15-vuotiaita

- 1 1 henkilö 2 2-4 henkilöä 3 5 tai enemmän

12. Asut

- 1 omistusasunnossa 2 vuokralla

13. Mitä sanomalehtiä talouteesi tilataan?

1. Keski-suomalainen.

2. Helsingin Sanomat
3. Keski-Suomen Viikkolehti
4. Muu, mikä:

14. Jos et tilaa Keskisuomalaista, niin onko lehteä tilattu aikaisemmin talouteesi?

- 1 kyllä 2 ei

15. Milloin viimeksi Keskisuomalainen tuli talouteesi?

- 1 alle vuosi sitten 2 1-3 vuotta sitten 3 yli 3 vuotta sitten

16. Miksi luovuit Keskisuomalaisesta?

17. Jos et tilaa nyt Keskisuomalaista, niin miksi et?
- 1 kotiin tulee toinen sanomalehti
 - 2 ei ole aikaa lukea
 - 3 luen muualla, missä
 - 4 lehti ei vastaa odotuksia, eikä sen sisältö kiinnosta
 - 5 ei ole rahaa
 - 6 muu syy:

18. Millainen sanomalehti Keskisuomalainen mielestäsi on?

19. Mitä muutoksia toivoisit lehden sisältöön?

20. Koetko, että jotakin puuttuu, jos sinulle ei tule kotiin Keskisuomalaista?

- 1 kyllä 2 ei

21. Jos Keskisuomalaista ei tule, kaipaatko

- 1 paikallisuutisia
- 2 kotimaan uutisia
- 3 ulkomaan uutisia
- 4 politiikan juttuja
- 5 talousjuttuja
- 6 tv- ja radiotietoja
- 7 urheilutuloksia ja -uutisia
- 8 pelivihjeitä
- 9 kulttuuri- ja taidejuttuja
- 10 asia- ja taustajuttuja
- 11 henkilöhaastatteluja
- 12 sarjakuvia
- 13 tapahtumatietoja
- 14 pikkuilmoituksia
- 15 ilmoituksia
- 16 kuolinilmoituksia
- 17 muuta, mitä

22. Mitä aikakauslehtiä talouteesi tilataan?

23. Ostatko iltapäivälehtiä tai sanomalehtiä irtonumeroina?

- 1 Ilta Sanomat
- 2 Iltalehti
- 3 muu, mikä

24. Kuinka usein ostat iltapäivälehtiä?

- 1 kerran viikossa 2 2-3 kertaa viikossa 3 useammin kuin kolmesti

25. Miten tärkeitä tietolähteinä seuraavat tiedotusvälineet sinulle ovat. Valitse yksi tärkeysaste jokaiselle tiedotusvälineelle. Merkitse vain yksi rasti ruutuun jokaiselle riville.

A. erittäin tärkeä B. tärkeä C. melko tärkeä D. ei ole tärkeä

- 1 Keskisuomalainen
- 2 Helsingin Sanomat
- 3 Kauppalehti
- 4 Demari
- 5 Kansan Uutiset
- 6 Suur-Jyväskylän lehti
- 7 Keski-Suomen Viikkolehti
- 8 TV 1
- 9 TV 2
- 10 MTV 3
- 11 PTV
- 12 Radio Keski-Suomi
- 13 Radio Jyväskylä
- 14 Radio Suomi
- 15 Radiomafia
- 16 Ylen ykkönen (radio)
- 17 Internet
- 18 Muu, mikä:

KYSYMYKSET LOPPUIVAT TÄHÄN, KIITOKSIA VASTAUKSISTA JA VAIVANÄÖSTÄ.